Rekenkamer
city of life sciences
wageningen

Rekenkamer Wageningen

Onderzoek

Maatschappelijke effecten bezuinigingen

November 2017

Rekenkamer Wageningen

dhr. A. Teeuw (voorzitter) / P. Bosch (secretaris)

Postbus 1

6700 AA Wageningen

T. 06 – 10551336

E. pboschgod@knpmail.nl

INHOUD

Bestuurlijke nota

1. Aanbiedingsbrief Gemeenteraad
2. Notitie Rekenkamer naar aanleiding van onderzoeksrapport
3. Bestuurlijke reactie College van B&W

Onderzoeksrapport

1. Aanbiedingsbrief gemeenteraad

Gemeenteraad Wageningen
Stadhuis Wageningen

Onderwerp: Onderzoek Maatschappelijke effecten bezuinigingen, aanbieding gemeenteraad

Wageningen, 7 november 2017

Geacht leden van de gemeenteraad,

Eind 2016, begin 2017 heeft een drietal studenten van de HAN in het kader van hun afstuderen een onderzoek gedaan naar 'de maatschappelijke effecten van bezuinigingen' in Wageningen, met name op het gebied van sport en cultuur. Het rapport van de studenten is bijgevoegd. Het onderzoek is niet zozeer bedoeld om te oordelen maar vooral ook om lering uit te trekken voor het geval zich in de toekomst nieuwe bezuinigingen voor mochten doen.
De inhoud van het rapport is de verantwoordelijkheid van de studenten.

Na afronding door de studenten heeft de Rekenkamer het rapport voor ambtelijk wederhoor aangeboden en de reactie daarop zoveel als mogelijk verwerkt. De studenten zelf waren daarvoor niet meer beschikbaar. Al met al heeft deze procedure nogal wat tijd gekost voordat het geheel aan het College in het kader van bestuurlijk wederhoor, kon worden aangeboden. De ontwikkelingen met betrekking tot 't Venster hebben plaatsgevonden nadat het onderzoek was afgerond en zijn daarom niet meegenomen. De reactie van het College is integraal in het rapport opgenomen. Het College geeft aan blij te zijn met de conclusie en onderschrijft de algemene aanbevelingen.

Hoewel de resultaten redelijk positief genoemd kunnen worden, de effecten blijken immers beperkt, levert elk onderzoek een aantal leerpunten op. Dit is voor ons de reden om het onderzoek aan u aan te bieden en u te vragen het onderwerp in de gemeenteraad met elkaar en met het College te bespreken. Hopelijk kunt u samen met het College vaststellen welke leerpunten er voor eventuele toekomstige bezuinigingen vastgehouden moeten worden.

met vriendelijke groet,

Arie Teeuw,
voorzitter Rekenkamer Wageningen

secretaris Paul Bosch:
E: pboschgod@kpnmail.nl
T:secretaris: 06-10551336

2. NOTITIE REKENKAMER: Maatschappelijke effecten van bezuinigingen

Wij bieden u bij deze 'het rapport van de studenten' aan en willen daarbij benadrukken het rapport ook als zodanig te blijven zien. In deze notitie gaat de Rekenkamer zelf op het onderzoek en het onderwerp in.

In september 2016 is een groep van drie studenten van de opleiding Bedrijfskunde van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen in opdracht van de Rekenkamer Wageningen gestart met een onderzoek naar de maatschappelijke effecten van bezuinigingen in Wageningen.
De ontwikkelingen met betrekking tot 't Venster hebben plaatsgevonden nadat het onderzoek was afgerond en zijn daarom niet meegenomen.

Op 4 februari 2016 werd er in De Gelderlander het volgende bericht gepubliceerd:
"Uit een brief van de provincie Gelderland aan de gemeente wordt duidelijk dat Wageningen dit jaar weliswaar een positief saldo laat zien, maar dat de drie jaren daarna tekorten tonen. De provincie, als toezichthouder op gemeentelijke financiën wil nu dat er maatregelen komen."

De provincie Gelderland gaf in deze brief het signaal aan de gemeente Wageningen af dat zij de begroting op orde moest krijgen voor de jaren 2017, 2018 en 2019. Op het moment dat de brief werd verstuurd gaf was de gemeentebegroting voor die jaren inderdaad niet sluitend. Ondertussen is de gemeentebegroting voor die jaren wel weer sluitend doordat de prognoses in de meicirculaire van 2016 positief waren.

De brief vanuit de provincie was voor de Rekenkamer aanleiding om een nader onderzoek in te willen stellen naar de maatschappelijke effecten van de door de gemeente Wageningen doorgevoerde bezuinigingen in de periode 2010-2015. Deze brief impliceerde namelijk wellicht een nieuwe bezuinigingen en het is belangrijk voor zo'n nieuwe ronde om lering te trekken uit het verleden.

Bezuinigen betekent onontkoombaar keuzes maken. Zo kan een bezuiniging met zich meebrengen dat een bepaalde sportvereniging of culturele instelling, die financieel erg afhankelijk is van de gemeente, minder aan subsidies van de gemeente krijgt. Dat kan op zijn beurt zowel negatieve als positieve maatschappelijke effecten met zich meebrengen.

Dit onderzoek is vooral evaluerend en inventariserend van aard. Allereerst is er een feitelijke weergave gegeven van de bezuinigingen op het gebied van sport- en cultuur. Daarna is geïnventariseerd welke instellingen door deze bezuinigingen zijn geraakt en hoe dit tot stand is gekomen. Vervolgens zijn de maatschappelijke effecten, die aan het licht zijn gekomen middels interviews, in kaart gebracht en getoetst aan het door de Rekenkamer opgestelde normenkader dat is gebaseerd op de coalitieakkoorden van de gemeente Wageningen in de periode 2010-2015.

Ten slotte wordt er afgesloten met aanbevelingen die door de Rekenkamer aan de gemeenteraad worden aangereikt. Aanbevelingen die antwoord geven op de vraag hoe de gemeente Wageningen in de toekomst zo goed mogelijk rekening kan houden met mogelijke maatschappelijke effecten van eventuele bezuinigingen.

De Rekenkamer heeft de volgende hoofdvraag geformuleerd: *"Wat zijn de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen die de gemeente Wageningen in de periode 2010-2015 heeft doorgevoerd?*

In september 2016 is het onderzoek gestart, waarbij met diverse stakeholders is gesproken en literatuuronderzoek is gedaan. In januari 2017 is het onderzoeksproces afgerond. Het rapport is gepresenteerd aan medestudenten en de opdrachtgever, de Rekenkamer. Daarmee is hun opdracht afgerond. De Rekenkamer is zeer tevreden over de inzet van de studenten en het resultaat van de eindrapportage.

Tijdens het onderzoek is informatie verzameld over de bezuinigingen in de periode 2010 en 2015. Hierbij zijn alle relevante financiële documenten geanalyseerd. Daarnaast zijn interviews gehouden met de betrokken cultuurinstellingen, sportverenigingen, ambtenaren en raadsleden. De belangrijkste uitkomsten hiervan zijn:

- Op Cultuur is veel bezuinigd op de G3. Dit zijn de Bibliotheek, 't Venster en Junushoff;
- Op Sport is bezuinigd door meer eigen beheer in de accommodaties en reëlere huurprijzen;
- De gemeenteraad heeft weinig tot geen doelstellingen geformuleerd of evaluaties uitgevoerd als het gaat om de maatschappelijk effecten van de bezuinigingen.

Hier volgt een korte toelichting op het normenkader, dat is samengesteld op basis van het de coalitieakkoord uit twee perioden, daarna wordt deze in tabelvorm toegepast op Cultuur en Sport:

Normenkader Cultuur

Normenkader 2010 – 2014 en 2014 - 2018

Norm 1:
Bezuinigingen op welzijn, cultuur, en sport mogen niet ten koste gaan van de toegankelijkheid van deze voorzieningen voor minima;

Norm 2:
Bezuinigingen mogen niet ten koste gaan van het voorzieningenniveau in de sociaal zwakkere wijken;

Norm 3:
Organisaties, verenigingen en instellingen moeten bezuinigen door betere onderlinge samenwerking en/of goedkopere huisvesting. Over die bezuinigingen wordt met hen overlegd

Norm 4:
Er dient voor gezorgd te worden dat bezuinigingen op maatschappelijk gebied voor de minst draagkrachtigen moeten worden opgevangen. Het college wil voorkomen dat deze bevolkingsgroep wordt uitgesloten van maatschappelijke participatie doordat zij niet meer kan deelnemen aan voorzieningen;

Norm 5:
Bij bezuinigingen kiest de gemeente niet voor de kaasschaafmethode, maar maken we inhoudelijke beleidskeuzes.

Tabel 1: Normenkader toegepast op Cultuur

Norm/organisatie	't Venster	Bibliotheek	Junushoff
Norm 1: Voorzieningen minima	-Lesgelden zijn gestegen. Van €325,- naar €599,- -Bredere doelgroep door meer muziekonderwijs op scholen. -Individuele muzieklessen zijn met 50% afgenomen.	-Openingstijden zijn verruimd van 40 naar 57 uur per week. -Er worden meer events georganiseerd. -Contributie is 10% gestegen, geen invloed op ledenaantal.	-Geen wijzigingen door bezuinigingen.
Norm 2: Sociaal zwakkere wijken	-Individuele lessen zijn minder toegankelijk voor minima.	-Bezuinigingen hebben geen invloed gehad.	-Bezuinigingen hebben geen invloed gehad.
Norm 3: Samenwerking	-Er is gestuurd op meer samenwerking tussen de G3. Dit verliep moeizaam en in eerste instantie zonder succes. -Daarom is de Taskforce cultuur opgericht, onder leiding van externe gespreksleider. Heeft geleid tot een alternatief bezuinigingsscenario. Dit scenario is door de gemeenteraad vastgesteld.		
Norm 4: Uitsluiting	-Individuele lessen zijn minder toegankelijk voor lagere klassen.	-Bezuinigingen hebben geen invloed gehad.	-Bezuiniging hebben geen invloed gehad
Norm 5: Geen kaasschaaf	Voldaan, er zijn door de gemeente inhoudelijke keuzes gemaakt gebaseerd op maatwerk.		

Normenkader Sport

Tabel 2: Normenkader toegepast op Sport

Norm/ Organisatie	KV Wageningen	Pluto	De Rijn	Volleybal Wageningen	De Bongerd
Norm 1: Voorzieningen minima	-Minimale contributieverhoging, vaak enkel indexering. -Meer aanmeldingen voor "ik doe mee fonds".				
Norm 2: Sociaal zwakkere wijken	-Geen wijziging in de toegankelijkheid in de sociaal zwakkere wijken.				
Norm 3: Samenwerking	-Nieuwe sporthal wordt gebouwd. Deze komt in eigen beheer.	-Meer mogelijkheden door eigen beheer.	-Topsport vervallen	-Meer afhankelijkheid van anderen door samenwerking.	-
	-Samenwerking in sportraad				
Norm 4: Uitsluiting	-Het "ik doe mee fonds" biedt de mogelijkheid voor de minst draagkrachtigen om te kunnen participeren op het gebied van sport.				
Norm 5: Geen kaasschaaf	-Alle jeugdsport subsidies zijn ingetrokken. -De verenigingen hebben in overleg met de gemeente de keuze gemaakt om op een bepaalde manier te bezuinigen.				

Op basis van bovenstaande tabellen kan geconcludeerd worden dat de genomen bezuinigingen in lijn zijn met het normenkader. Dat wil zeggen dat, op basis van de informatie verzameld bij de instellingen en verenigingen, er minimale maatschappelijke effecten zijn geweest wanneer deze bezuinigingen worden getoetst aan het normenkader.

Opvallende uitkomst is dat de toegankelijkheid van individuele muzieklessen voor de lagere klassen is afgenomen. Dit komt vooral door de aanzienlijke verhoging van de lesgelden bij 't Venster. Men kan

wel een beroep doen op het 'ik doe mee fonds". Daartegenover staat wel dat meer groepslessen op scholen wordt gegeven.

Beantwoording hoofdvraag

Hoofdvraag:

Wat zijn de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen die de gemeente Wageningen in de periode 2010-2015 heeft doorgevoerd?

De maatschappelijke effecten van de bezuinigingen in de gemeente Wageningen zijn beperkt geweest. De gemeente voldoet grotendeels aan het op de coalitieakkoorden gebaseerd normenkader.
Er kan geconcludeerd worden dat de bezuinigingen hebben geleid tot meer samenwerking tussen de sportverenigingen om de gezamenlijke doelstellingen te bereiken. De samenwerking tussen de cultuurinstellingen is vooral gevonden met gelijksoortige instellingen en niet zozeer tussen de grote drie onderling. De individuele toegankelijkheid van de muziekschool is verminderd. Daarentegen is er door de gemeente gekozen om muziek breder aan te bieden op scholen.
Uit de gehouden interviews met de raadsleden is gebleken dat er ten tijde van de besluitvorming binnen de gemeenteraad niet expliciet is stilgestaan bij de eventuele gevolgen en effecten van de bezuinigingen, de doelstellingen of de uit te voeren evaluaties.

Conclusies algemeen

- Wat betreft het proces van de bezuinigingen is uit de gehouden interviews met de raadsleden gebleken dat ten tijde van de besluitvorming binnen de gemeenteraad niet expliciet is stilgestaan bij de eventuele gevolgen/effecten van de bezuinigingen.
- Ten tijde van de besluitvorming binnen de raad is geen normenkader opgesteld als opdracht aan het college van B&W met betrekking tot de door te voeren bezuinigingen. Wel heeft de gemeenteraad ten tijde van het besluit dat er 380.000 euro bezuinigd moest worden op het gebied van cultuur bij amendement bepaald dat "deze besparing niet tot onacceptabele gevolgen mag leiden".
- Uit de interviews blijkt dat door de gemeenteraad geen evaluaties hebben plaatsgevonden over de voortgang en gevolgen van de bezuinigingen.
- Uit de interviews blijkt dat de manier waarop een bezuiniging gedragen en opgevangen wordt door een instelling of vereniging sterk afhankelijk is van het management dat wordt gevoerd en de keuzes die door het management worden gemaakt. In 2011 is er onderzoek gedaan naar de maatschappelijke gevolgen van de voorgenomen bezuinigingen op kunst en cultuur. Hieruit bleek dat de effecten van de voorgenomen bezuinigingen op kunst en cultuur sterk afhankelijk zijn van de wijze waarop de instellingen op die bezuinigingen anticiperen.

Conclusies Cultuur

Op het gebied van Cultuur kan op basis van de verkregen informatie uit zowel de cultuurnota's en kadernota's als ook uit de gevoerde gesprekken met de verschillende instellingen geconcludeerd worden:

- De gemeente heeft de samenwerking tussen de G3 aangemoedigd. Dit heeft in eerste instantie niet tot een akkoord tussen de G3 geleid. Dit heeft in het proces van de voorbereiding van de bezuinigingen tot een jaar vertraging geleid.

- De gemeente heeft daarna door middel van een Taskforce de regie in handen genomen. De totstandkoming van de cultuurnota bleek een participatietraject te zijn aangezien het door de Taskforce aangedragen alternatieve bezuinigingsscenario door de gemeenteraad is gevolgd en vastgesteld. Op deze manier hebben de bezuinigingen meer draagvlak gekregen.
- De Bblthk heeft de bezuinigingen middels proactief management kunnen dragen.
- Openingstijden van de Bblthk werden verruimd. Dit heeft als bijkomend maatschappelijk effect dat de Bblthk meer toegankelijk werd.
- 't Venster heeft een substantiële daling van het aantal leden gehad en de contributie is met bijna 50% verhoogd.
- Het individuele aanbod van muzieklessen is verminderd. De gemeente heeft de keuze gemaakt om zich op het gebied van muziekles te richten op een bredere doelgroep door meer muziekles op scholen te subsidiëren.
- De instellingen hebben aangegeven dat zij het belangrijk en van waarde vinden om een uitgebreide informele dialoog te voeren tijdens het proces van bezuinigingen tussen de betrokken organisaties en de politiek. Verder vinden de instellingen het formele inspraak moment van weinig toegevoegde waarde.
- De G3 geeft aan dat de kwaliteit van de activiteiten niet achteruit is gegaan door de bezuinigingen.
- De G3 geeft aan dat door de bezuinigingen er meer samenwerking is gezocht en ontstaan met gelijksoortige instellingen zowel binnen als buiten de gemeente. Ondanks overleg tussen de G3 is de onderlinge samenwerking niet beduidend vergroot.

Conclusies Sport

Op het gebied van Sport kan op basis van de verkregen informatie uit zowel de sportnota en kadernota's als ook uit de gevoerde gesprekken met verschillende sportverenigingen en de ambtenaar sport het volgende worden geconcludeerd:

- Over het algemeen geven de sportverenigingen aan dat er bij de totstandkoming van de sportnota in de periode 2011-2012 een constructieve en goede samenwerking is geweest tussen de sportverenigingen en de gemeente. Dit gebeurde middels interactieve bijeenkomsten, informele gesprekken met ambtenaren, wethouders en raadsleden.
- Uit de interviews blijkt dat de verenigingen door de bezuinigingen meer samenwerking ervaren met de gemeente.
- Ook heeft de aankondiging van de bezuinigingen en de sportnota geleid tot actieve samenwerking tussen de sportverenigingen. De sportraad dacht samen na over een oplossing die voor alle verenigingen acceptabel moest zijn.
- De bezuinigingen hebben onder andere het eigen beheer van sporthallen voor de sportverenigingen met zich meegebracht. Dit heeft geleid tot meer taken voor de verenigingen.
- De bezuinigingen hebben er voor de waterpolovereniging toe geleid dat er is bezuinigd op betaalde trainers. Door deze bezuiniging zijn er nu alleen trainers met de maximale vrijwilligersvergoeding en dat gaat ten koste van het niveau van de club. De vereniging is van 1e klasse landelijk naar 1e klasse regionaal is gegaan, geen topsportniveau meer. Ook de regionale functie voor wat betreft wedstrijdzwemmen bestaat niet meer. Talenten vertrekken naar andere verenigingen.

Aanbevelingen

1. Stuur als raad aan de voorkant: maak aan het begin van een dergelijk veelomvattend traject afspraken met het College over de gang van zaken, geef vooraf criteria en randvoorwaarden en blijf betrokken bij elke stap.

2. Zorg voor samen doen met raad, college, instellingen en burgers, al aan het begin van het proces. Ook bij bezuinigingen komt er veel energie en creativiteit los. Houd daarom niet alleen vast aan voorgenomen scenario's, maar sta open voor alternatieven vanuit de samenleving.

3. Blijf ook sturen aan de achterkant: Evalueer tijdig de stand van zaken. Zijn de bezuinigingen ook daadwerkelijk doorgevoerd? Zorg dat deze monitoring ondergebracht wordt in de jaarlijkse planning- en control cyclus (jaarrekening en begroting). Acteer als raad daar ook op.

gemeente Wageningen

3. Bestuurlijke reactie College van B&W

Rekenkamer Gemeente Wageningen
t.a.v. de voorzitter
Postbus 1
6700 AA WAGENINGEN

Wageningen	12 oktober 2017
ons kenmerk	BS/17.0104496
ons nr. ink. brief	BS/
zaaknummer	
onderwerp	Bestuurlijke reactie Rekenkameronderzoek maatschappelijke effecten bezuinigingen
bijlagen	geen
behandeld door	A. Wiersinga
telefoon	(0317) 49 2811
verzenddatum	25 oktober 2017

Geachte leden van de Rekenkamer,

Hartelijk dank voor uw rapport en bestuurlijke notitie over de maatschappelijke effecten van bezuinigingen in Wageningen, met name op het gebied van sport en cultuur. U heeft het college van B&W in het kader van bestuurlijk wederhoor gevraagd om een reactie.

Conclusie
Op de vraag wat de maatschappelijke effecten zijn geweest van de bezuinigingen die de gemeente Wageningen in de periode 2010 – 2015 heeft doorgevoerd, geeft u aan dat de maatschappelijke effecten beperkt zijn geweest. De gemeente voldoet grotendeels aan het op de coalitieakkoorden gebaseerd normenkader. U concludeert dat voor de inwoners van Wageningen de toegankelijkheid van sport niet is verminderd door bezuinigingen. De verenigingen hebben aangegeven dat door meer eigen verantwoordelijkheid te krijgen, de mogelijkheden beter benut worden en dat contact en samenwerking met de gemeente zijn verbeterd. Op het gebied van cultuur is er wel samenwerking gezocht en ontstaan tussen de diverse culturele instellingen, maar de samenwerking tussen de grote drie instellingen (Junushoff, 't Venster en de Bblthk) niet heel erg vergroot. Partijen uit het culturele veld geven aan dat ze door gemeente goed op de hoogte werden gehouden van de bezuinigingen en dat er goede gesprekken hierover zijn gevoerd.

Wij zijn blij met deze conclusie. Het geeft goed aan dat al onze inspanningen om de (helaas) noodzakelijke bezuinigingen door te voeren op een zo zorgvuldig mogelijke wijze, effect hebben gehad. De maatschappelijke effecten van de bezuinigingen op de inwoners van Wageningen zijn beperkt geweest en de bezuinigingen hebben ook positieve ontwikkelingen, zoals betere samenwerking en betrokkenheid van inwoners, gestimuleerd.

Inmiddels is natuurlijk bekend geworden dat 't Venster failliet is gegaan. De gemeenten Renkum en Wageningen hebben medio 2016 een reddingsplan gemaakt waarbij eenmalig financiële middelen aan 't Venster zijn toegekend om de continuïteit te kunnen waarborgen. Helaas heeft dit niet mogen baten en heeft 't Venster haar deuren moeten sluiten. Gelukkig is het ons gelukt om de binnenschoolse educatie op de basisscholen door te laten gaan in een andere vorm.

POSTADRES Postbus 1 • 6700 AA Wageningen
TELEFOON 0317 49 29 11
E-MAIL gemeente@wageningen.nl • INTERNET www.wageningen.nl
BEZOEKADRES Markt 22 • STADSWERF Nudepark 85

Aanbevelingen
U geeft aan dat uw aanbevelingen niet direct uit het onderzoek voortvloeien, maar dat het aanbevelingen zijn die algemeen en procesmatig van aard zijn. Deze aanbevelingen zijn er op gericht om zo effectief mogelijke bezuinigingen te realiseren waardoor misschien ongewenste effecten vermeden kunnen worden. Wij kunnen uw algemene aanbevelingen onderschrijven.

Wij danken u voor het onderzoek. Het college ziet met interesse de discussie over dit rapport met de gemeenteraad tegemoet.

Hoogachtend,

burgemeester en wethouders van Wageningen,

de secretaris,	de burgemeester,
R. van der Grijp	G.J.M. van Rumund

De brieven van de gemeente Wageningen worden in principe niet meer of digitaal ondertekend.

Onderzoeksrapport

Maatschappelijke effecten van bezuinigingen in de gemeente Wageningen

"Wat zijn de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen in de gemeente Wageningen?"

In opdracht van Rekenkamer gemeente Wageningen

Maarten Gerdingh	463742
Marije Komdeur	530983
Mark van Lent	505000

20 januari 2017

Inhoudsopgave

Voorwoord 4

Samenvatting 5

Inleiding 6

Hoofdstuk 1 Verantwoording van het onderzoek 7
Onderzoeksvraag 7
Definitie van het probleem 7
Doelstelling 7
Methode van onderzoek 8
Informatieverzameling per deelvraag 8
Wijzigingen ten opzichte van het plan van aanpak 9
Wederhoor 10
Leeswijzer 10

Hoofdstuk 2 Literatuuronderzoek 11
Theoretisch kader 11
Normenkader bezuinigingen Gemeente Wageningen 12

Hoofdstuk 3 Bezuinigingen 13
Feitelijke bezuinigingen per onderdeel 13
Cultuur 13
Sport 14
Beantwoording empirische deelvraag 1 15
Beantwoording empirische deelvraag 2 16
Sport 16
Cultuur 17

Hoofdstuk 4 Gevolgen bezuinigingen Cultuur 18
Beantwoording empirische deelvraag 3 23
Beantwoording empirische deelvraag 4 26

Hoofdstuk 5 Gevolgen bezuinigingen Sport 27
Aanleiding 27
Aanpak 27
Beantwoording empirische deelvraag 3: 30
Samenvatting maatschappelijke effecten sportverenigingen 31
Beantwoording empirische deelvraag 4: 32

Hoofdstuk 6 Bevindingen 33
Normenkader 33
Normenkader Cultuur 33
Normenkader Sport 35
Beantwoording analytische deelvraag 35

Hoofdstuk 7 Beantwoording hoofdvraag en conclusies 36
Beantwoording hoofdvraag 36
Conclusies algemeen 36
Conclusies Cultuur 36
Conclusies Sport 37

Aanbevelingen 38

Bibliografie 39

Bijlage 1 Onderzoeksopzet 40

Bijlage 2: Lijst geïnterviewde betrokkenen 44

Bijlage 3 Interviews verenigingen/instellingen 45

Bijlage 4 Interviews ambtenaren 60

Bijlage 5 Interviews raadsleden 66

Voorwoord

Met veel genoegen bieden wij, Maarten Gerdingh, Mark van Lent en Marije Komdeur het rapport ‘De maatschappelijke effecten van de bezuinigingen op de gebieden sport- en cultuur in de gemeente Wageningen’ aan de Rekenkamer van de gemeente Wageningen aan. Momenteel volgen wij de minor Politiek, beleid en overheidsmanagement. Voor deze minor is het ook geboden om bij een publieke organisatie onderzoeksopdracht te doen. Zo zijn wij bij de Rekenkamer van de gemeente Wageningen gekomen. Aan ons werd de opdracht gegeven om een evaluerend onderzoek te doen naar de maatschappelijke effecten van de door de gemeente Wageningen doorgevoerde bezuinigingen in de periode 2010-2015. Het gaat hier over een actueel vraagstuk uit de publieke sector, namelijk bezuinigingen in de gemeente Wageningen, waardoor het uitstekend past als onderzoeksopdracht voor de minor.

Het onderzoek vond plaats in de periode medio september 2016 tot eind januari 2017.
De afgelopen 5 maanden hebben wij getracht ons zo intensief als mogelijk bezig te houden met dit onderzoek. Het onderzoek is toegespitst op de bezuinigingen in subsidierelaties die de gemeente Wageningen heeft met instellingen, organisaties en verenigingen. De focus van het onderzoek richt zich via deze subsidierelaties op de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen.

Voor dit onderzoek hebben wij naast de informatiewinning middels deskresearch ook veel gebruik gemaakt van de kennis, vaardigheden en ervaringen van ambtenaren, raadsleden en directie en bestuursleden van verenigingen. Een waardevolle bijdrage voor ons om het proces rondom de bezuinigingen en de maatschappelijke effecten zo goed mogelijk te kunnen inventariseren.

Daarnaast hebben wij ook goede en constructieve begeleiding gekregen van de leden van de Rekenkamer van Wageningen en onze docent-begeleider Maartje Loncke. Maandelijks vonden er gesprekken plaats met de Rekenkamer en wekelijks met onze docent-begeleider. De feedback en sturing van deze partijen is voor de totstandkoming van ons onderzoeksrapport van grote waarde geweest.

De bevindingen die in dit onderzoek in kaart zijn gebracht hebben geresulteerd in conclusies en aanbevelingen die wij middels dit rapport aan de Rekenkamer Wageningen aanreiken. De Rekenkamer kan op haar beurt aanbevelingen overnemen en aanbevelingen opdoen uit dit onderzoek en deze rapporteren aan de gemeenteraad om in de toekomst een doelmatig en doeltreffend bezuinigingsbeleid door te voeren.

Wij danken alle betrokkenen bij dit onderzoek voor hun inzet.

Samenvatting

De Rekenkamercommissie van de gemeente Wageningen heeft onderzoek gedaan naar de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen in de gemeente Wageningen in de periode 2010-2014. Dit onderzoek is onder begeleiding van de Rekenkamercommissie uitgevoerd door studenten van de Hogeschool Arnhem en Nijmegen in het kader van de minor Politiek, Bestuur en Overheidsmanagement. Dit onderzoek heeft zich gericht op het programma Sport en Cultuur.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt dan ook:

> *Wat zijn de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen die de gemeente Wageningen in de periode 2010-2015 heeft doorgevoerd*

Om de maatschappelijke effecten van de gemeentelijke bezuinigingen te kunnen meten is ervoor gekozen om een normenkader op te stellen. Dit is gebeurd aan de hand van de coalitieakkoorden van 2010 en 2014. De hierin genoemde doelstellingen met betrekking tot bezuinigingen zijn samengevoegd tot een normenkader.

Tijdens het onderzoek is informatie verzameld over de bezuinigingen tussen 2010 en 2015. Hierbij zijn alle relevante financiële documenten geanalyseerd. Daarnaast zijn interviews gehouden met de betrokken cultuurinstellingen, sportverenigingen, ambtenaren en raadsleden. De belangrijkste uitkomsten hiervan zijn:

- Op Cultuur is veel bezuinigd op de G3. Dit zijn de Bblthk, ’t Venster en Junushoff;
- Op Sport is bezuinigd door meer eigen beheer in de accommodaties en reëlere huurprijzen;
- De gemeenteraad heeft weinig tot geen doelstellingen geformuleerd of evaluaties uitgevoerd als het gaat om de maatschappelijk effecten van de bezuinigingen.

De verkregen informatie is getoetst aan het normenkader. Op basis van het normenkader en de verkregen informatie zijn de belangrijkste conclusies als volgt:

- De gemeente grotendeels voldoet aan het gestelde normenkader.
- Er is meer samenwerking gerealiseerd op het gebied van Sport. Op het gebied van Cultuur is deze samenwerking niet geslaagd. Wel is er door de instellingen zelf samenwerking gezocht met partners.

De toegankelijkheid voor minima is niet aangetast, met uitzondering van de toegankelijkheid van individuele muzieklessen. Deze lijkt afgenomen door de bezuiniging op ’t Venster(De toegankelijkheid zou gewaarborgd worden door het ‘ik doe mee’-fonds waardoor inwoners met een laag inkomen een gehele of gedeeltelijke tegemoetkoming van het cursusgeld kunnen krijgen – de werking en het effect hiervan zijn niet onderzocht).

- Er zijn inhoudelijke keuzes gemaakt in het bezuinigingsproces. De kaasschaafmethode is niet toegepast.

Om de gemeente Wageningen te ondersteunen in het proces van eventuele toekomstige bezuinigingen zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Stel bij bezuinigingen in voorkomende gevallen uw criteria en randvoorwaarden vast op basis waarvan naar bezuinigingen kan worden gezocht;
- Houd ook na het doorvoeren van bezuinigingen de vinger aan de pols. Evalueer tijdig de stand van zaken. Zijn de bezuinigingen ook daadwerkelijk doorgevoerd? Zo nee: binnen welk termijn dan wel? En welke effecten kunnen er geconstateerd worden;
- Zorg dat deze monitoring ondergebracht wordt in de jaarlijkse planning- en control cyclus (jaarrekening en begroting). Acteer als raad daar ook op.

Inleiding

Gemeenten zijn voor wat betreft hun inkomsten sterk afhankelijk van het Rijk. In economisch goede tijden, kunnen gemeenten meer inkomsten vanuit het Rijk verwachten en in economische slechte tijden, u raadt het al, een flink stuk minder. Zo'n acht jaar geleden werd Nederland geteisterd door de economische crisis. De gemeente Wageningen heeft toen net als alle andere gemeenten in Nederland moeten bezuinigen om ervoor te zorgen dat de gemeentebegroting sluitend zou zijn.

Op 4 februari 2016 werd er in De Gelderlander het volgende bericht gepubliceerd:
"Uit een brief van de provincie Gelderland aan de gemeente wordt duidelijk dat Wageningen dit jaar weliswaar een positief saldo laat zien, maar dat de drie jaren daarna tekorten tonen. De provincie, als toezichthouder op gemeentelijke financiën wil nu dat er maatregelen komen."

De provincie Gelderland gaf in deze brief het signaal aan de gemeente Wageningen af dat zij de begroting op orde moest krijgen voor de jaren 2017, 2018 en 2019. Op het moment dat de brief werd verstuurd gaf was de gemeentebegroting voor die jaren inderdaad niet sluitend. Ondertussen is de gemeentebegroting voor die jaren wel weer sluitend doordat de prognoses in de meicirculaire van 2016 een financiële meevaller met zich mee hebben gebracht.

De brief vanuit de provincie was voor de Rekenkamer aanleiding om een nader onderzoek in te stellen naar de maatschappelijke effecten van de door de gemeente Wageningen doorgevoerde bezuinigingen in de periode 2010-2015. Deze brief impliceerde namelijk wellicht een nieuwe ronde bezuinigingen en het is belangrijk om lering te trekken uit het verleden.

Bezuinigen betekent onontkoombaar keuzes maken. Zo kan een bezuiniging met zich meebrengen dat een bepaalde sportvereniging of cultuurinstelling, die financieel erg afhankelijk zijn van de gemeente, minder aan subsidies van de gemeente krijgen. Dat kan op zijn beurt zowel negatieve als positieve maatschappelijke effecten met zich meebrengen.

Dit onderzoek is vooral evaluerend en inventariserend van aard. Allereerst wordt er een feitelijke weergave gegeven van de bezuinigingen op het gebied van sport- en cultuur. Daarna wordt geïnventariseerd welke instellingen door deze bezuinigingen zijn geraakt en hoe dit tot stand is gekomen. Vervolgens worden de maatschappelijke effecten, die aan het licht zijn gekomen middels interviews, in kaart gebracht en getoetst aan het door de Rekenkamer opgestelde normenkader die is gebaseerd op de coalitieakkoorden van de gemeente Wageningen in de periode 2010-2015. Al met al zal door middel van het in kaart brengen van deze gegevens een antwoord kunnen worden gegeven op de vraag welke maatschappelijke effecten de bezuinigingen in de periode 2010-2015 voor de instellingen op het gebied van sport- en cultuur met zich mee hebben gebracht.

Ten slotte wordt er afgesloten met aanbevelingen. Aanbevelingen die antwoord geven op de vraag hoe de gemeente Wageningen in de toekomst zo goed mogelijk rekening kan houden met mogelijke maatschappelijke effecten van eventuele bezuinigingen.

Hoofdstuk 1 Verantwoording van het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt de methode van onderzoek verantwoord. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk de informatieverzameling per deelvraag toegelicht. Tevens komen de afwijkingen ten opzichte van het plan van aanpak naar voren.

Onderzoeksvraag

Voor dit onderzoek is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

> *Wat zijn de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen die de gemeente Wageningen in de periode 2010-2015 heeft doorgevoerd?*

Wat is de Rekenkamer?

Sinds 1 januari 2006 zijn alle gemeenten in Nederland verplicht een Rekenkamer of een Rekenkamerfunctie te hebben. De gemeente Wageningen heeft sinds 2001 een Rekenkamerfunctie waarvan het functioneren gereglementeerd is in de Verordening Rekenkamer Wageningen 2003. De Rekenkamer bestaat uit 3 externe en onafhankelijke leden ondersteund door een secretaris.

De Rekenkamer neemt een onafhankelijke positie in en biedt de gemeenteraad een extra handvat zijn controlerende taak uit te voeren. De Rekenkamer doet onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde beleid. Hierover brengt de rekenkamer rapporten uit, met daarin de bevindingen, waarin ook aanbevelingen aan de raad kunnen worden gedaan.

Het doel van de Rekenkamer is het bevorderen van de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het gemeentelijk handelen. De gemeenteraad, raadsleden en inwoners van Wageningen kunnen gemotiveerde verzoeken indienen tot het verrichten van onderzoek door de Rekenkamer (Rekenkamer Gemeente Wageningen, 2015).

Definitie van het probleem

De probleemstelling zoals die door de Rekenkamer is aangereikt, luidt als volgt:
Wat zijn de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen in de gemeente Wageningen?

De gemeente Wageningen is een bloeiende en innovatieve gemeente. Het huisvest een van de belangrijkste universiteiten van Nederland en trekt hiermee veel jonge studenten.
De gemeente Wageningen staat sinds enkele jaren onder financieel preventief toezicht bij de provincie Gelderland. De begroting van 2016 is op orde, maar voor de jaren 2017, 2018 en 2019 zijn er begrotingstekorten van respectievelijk €1.4, een kleine €1 en €1.5 miljoen.

Vanuit de provincie is het signaal aan de gemeente Wageningen gegeven om te gaan bezuinigen. Het probleem is dus dat er de komende jaren begrotingstekorten zijn binnen de gemeente Wageningen. Hierop zullen bezuinigingen volgen die inwoners en hun organisaties in het dagelijkse leven gaan raken. Dit onderzoek namens de Rekenkamer is voor de gemeente Wageningen relevant, omdat het belangrijk is om lering te trekken uit eerder gevoerde bezuinigingen binnen de gemeente Wageningen.

Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is om namens de Rekenkamer Wageningen de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen in de gemeente Wageningen vanaf 2010 tot 2015 in kaart te brengen teneinde aanbevelingen te doen aan de gemeente Wageningen voor bezuinigingen in de toekomst.

Wat voor een type bezuinigingen zijn er doorgevoerd? En wat hebben deze bezuinigingen voor maatschappelijk effect gehad op de inwoners en haar organisaties van de gemeente Wageningen? Welk beleid er door de gemeente is gevoerd en hoeveel er exact is bezuinigd? Vervolgens is het van belang om te onderzoeken of het gevoerde beleid heeft voldaan aan de vooraf gestelde doelen. Ofwel, is het beleid effectief en efficiënt geweest?

Omdat het niet eenvoudig is om de causaliteit tussen maatregelen en effecten vast te stellen, kent het onderzoek een wat andere dan de gebruikelijke opzet. Het onderzoek naar de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen is vooral inventariserend van aard. Waar mogelijk wordt een relatie gelegd tussen de verwachte effecten en de feitelijk geïnventariseerde effecten.

De bevindingen die in dit onderzoek in kaart worden gebracht zullen resulteren in conclusies en aanbevelingen die aangereikt zullen worden aan de Rekenkamer van de gemeente Wageningen. De Rekenkamer kan op haar beurt aanbevelingen overnemen en aanbevelingen opdoen uit dit onderzoek en deze rapporteren aan de gemeenteraad om in de komende jaren: 2017, 2018 en 2019 een doelmatig en doeltreffend bezuinigingsbeleid te voeren.

Methode van onderzoek

Zoals ook in het plan van aanpak is vastgelegd (zie bijlage 1) is dit onderzoek kwalitatief van aard. Het is moeilijk om maatschappelijke effecten van de gemeentelijke bezuinigingen te meten aangezien een maatschappelijk effect ook door andere factoren beïnvloed kan worden. Daarom is een aantal deelvragen opgesteld om dit af te bakenen. Deze deelvragen zijn uiteraard eerst beantwoord alvorens de hoofdvraag beantwoord is. Per deelvraag zijn er verschillende bronnen gebruikt om deze te kunnen beantwoorden. Deze bronnen staan beschreven in het plan van aanpak. Daarnaast heeft de Rekenkamer ook een normenkader vastgesteld op basis van de coalitieakkoorden in de periode 2010-2015. De maatschappelijke effecten worden aan dit normenkader getoetst.

Informatieverzameling per deelvraag

Theoretische deelvraag

1. Welke relevante theorie is beschikbaar met betrekking tot maatschappelijke effecten en bezuinigingen?

Doormiddel van deskresearch is deze vraag beantwoord. Hierbij is gezocht naar wetenschappelijke literatuur over de effecten van bezuinigingen.

Empirische deelvragen

2. Welke bezuinigingsrondes zijn er in de periode 2010 - 2015 in de gemeente Wageningen geweest en waaruit bestaan de vastgestelde bezuinigingen?

Tijdens deskresearch is er gebruik gemaakt van verschillende financiële documenten uit het archief van de Gemeente Wageningen van de periode 2010-2015. Het gaat hierbij om de programmabegrotingen, kadernota's en jaarrekeningen van de periode tussen 2010 en 2015. In deze documenten stond de informatie die nodig was om deelvraag 2 en 3 te beantwoorden.

3. Wat is de spreiding van de bezuinigingen over de programma's?

Tijdens deskresearch is er gebruik gemaakt van verschillende financiële documenten uit het archief van de Gemeente Wageningen van de periode 2010-2015. Het gaat hierbij om de programmabegrotingen, kadernota's en jaarrekeningen van de periode tussen 2010 en 2015. In deze documenten stond de informatie die nodig was om deelvraag 2 en 3 te beantwoorden.

4. <u>Welke instellingen in de samenleving zijn door deze bezuinigingen geraakt in de periode 2010 - 2015 en hoe kwam dit door stand?</u>

Deze deelvraag is beantwoord met behulp van deskresearch waarbij gekeken is naar de verschillende financiële documenten uit het archief van de periode 2010 tot 2015 en de beleidsnota's Sport en Cultuur. Daarnaast zijn er gestructureerde interviews afgenomen met de beleidsambtenaren van Sport en Cultuur, raadsleden van het CDA, de Stadspartij, GroenLinks, ChristenUnie, VVD en de PvdA.

5. <u>Wat zijn de effecten van de bezuinigingen op de betrokken instellingen en de inwoners van de gemeente Wageningen?</u>

Deze deelvraag is beantwoord door de antwoorden op de gestructureerde interviews met de grote culturele instellingen ('t Venster, de Junushoff en de Bblthk), zwembad de Bongerd en verschillende sportverenigingen (KV Wageningen, Volleybal Wageningen, Wageningse zwem- en waterpolovereniging de Rijn en basketbalvereniging Pluto).

Analytische deelvraag

6. *<u>Hoe verhouden zich de genomen bezuinigingen tot de door de Rekenkamer Wageningen gekozen uitgangspunten/ normenkader?</u>*

Deze deelvraag is beantwoord door de uitkomsten van de voorgaande deelvragen en het normenkader dat in het coalitieakkoord 2014-2018 is afgesproken met elkaar te vergelijken.

Wijzigingen ten opzichte van het plan van aanpak

Gedurende het onderzoek is er op een aantal momenten afgeweken van het plan van aanpak vanwege externe factoren en voortschrijdend inzicht. Het uitgevoerde onderzoek wijkt op de volgende punten af van het plan van aanpak.

1. In eerste instantie was het de bedoeling om ook de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen in het sociale domein te onderzoeken. Hier is vanaf gezien vanwege de complexiteit van de bezuinigingen in het sociaal domein. De reden hiervan is dat het moeilijk is onderscheid te maken tussen de effecten van de gemeentelijke bezuinigingen en de effecten van de decentralisatie van de zorg. Dit is dan ook de reden dat Solidez, de WMO-adviesraad en de woningstichting niet benaderd zijn voor een interview.
2. Het Groene Wiel is niet geïnterviewd vanwege het niet kunnen plannen van een interview.
3. Er zijn minder sportverenigingen geïnterviewd dan gewenst. Dit had voornamelijk te maken met het niet kunnen bereiken van de juiste personen van de betreffende verenigingen.
4. Gedurende het onderzoek zijn enkele deelvragen aangepast. De reden hiervan is dat er relevante informatie naar voren is gekomen gedurende het onderzoek.

Vanwege punt 1 is er gedurende het onderzoek voor gekozen alleen de maatschappelijke effecten te meten van programma 9: Sport en Cultuur.

Adviserende deelvraag

<u>Welke verbeteringen zijn er mogelijk voor de gemeente Wageningen met betrekking tot toekomstige bezuinigingen?</u>

Deze deelvraag is komen te vervallen. Er is ervoor gekozen om het adviserende onderdeel niet op te nemen in een deelvraag omdat de hoofdvraag niet adviserend maar inventariserend van aard is. Wel zijn er aanbevelingen toegevoegd in dit rapport waardoor de inhoud van deze deelvraag niet verloren is gegaan.

Wederhoor

Alvorens het onderzoek gepubliceerd wordt zullen de resultaten (zonder conclusies en aanbevelingen) teruggekoppeld worden naar de betrokken ambtenaren, raadsleden, instellingen en verenigingen. Zij krijgen een week de tijd hierop te reageren in het kader van hoor en wederhoor. Zodra de reacties hierop zijn verwerkt zal het onderzoek worden bekendgemaakt.

Leeswijzer

De rekenkamer wil de lezer graag op de hoogte stellen van het feit dat onderdelen in het rapport herhaling kunnen vertonen. Dit komt met name voor in hoofdstuk 3, 4 en 5 vanwege overlap in de deelvragen. Om de antwoorden op de deelvragen zo volledig mogelijk te houden is herhaling onvermijdelijk gebleken.

Hoofdstuk 2 Literatuuronderzoek

Dit hoofdstuk beschrijft het literatuuronderzoek naar maatschappelijke effecten bij bezuinigingen. Ook wordt het normenkader beschreven dat tijdens dit onderzoek wordt gebruikt.

Theoretisch kader

In de rijksbegroting van 2010 werd duidelijk dat de rijksoverheid moet gaan bezuinigen zodra de economische omstandigheden dat zouden toelaten. Aangezien gemeenten financieel afhankelijk zijn van het rijk betekende dit dat ook zij minder geld krijgen uitgekeerd van het Rijk (gemeentefonds). Dit kan een gemeente alleen maar op peil houden door de belastingen te verhogen. De ene gemeente is sterker afhankelijk van de rijksoverheid dan de andere en ook de mate waarin inkomsten op peil kunnen worden gehouden door belastinginkomsten verschilt per gemeente. Dit betekent dat elke gemeente heeft moeten bezuinigen. De gevolgen hiervan verschillen per gemeente maar zeker is dat er minder ruimte is geweest voor de beleidsambities in de gemeentepolitiek (Hoffman, 2009, p. 283).

In 2011 werd duidelijk dat een groot deel van de gemeentes bezuinigt of gaat bezuinigen op kunst en cultuur, namelijk 49%. Dit percentage loopt in de jaren daarna op tot 69%. De belangrijkste overweging bij gemeenten om op kunst en cultuur te bezuinigen is omdat er nu eenmaal bezuinigd moet worden. Bij de interne zoektocht naar mogelijkheden om te bezuinigen wordt er eerst gekeken naar de organisatie en de autonome taken van de gemeente. Omdat kunst en cultuur grotendeels een autonome taak van de gemeente is, is het eenvoudig om daarop te bezuinigen. In de sector kunst en cultuur wordt het vaakst bezuinigd op de bibliotheek. Vervolgens komen cultuureducatie, amateurkunst, podia en podiumkunsten. Monumenten, archeologie, letteren en de lokale omroep blijven het meest buiten schot (Bogaart & van der Horst, 2011).

In 2011 is er ook onderzoek gedaan naar de maatschappelijke gevolgen van de voorgenomen bezuinigingen op kunst en cultuur. Hieruit bleek dat de effecten van de voorgenomen bezuinigingen op kunst en cultuur sterk afhankelijk zijn van de wijze waarop de instellingen op die bezuinigingen anticiperen. Als instellingen er niet tijdig in slagen om op de kosten te besparen en veel extra inkomsten te verwerven gaat door de voorgenomen bezuinigingen bijvoorbeeld een kwart van de jaarlijkse uitvoeringen in de podiumkunsten verloren. Het welvaartsverlies zou dan €216 miljoen per jaar zijn terwijl de besparing naar schatting zo’n €119 miljoen bedraagt. Dit betekent dat die bezuiniging effect heeft op het aanbod van uitvoeringen en op de welvaartswinst die daarvan uitgaat (Ponds, Marlet & Poort, 2011).

Naast de bezuinigingen die gemeenten hebben moeten doorvoeren komt daar ook nog bij dat deze er in 2015 veel zorgtaken bij hebben gekregen. De wetgever gaat er namelijk vanuit dat gemeenten met minder budget dezelfde zorg moeten kunnen realiseren omdat het voor gemeenten makkelijker is om maatwerk te leveren. Daar komt alleen bij dat terwijl gemeenten deze zorgtaken moeten leveren ze tegelijkertijd ook moeten vormgeven, hierdoor is het de vraag of de gemeente voornamelijk streeft naar ondersteuning op maat of het sluitend krijgen van de begroting. Uiteindelijk zou dit bijvoorbeeld effect kunnen hebben op de kwaliteit van de jeugdhulpverlening of andere personen die zorgbehoevend zijn (Zuidervaart, 2015).

Uit het bovenstaande wordt duidelijk dat de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen bij de gemeente Wageningen afhankelijk zijn van de manier waarop er is bezuinigd. Het is dus de vraag op welke manier het gemeentebestuur besluiten heeft genomen, hoe de betrokken instellingen hiermee om zijn gegaan.

Normenkader bezuinigingen Gemeente Wageningen

Om de bezuinigingen te beoordelen op het gebied van doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid is een normenkader vereist. De bezuinigingen kunnen dan getoetst worden aan de normen die de gemeente vooraf heeft gesteld.

Het normenkader dat gebruikt zal worden tijdens dit onderzoek is vastgesteld op basis van de coalitieakkoorden van twee coalities die in de periode 2010 tot en met 2015 van toepassing zijn. Dit is het coalitieakkoord van 2010 – 2014 “Samen anders de toekomst in” en het coalitieakkoord van 2014 -2018 “Anders denken, samen doen”. Hierin staan uitgangspunten en doelstellingen vermeldt met betrekking tot bezuinigingen.

In het coalitieakkoord van 2010 – 2014 is het volgende te lezen:

- Bij bezuinigingen begint de gemeente eerst bij zichzelf. De concrete bezuinigingen in 2010 en 2011 staan in dit teken;
- Bezuinigingen op welzijn, cultuur, en sport mogen niet ten koste gaan van de toegankelijkheid van deze voorzieningen voor minima;
- Bezuinigingen mogen niet ten koste gaan van het voorzieningenniveau in de sociaal zwakkere wijken;
- Organisaties, verenigingen en instellingen moeten bezuinigen door betere onderlinge samenwerking en/of goedkopere huisvesting. Over die bezuinigingen wordt met hen overlegd;
- Het college wil bezuinigingen realiseren door burgers meer zelf te laten regelen;
- De lokale lasten voor inwoners en ondernemers worden niet meer dan trendmatig verhoogd. Een eventueel meer dan trendmatige verhoging van de Onroerende Zaak Belasting (hierna: OZB) blijft zo lang mogelijk achterwege;
- Er dient voor gezorgd te worden dat bezuinigingen op maatschappelijk gebied voor de minst draagkrachtigen moeten worden opgevangen. Het college wil voorkomen dat deze bevolkingsgroep wordt uitgesloten van maatschappelijke participatie doordat zij niet meer kan deelnemen aan voorzieningen.

In het coalitieakkoord van 2014 -2018 is het volgende te vinden hierover:

- Bij bezuinigingen kiest de gemeente niet voor de kaasschaafmethode, maar voor inhoudelijke beleidskeuzes;
- In de begroting moet er ruimte komen voor nieuw beleid: oud voor nieuw, en niet voorzien nieuw beleid;
- Het sociaal domein blijft bij bezuinigingen buiten schot;
- Het uitbesteden van taken en diensten om bezuinigingen te realiseren is aanvaardbaar, mits de zeggenschap van de gemeente over belangrijke taken/diensten niet in het geding komt.

Hoofdstuk 3 Bezuinigingen

Empirische deelvraag 1: Welke bezuinigingsrondes zijn er in de periode 2010 - 2015 in de gemeente Wageningen geweest en waaruit bestaan de vastgestelde bezuinigingen?

Feitelijke bezuinigingen per onderdeel

In het coalitieakkoord 2010 is bepaald dat in programma 9 Sport en Cultuur, in de periode 2011 t/m 2014 € 400.000 structureel moest worden bezuinigd. Voor de bezuinigingen en de fasering 2012 en verder diende nader onderzoek te worden gepleegd. Hierbij zouden burgers, bedrijven en instellingen in een participatief traject om advies worden gevraagd (Wageningen, Kadernota, 2010).

Cultuur

Algemeen

Voor het onderdeel Cultuur is onderzoek gedaan naar de volgende instellingen:

- Bibliotheek Bblthk;
- Muziekschool 't Venster;
- Theater Junushoff.

Het college van B&W heeft Junushoff, Bblthk en 't Venster gevraagd om invulling te geven aan een totale bezuiniging van € 150.000. De 3 instellingen zijn hier gezamenlijk niet uitgekomen waardoor het college zelf tot een invulling is gekomen (Wageningen, Kadernota, 2011).

In de kadernota 2012 heeft de gemeente invulling gegeven aan de bezuinigingen op Junushoff, Bblthk en 't Venster. Hierdoor zou in 2014 in totaal € 145.000 bezuinigd zijn.

Te realiseren	**Bedrag 2012**	**Bedrag 2013**	**Bedrag 2014**	**Bedrag 2015**	**Bedrag 2016**
't Venster		€60.000	€60.000	€60.000	€60.000
Taakstelling BBLTK	€25.000	€50.000	€60.000	€60.000	€60.000
Taakstelling Junushoff	€25.000	€25.000	€25.000	€25.000	€25.000
Totaal gerealiseerd	**€50.000**	**€135.000**	**€145.000**	**€145.000**	**€145.000**

Tabel 1: Bezuinigingen Sport en Cultuur 2012. (Wageningen, Kadernota, 2012)

De gemeenteraad heeft op 2 juli 2012 besloten dat een jaar na het vaststellen van het nieuwe cultuurbeleid structureel €380.000,- bespaard moest worden op het totale subsidiebudget. Bij amendement heeft de gemeenteraad bepaald: "Deze besparing mag niet tot onacceptabele gevolgen leiden".

De gemeenteraad heeft op 2 en 3 december 2013 vastgesteld dat de uitvoering van het cultuurbeleid per 1 januari 2014 plaatsvindt op basis van scenario 2(b), zoals opgenomen in paragraaf 3.6 en 3.7 van de "Cultuurnota 2014 en verder - Samen werken aan cultuur" met een bezuinigingsopdracht van circa €310.000.

Bblthk

<u>2011</u>

Het college van B&W heeft de Bblthk per concept- aankondiging op de hoogte gesteld van een wijziging in de subsidie. Dit is gebeurd op 21 juni 2011. De subsidie zal per 1 januari

2012 met €25.000,- worden verminderd, per 1 januari 2013 wordt de subsidie met €25.000,- verminderd en per 1 januari 2014 wordt de subsidie verminderd met €10.000,-.

2014
In het raadsbesluit daterende van 2 en 3 december 2013 is besloten tot een bezuiniging op de Bblthk conform scenario 2(b) van de cultuurnota 2014 van €100.000.

’t Venster
2010
In 2010 kreeg ‘t Venster een nabetaling van €25.000 in verband met bezwaar tegen hoge huisvestingslasten. De hoogte van de huisvestingslasten waren onvoldoende meegenomen in de budgetovereenkomst met ‘t Venster. (Wageningen, Najaarsnota, 2010)

2011
Het college van B&W heeft ‘t Venster per concept- aankondiging op de hoogte gesteld van een wijziging in de subsidie. Dit is gebeurd op 21 juni 2011. De subsidie zal per 1 januari 2013 met €60.000,- worden verminderd.

2014
In het raadsbesluit daterende van 2 en 3 december 2013 is besloten:

- De in scenario 2(b) voorgestelde bezuiniging op 't Venster tot en met 2016 op €150.000 te stellen en na 2016 op €200.000.
- Het college op te dragen om actief met 't Venster in gesprek te gaan over mogelijkheden om de huisvestingskosten van ‘t Venster met jaarlijks €50.000 te doen verminderen, zolang 't Venster nog gehuisvest is op de huidige locatie.
- De in scenario 2(b) voorgestelde post "Toekomstige bezuinigingen en nieuw beleid a €50.000 tot en met 2016 toe te kennen aan ‘t Venster met als doelstelling "uitwerking en realisering bezuinigingsopgave" en pas na 2016 te doen vrijvallen voor nieuw beleid.
- ’t Venster heeft de wens uitgesproken voor goedkopere huisvesting en er is vervolgens een aanbeveling gedaan dat ’t Venster zich in het Centrum zou vestigen (dichter) bij één van de twee andere grote instellingen. De verhuizing van ’t Venster heeft niet plaatsgevonden.

Junushoff
2010
Het college van B&W heeft Junushoff per concept- aankondiging op de hoogte gesteld van een wijziging in de subsidie. Dit is gebeurd op 21 juni 2011. De subsidie zal per 1 januari 2012 met €25.000,- worden verminderd.

2014
In het raadsbesluit daterende van 2 en 3 december 2013 is besloten tot een bezuiniging op Junushoff conform scenario 2(b) van de cultuurnota 2014 van €25.000.

Sport

De gemeenteraad heeft op 21 juni 2011 besloten dat een gedeelte van de door het Rijk opgelegde bezuinigingen ten laste komen van het sportbudget. Van de beoogde €49.000 wordt €22.000 in 2012 niet gerealiseerd door een amendement van de Raad bij het beleidsplan Wageningen Sport! op 6 februari 2012: “Verenigingen die per 1 januari 2013 zelf beheertaken gaan uitvoeren worden gecompenseerd voor de huurverhoging in de periode 1

juli 2012 tot 1 januari 2013. De noodzakelijke dekking vanwege gemiste inkomsten wordt bij de Kadernota 2012 vastgesteld".

In de beleidsnota Sport staan een aantal scenario's beschreven om tot €450.000 te bezuinigen. Hier wordt onderscheid gemaakt tussen twee hoofdscenario's, een waarbij verenigingen kiezen voor huur en een waarbij de verenigingen kiezen voor het eigen beheer van de sportaccommodaties (Beleidsnota Sport 2012). Door middel van interviews met verenigingen, beleidsambtenaren en raadsleden is duidelijk geworden welke scenario's uiteindelijk zijn uitgevoerd.

- Al voordat de beleidsnota sport is opgesteld is de aanbesteding van de Vlinder al gerealiseerd. Dit heeft een besparing van €90.000 opgeleverd.
- In beide scenario's wordt het afschaffen van de verschillende subsidieregelingen genoemd wat een besparing van €79.500 heeft opgeleverd. Hierbij gaat het voornamelijk om de jeugdsportsubsidie (€7,80 per jeugdlid, €19.500 totaal), gebruikerssubsidie (€19.000 totaal), sportevenementensubsidie (€8.500 totaal), trainerskosten- en kaderopleidingensubsidie (€31.500 totaal) en incidentele subsidies. Op de subsidiering van de gehandicaptensport, het sportcafé en de sportraad wordt niet bezuinigd.
- Taakstellende bezuiniging zwembad de Bongerd van €100.000.
- Besparing op kunstgrasvelden van €5.000. Omdat een verdergaande manier van eigen beheer niet mogelijk is, is het niet mogelijk gebleken hierop meer te besparen.
- Er wordt bespaard op de accommodaties door een hogere (meer kostendekkende) huur te vragen voor het gebruik van een sportveld, sporthal of zwembad (scenario 1).
- Er wordt bespaard door de sportaccommodaties in eigen beheer te geven aan verenigingen. Zij zijn hierbij verantwoordelijk voor het onderhoud en de exploitatie van de accommodatie (scenario 2). Wat uiteindelijk bespaard is, is nog niet duidelijk.

Naast de bezuinigingen de op het gebied van sport zijn ingevoerd is er besloten om sporten in de buitenruimte mogelijkheden tot ontwikkeling te geven door jaarlijks een budget van €20.000 beschikbaar te stellen. Het beoogde effect hiervan is dat sport in de buitenruimte te stimuleren wat uiteindelijk zal zorgen voor kostenbesparing op het programma sport.

Beantwoording empirische deelvraag 1

Cultuur

Op het gebied van Cultuur hebben de volgende bezuinigingsrondes plaatsgevonden:

- Verlaging van de huur voor 't Venster van €25.000
- In 2012 is de eerste bezuinigingsronde doorgevoerd. De Bblthk en Junushoff beide €25.000.
- In 2013 is de volgende bezuinigingsronde doorgevoerd. 't Venster €60.000, De Bblthk €25.000.
- In 2014 is de grootste bezuinigingsronde doorgevoerd. 't Venster €200.000, De Bblthk €100.000 en Junushoff €25.000

Instelling/Jaar	2010	2011	2012	2013	2014	2015
't Venster	+ €25.000	-	-	€60.000	€200.000	-
De BBLTHK	-	-	€25.000	€25.000	€100.000	-
Junushoff	-	-	€25.000	-	€25.0000	-

Tabel 2: Overzicht bezuinigingen per jaar onderdeel Cultuur

In 2015 is door de raad besloten: de huisvestings-kosten van 't Venster met jaarlijks € 50.000,00 te verminderen door de huur van het pand aan de Generaal Foulkesweg 42a met terugwerkende kracht tot 1 januari 2014 te verlagen.

Sport
Op het gebied van Sport hebben de volgende bezuinigingsrondes plaatsgevonden:

- In 2012 is door het beleidsplan Wageningen Sport! €27.000 bezuinigd.
- In 2013 is door het beleidsplan Wageningen Sport! €328.000 extra bezuinigd.
- In 2014 is door het beleidsplan Wageningen Sport! €22.000 extra bezuinigd.
- In 2015 is door het beleidsplan Wageningen Sport! €3.000 extra bezuinigd.

Jaar	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	-	-	€27.000	€328.000	€22.000	€3.000

Tabel 3: Overzicht bezuinigingen per jaar onderdeel Sport

Empirische deelvraag 2: Wat is de spreiding van de bezuinigingen over de programma's?

Beantwoording empirische deelvraag 2

De bedragen werden als volgt over de beleidsprogramma's verdeeld:

Programma	Definitief vastgestelde bezuiniging
Bereikbaarheid	€225.000,-
Economische ontwikkeling	€150.000,-
Ruimtelijke ontwikkeling	€1.060.000,-
Milieu	€ -
Werk en inkomen + sociale cohesie	€500.000,-
Onderwijs & educatie	€200.000,-
Wonen	€20.000,-
Sport & cultuur	€400.000,-
Veiligheid	€135.000,-
Transparante overheid	€310.000,-
Algemene dekking en onvoorzien	€2.500.000,-
TOTAAL	**€5.500.000,-**

Sport

Vanaf 2012 is er een bedrag van €455.000 per jaar minder uitgegeven aan sport op het budget van €2.668.771

Onderdeel	Wat kost het nu?	Bezuiniging	Percentage t.o.v. totaal
Sport	€2.668.771	€455.000	-17,04%

Tabel 4: Bezuinigingen Sport vanaf 2012

Cultuur

- Er werd, ten tijde van het opstellen van de cultuurnota 2014, circa €2,7 miljoen per jaar aan subsidies verleend aan de cultuursector van Wageningen.
- De bblthk, Junushoff en “t Venster (ook wel: “de grote drie”) ontvingen hiervan circa €2,4 miljoen (waarvan overigens ruim €400.000 aan huurinkomsten terugvloeide naar de gemeentekas).

Instelling	Wat kost het nu?	Bezuiniging	Percentage t.o.v. totaal	Opmerkingen
BBLTHK	€1.036.000	€100.000	-9,65%	Bezuiniging o.a. door programmatische samenwerking met andere instellingen, met behoud van bibliotheek concept.
’t Venster	€600.000	€250.000	-41,66%	’t Venster krijgt een bezuiniging van 250.000 en verhuist naar het ‘cultuurplantsoen’ naar een goedkoper en kleiner gebouw. ’t Venster wordt spin-in-het-web van de cultuurreductie en amateursector.
Junushoff	€759.000	€25.000	-3,29%	Bezuiniging op basis van meer inkomsten.

Tabel 5: Bezuinigen Cultuur vanaf 2014. (Wageningen, Cultuurnota 2014 en verder, 2013)

Na besluit van de gemeenteraad ziet dit er anders uit: De bezuiniging op ’t Venster is tot en met 2016 gesteld op € 150.000,- en na 2016 op € 200.000,-.

Hoofdstuk 4 Gevolgen bezuinigingen Cultuur

Empirische deelvraag 3: Welke instellingen in de samenleving zijn door de bezuinigingen in de periode 2010-2015 geraakt en hoe kwam dit tot stand?

Aanleiding

In de programmabegroting 2011-2014 van de Gemeente Wageningen staat geschreven dat de, destijds nieuwe, coalitie van D66, GroenLinks en PvdA verwacht dat de gemeente de komende jaren in totaal €5.500.000 zal moeten bezuinigen. Voorgesteld werd om het bezuinigingsbedrag van €5.500.000 als volgt over de jaren 2011-2014 te faseren:

De bedragen werden als volgt over de beleidsprogramma's verdeeld:

Programma	Definitief vastgestelde bezuiniging
Bereikbaarheid	€225.000,-
Economische ontwikkeling	€150.000,-
Ruimtelijke ontwikkeling	€1.060.000,-
Milieu	€ -
Werk en inkomen + sociale cohesie	€500.000,-
Onderwijs & educatie	€200.000,-
Wonen	€20.000,-
Sport & cultuur	€400.000,-
Veiligheid	€135.000,-
Transparante overheid	€310.000,-
Algemene dekking en onvoorzien	€2.500.000,-
TOTAAL	**€5.500.000,-**

In de programmabegroting van 2013-2016 valt te lezen dat er nog geen einde kwam aan de bezuinigingen. Er moest extra worden bezuinigd. Dat werd veroorzaakt door de maatregelen die het rijk nam in het LenteAkkoord. Het akkoord had als effect dat Wageningen de komende periode nog voor €2.000.000 extra moest bezuinigen. Volgens de gemeente Wageningen betekent bezuinigingen onontkoombaar keuzes maken. Daarbij tekent zij aan dat de uitgangspunten van haar bezuinigingsbeleid zoveel mogelijk bij de uitgangspunten van het coalitieprogramma moeten passen: duurzaam, sociaal, solidair en verantwoordelijk.

Ook werd er bewust voor gekozen om bij bezuinigingen geen gebruik te maken van de kaasschaafmethode. In plaats van de kaasschaafmethode, moesten er scherpe en inhoudelijke keuzes worden gemaakt. Keuzes waarbij, volgens de gemeente, zo weinig mogelijk maatschappelijke effecten te verwachten zijn.

Uitgangspunt van de gemeente Wageningen bij het doorvoeren van deze bezuinigingen was dat de overheid niet per se het beste organisatieverband van burgers is. Soms kunnen inwoners dat beter in onderling verband organiseren.
21 januari 2011 kondigde het college van burgemeester en wethouders per B&W-besluit aan om een bezuiniging van circa €145.000 op de cultuursubsidies van de Bibliotheek "De Bblthk", theater het Junushoff en het centrum van de kunsten 't Venster door te voeren:

- De bblthk per concept- aankondiging op de hoogte stellen van een wijziging in de subsidie. De subsidie zal per 1 januari 2012 met €25.000 worden verminderd, per 1 januari 2013 wordt de subsidie met €25.000 verminderd en per 1 januari 2014 wordt de subsidie verminderd met €10.000. De bblthk heeft aangegeven de bezuiniging te halen door; meer inkomsten te genereren, efficiency intern, idem (boven)lokale samenwerking en door extern budget binnen te halen.
- Stichting Junushoff per concept- aankondiging op de hoogte stellen van een wijziging in de subsidie. De subsidie zal per 1 januari 2012 met €25.000 worden verminderd. Het Junushoff denkt de subsidievermindering op te vangen door extra inkomsten te genereren vanuit de horeca en/of zakelijke verhuur.
- Stichting 't Venster per concept- aankondiging op de hoogte stellen van een wijziging in de subsidie. De subsidie zal per 1 januari 2013 met €60.000 worden verminderd. De bezuiniging bij 't Venster wordt gevonden door enkel en alleen nog de jeugdactiviteiten te subsidiëren. Activiteiten voor personen tot 23 jaar worden gesubsidieerd. De subsidie voor de 23-jarige en ouder vervalt.

Het cultuurbudget was in 2012 €2.700.000. De bibliotheek "De Bblthk", theater het Junushoff en het centrum van de kunsten 't Venster ontvingen hiervan jaarlijks samen circa €2.400.000 miljoen (waarvan overigens ruim €400.000,- aan huurinkomsten terugvloeide naar de gemeentekas). Dat is circa 90% van het subsidiebudget. Eerder al, werd door de gemeente besloten dat per 2014 €80.000 minder aan cultuursubsidies beschikbaar zou zijn. In de programmabegroting van 2013-2016 werd daarnaast voorgesteld om nog een bedrag van €300.000 te bezuinigen op cultuur. De gemeenteraad heeft op 2 juli 2012 besloten dat een jaar na het vaststellen van het nieuwe cultuurbeleid structureel €380.000,- bespaard moest worden op het totale subsidiebudget. Om aan deze bezuiniging invulling te geven werd middels een participatietraject met burgers, instellingen en bedrijven in 2013 een cultuurnota opgesteld.

Aanpak

Cultuurnota "Samen werken aan cultuur 2014-2018" daterende september 2013

Prioriteiten

Bij het cultuurbeleid hanteert de gemeente Wageningen drie prioriteiten:

1) *Een basisvoorzieningenstructuur*

Om de inwoners van Wageningen in contact te laten komen met kunst en cultuur en onze algemene doelstellingen wat betreft leefbaarheid en aantrekkelijkheid te realiseren, om het bruisende karakter van Wageningen te behouden en uit te bouwen heeft de gemeente een culturele basisinfrastructuur nodig. Rond deze basisvoorzieningen is een intensieve samenwerking tussen professionele instellingen, de vele vrijwilligersinitiatieven, amateurgezelschappen en de cultuureducatiesector nodig.

2) *Vergroten van cultuurbereik en participatie*

De gemeente wilt dat zoveel mogelijk mensen genieten van de aantrekkelijke culturele voorzieningen en mogelijkheden en dat zoveel mogelijk mensen inzichten, ervaringen en vaardigheden opdoen in het domein cultuur. Speciale aandacht wil de gemeente laten uitgaan naar de zogeheten 'vensterleeftijden' dit houdt in: de kindertijd, de vroege adolescentie en de derde levensfase. Een goed aanbod op het vlak van cultuureducatie is op deze leeftijden belangrijk. De gemeente wil met de beschikbare subsidiemiddelen het cultuur educatieve aanbod zo richten dat vooral de jongere groepen worden bereikt (primaire taak).

Het bereiken van de adolescenten en oudere leeftijdsgroep vindt de gemeente een taak voor de instellingen zelf. Culturele organisaties, professionele instellingen, amateursector en marktpartijen zullen hiervoor moeten gaan samenwerken.
De gemeente wil straks vooral investeren in de eerste fasen van de culturele loopbaan: het kennismaken met kunst en de eerste fase van actieve beoefening. Naarmate kinderen verder in hun loopbaan vorderen vindt de gemeente dat ouders financieel meer moeten bijdragen net zoals zij dat doen voor kinderen die een sport beoefenen.

Randvoorwaarden
De prioriteiten van de gemeente Wageningen kunnen in het huidige tijdsgewricht alleen worden gerealiseerd als daarbij een extra inspanning wordt geleverd op het vlak van kosten en baten.
Met het oog hierop roept de gemeente de culturele instellingen op (nog) *meer ondernemerschap* aan de dag te leggen. Niet alleen om een goede verhouding tussen eigen inkomsten en overheidssubsidies te bewerkstelligen, maar ook om de effecten van cultuur voor de gemeente te vergroten. Daarnaast wil de gemeente Wageningen graag zien dat alle culturele organisaties hun aanbod beter toegankelijk maken (zowel in programmering als in marketing) voor de internationale Wageninger. De gemeente Wageningen vindt alles belangrijk, maar is niet overal verantwoordelijk voor. Wel wil de gemeente bewaken dat de *diversiteit gewaarborgd* blijft in het totaal aan culturele uitingen. Daar is het nieuwe beleid op gericht.

Het budgettair kader
1) *De bblthk*
De Bblthk ontving gedurende de periode 2009-2013 €1.036.000 aan subsidie van de gemeente. De gemeente kiest er in haar cultuurnota voor om hierop €100.000 te bezuinigen. De „klassieke functie" van de bibliotheek als instelling die boeken uitleent staat, zo schrijft de gemeente, in deze tijden onder druk. Het is nog niet duidelijk hoe "De bibliotheek van 2025" eruit zal zien. Wel is duidelijk dat een bibliotheek met een veelheid aan activiteiten zich beter kan voorbereiden op de toekomst dan de klassieke „monobibliotheek". De gemeente Wageningen wil het concept met vijf pijlers behouden omdat uit diverse onderzoeken blijkt dat dit concept met vijf pijlers veel bezoekers naar de Wageningse binnenstad trekt. Aangezien de bblthk een van de "grote drie" cultuurinstellingen in Wageningen is, moet zij ook een deel van de bezuinigingen opvangen.

2) *'t Venster*
Cultuureducatie 't Venster ontving gedurende de periode 2009-2013 €600.000 van de gemeente. De gemeente kiest er in haar cultuurnota voor om hierop €250.000 te bezuinigen.
Na besluit van de gemeenteraad ziet dit er anders uit: De bezuiniging op 't Venster is tot en met 2016 gesteld op € 150.000,- en na 2016 op € 200.000,-.
De Cultuureducatiesector in Nederland staat onder zware druk. Gemeenten concentreren zich op jeugd en jongeren. Na het verwerken van de bezuiniging kan, zo is de gemeente van mening, een kleine maar krachtige organisatie ontstaan die een "spin-in-het-web-functie" kan gaan bekleden op het snijvlak van onderwijs, cultuureducatie, amateursector, theater en (delen van) het bibliotheekwerk. Het is aan "t Venster zelf om deze bezuinigingsopgave uit te werken.

3) *Junushoff*
Theater Junushoff ontving gedurende de periode 2009-2013 €759.000 van de gemeente. Als haar aandeel in de bezuiniging krijgt Junushoff een bezuiniging opgelegd van €25.000. Schouwburgen, concertgebouwen en popzalen zijn de duurste overheidsgebouwen. De

gebouw gebonden kosten zijn zo hoog dat er relatief weinig geld overblijft voor de activiteiten. Het hebben en exploiteren van een theater levert een stad indirect veel geld op. De gemeente kiest daarom voor de continuering van de huidige theatersubsidie, met de aantekening dat Junushoff meer zal moeten samenwerken met de andere cultuurinstellingen en de amateursector.

Proces totstandkoming van de cultuurnota

- Op 4 februari 2013 vond een kick-off bijeenkomst plaats om de inwoners van Wageningen te raadplegen over de doelstellingen voor het nieuwe cultuurbeleid. Via social media, de Stad Wageningen en daarbij de mogelijkheid om doelstellingen te prioriteren (middels enquête/vragenlijst, met een adviserende functie) zijn zo veel mogelijk burgers van Wageningen (denk alleen al aan de ruim 1200 ingediende vragenlijsten) als adviseur betrokken bij het maken van het nieuwe cultuurbeleid. De uitkomsten van het prioriteren van doelstellingen en inhoudelijke reacties uit de stad zijn verzameld en verwerkt en meegenomen in het vervolgproces.
- Er heeft een interactieve bijeenkomst plaatsgevonden met mensen uit het culturele veld. Er zijn hier twintig voorlopige doelstellingen gepresenteerd. Deze doelstellingen werden aangescherpt en met twee doelstellingen uitgebreid.
- Een aantal culturele instellingen kreeg de gelegenheid om zelf budgetten te koppelen aan doelstellingen, maar zij gaven na rijp beraad aan moeite te hebben met het prioriteren van de doelstellingen. Daarom stelde de gemeente zelf twee scenario's voor de bezuinigingsopgave voor.
- De gemeente presenteerde deze twee scenario's tijdens een hoorzitting (inspraakprocedure overeenkomstig afdeling 3.4 Awb) op 4 juli 2013. Een van de resultaten van deze avond was dat de instellingen de kans vroegen en kregen om als "Taskforce cultuur" een alternatief scenario voor de bezuinigingen te ontwikkelen.
- Aan deze taskforce namen vertegenwoordigers van De Bblthk, 't Venster, theater Junushoff, de amateursector, film, pop, productieorganisaties, beeldend kunstenaars, deel. Op 14 augustus kwam deze groep onder begeleiding van een extern gespreksleider een dag lang bijeen.
  De Taskforce kwam uiteindelijk tot de realisatie van scenario 2(b). In dit scenario zou er €100.000 op de bibliotheek worden bezuinigd, €250.000 op 't Venster en €25.000 op het Junushoff. Ook wordt er in dit scenario voor gekozen om de separate functie van cultuurmakelaar over te hevelen naar 'de grote drie'. Hier wordt een bedrag van €30.000 aan bezuinigingen gerealiseerd. Het uiteindelijke besluit van de raad gaf een andere uitkomst. De bezuiniging op 't Venster is tot en met 2016 gesteld op € 150.000,- en na 2016 op € 200.000,-. Ook is de bezuiniging op de cultuurmakelaar teruggedraaid.
- Daarnaast wordt het gemeentearchief qua dienstverlening versoberd tot alleen de wettelijke taken en gaat het archief extra inkomsten genereren. Dit levert een besparing van €52.500 op. Als laatste legt scenario 2(b) ook een belangrijke *samenwerkingsverplichting* op aan de 'grote drie'. Scenario 2(b) is vastgelegd in de cultuurnota.

Samenvatting reacties raadsleden omtrent de bezuinigingen op het gebied van cultuur
Voor dit onderzoek zijn alle politieke partijen, zowel coalitiepartijen als oppositiepartijen, benaderd. Met een aantal van hen, namelijk de Stadspartij, GroenLinks, de PvdA, ChristenUnie, CDA en VVD hebben wij een gesprek gehad over de doorgevoerde bezuinigingen. Over het algemeen bezien blijkt dat:

- Er voldoende communicatie heeft plaatsgevonden tussen de raadsleden en de betrokken actoren vanuit het culturele veld. Over- en weer werd er actief toenadering gezocht. Zo zijn er bv. bijeenkomsten georganiseerd bij zowel 't Venster, de Bblthk als Junushoff en hebben belanghebbenden uitdrukkelijk de kans gekregen om te participeren in het brainstormen over de bestemming en het doel van cultuur in Wageningen, het nadenken over de bezuinigingen en het formuleren van een alternatief bezuinigingsscenario.
- Bij de politieke partijen heerst wel het gevoel dat 't Venster te hard is geraakt, maar dat het destijds door een meerderheid van de gemeenteraad als de meest reële verdeling over de cultuurpoten werd gezien.
- Er heeft geen evaluatie plaatsgevonden over de voortgang van de bezuinigingen en de effecten. De gesproken raadsleden geven aan dat zij geen signalen vanuit het cultuurveld hebben vernomen na het besluit om te bezuinigen.
- Er heerst bij de politieke partijen het sentiment dat 't Venster en Junushoff een betere en efficiëntere exploitatie behoeven.
- Er is ten tijde van de besluitvorming binnen de raad geen "normenkader" opgesteld als opdracht aan het college van B&W met betrekking tot de door te voeren bezuinigingen.
- Ook is er ten tijde van de besluitvorming binnen de raad niet expliciet stilgestaan bij de eventuele gevolgen/effecten van de bezuinigingen.

Samenvatting reacties culturele instellingen omtrent het proces van bezuinigingen op het gebied van cultuur

De Bblthk

- Over het algemeen beschouwt de Bblthk de relatie met de politiek in de breedte en de gemeentelijke ambtenaren als heel goed. De organisatie vindt het belangrijk dat erover en weer verbinding met elkaar wordt gemaakt en ervaart dat dit dan ook naar behoren gebeurt.
- De Bblthk is van mening dat de instelling ten tijde van de bezuinigingen goed op de hoogte werd gehouden van het plan om te bezuinigen, het proces en de stand van zaken. Daarnaast hebben zich goede en zakelijke gesprekken voorgedaan tussen de instelling, de gemeente en woordvoerders van politieke partijen.
- Het inspraakmoment tijdens de hoorzitting in de gemeenteraad heeft de Bblthk als niet-constructief en onbegrijpelijk ervaren. De instelling kreeg tijdens de raadsbehandeling 5 minuten formele spreektijd over een ingrijpend onderwerp dat gaat over meer dan €1 miljoen.
- Wat de Bblthk belangrijk en van waarde vindt is een goede en non-formele dialoog tijdens het proces van bezuinigingen tussen de betrokken organisatie en de politiek. Daar liggen de verbeterpunten. Het is belangrijk dat er de ruimte wordt gegeven om elkaars standpunten en redenen goed te kunnen begrijpen.
- Het is dan ook essentieel dat de politiek de gemeente volledige uitleg geeft omtrent de politiek-bestuurlijke keuzes die worden gemaakt. Het gaat erom dat beide partijen de ruimte krijgen om elkaar te begrijpen en samen kunnen nadenken over oplossingen en gevolgen.

Cultuureducatie 't Venster

- Ten tijde van de bezuinigingen is 't Venster goed op de hoogte gehouden van het plan om te bezuinigen, het proces en de stand van zaken. Al waren het voornamelijk mededelingen.

- ’t Venster heeft het inspraakmoment tijdens de hoorzitting in de gemeenteraad als niet effectief ervaren. Als je een hoorzitting organiseert om iedereen inspraak te geven dan zit je ermee dat elke instelling een verschillend gewicht en grootte heeft waardoor dit niet helemaal in evenwicht is.
- ’t Venster meent dat het spreken met de instellingen op een individueel niveau veel effectiever zou zijn, dit in verband met het verschil in gewicht per organisatie.

Theater Junushoff

- De Junushoff is van mening dat de instelling ten tijde van de bezuinigingen goed op de hoogte werd gehouden van het plan om te bezuinigen, het proces en de stand van zaken. Daarnaast hebben zich in het informele circuit goede en zakelijke gesprekken voorgedaan tussen de instelling, de gemeente en woordvoerders van politieke partijen. Over en weer werd het contact gezocht.
- Wat betreft het inspraakmoment tijdens de formele hoorzitting in de gemeenteraad, is het theater van mening dat dit eigenlijk niet van toegevoegde waarde is geweest voor de keuzes die er moesten worden gemaakt om te bezuinigen binnen de cultuursector. Het gevoel dat er door het Junushoff werd ervaren tijdens dit formele moment is dat de kaarten eigenlijk al geschud waren.

Beantwoording empirische deelvraag 3

Bij de bezuinigingen op het gebied van cultuur zijn de grootste bezuinigingen terecht gekomen bij de Bblthk, cultuureducatie ’t Venster en theater Junushoff. Op deze subsidies moesten de grootste knopen worden doorgehakt om tot een bezuinigingsbedrag van € 380.000 te komen (dit bedrag is bij de vaststelling van de cultuurnota 2014 bijgesteld naar €310.000). Om te bezien hoe dit het meest efficiënt en effectief moest worden ingericht, is de cultuurnota in samenwerking tussen de gemeente en betrokken cultuurinstellingen opgesteld. De gemeente heeft destijds een ‘Taskforce cultuur’ opgericht met daarin deskundigen en vertegenwoordigers van cultuurinstellingen in de gemeente Wageningen. Zij hebben onder begeleiding van een extern gespreksleider een alternatief bezuinigingsscenario (scenario 2b) aangedragen, die uiteindelijk door de gemeenteraad bij het vaststellen van de cultuurnota werd gevolgd op een aantal voorstellen na.

- **De Bblthk:** in de Kadernota 2011 is bepaald dat de bibliotheek in 2012 €25.000, in 2013 €50.000 en in 2014 en 2015 €60.000 bezuinigd. Bij het vaststellen van de "cultuurnota 2014 samen werken aan cultuur", is besloten de subsidie vanaf 1 januari 2015 met €100.000,- structureel te verlagen.
- **Cultuureducatie ’t Venster:** in de Kadernota 2011 is een bezuiniging opgelegd van €60.000 vanaf 2013. Bij het vaststellen van de "cultuurnota 2014 samen werken aan cultuur", is besloten de subsidie slechts gedeeltelijk te continueren. De subsidie wordt vanaf 2015 structureel met €150.000 verlaagd. Vanaf 2017 wordt de subsidie nogmaals met €50.000,- verlaagd. Dat betekent dat "t Venster per 2017 structureel een bedrag van €200.000 minder subsidie krijgt ten opzichte van 2014.
- **Theater Junushoff:** In de Kadernota van 2011 is een bezuiniging opgelegd van €25.000. Bij het vaststellen van de “cultuurnota 2014 samen werken aan cultuur” is besloten de subsidie vanaf 2015 met €25.000 structureel te verlagen.

Empirische deelvraag 4: Wat zijn de effecten van de bezuinigingen op de betrokken instellingen en de inwoners van de gemeente Wageningen?

Inleiding

Dit onderzoek is voornamelijk evaluerend en inventariserend van aard. Om de

maatschappelijke effecten in kaart te brengen zijn er interviews afgenomen met de grote cultuurinstellingen en verschillende sportverenigingen. Wat betreft cultuur is er gesproken met De Bblthk, ’t Venster en Junushoff. Hier is bewust voor gekozen, omdat er op deze organisaties het meest is bezuinigd. Zo valt af te leiden uit de programmabegrotingen, de kadernota’s, de cultuurnota en de gesprekken met raadsleden en de budgethouder cultuur. Hieronder een weergave van de maatschappelijke functie en de financiële afhankelijkheid van de G3 gevolgd door de maatschappelijke effecten, die naar voren zijn gekomen uit de interviews.

Cultuurinstellingen

De maatschappelijke functie en de financiële afhankelijkheid

De Bblthk levert een belangrijke maatschappelijke bijdrage aan de gemeente Wageningen. Ze opereert in het publieke domein en maakt vanuit de kernfuncties verbinding met iedereen van laag, midden tot aan hoog. Er zijn talloze activiteiten die worden georganiseerd door de bibliotheek bv. de digitale dienstverlening, debatavonden en allerlei educatieve, culturele en maatschappelijke activiteiten. De bibliotheek heeft een wat meer traditionele functie, waarbij met name de doelgroep het segment is die intrinsiek gebruik willen maken van de voorzieningen. Daarnaast heeft de bibliotheek ook een culturele rol wanneer het gaat om events. Dan gaat de doelgroep dwars door het laag, midden en hoge segment heen. De bibliotheek is voor driekwart afhankelijk van de gemeente Wageningen en voor 100% afhankelijk van de goodwill van gemeenschap.

Cultuureducatie 't Venster levert een maatschappelijke bijdrage aan de gemeente Wageningen door het aanbieden van lessen en cursussen op het gebied van kunsteducatie. Doelgroepen van 't Venster zijn alle inwoners van Wageningen van alle leeftijdscategorieën. 't Venster is enorm afhankelijk van de gemeente Wageningen. 't Venster ontleent haar bestaansrecht aan de gemeente. Zo stelt zij dat ze de organisatie van ’t Venster zonder subsidie zeker niet rond zou kunnen krijgen. 60% van de inkomsten van 't Venster zijn subsidies van de gemeente. In maart 2010 kreeg ’t Venster nog €646.000 aan subsidies, momenteel is dit nog maar €468.000.

Theater Junushoff biedt circa 130 theatervoorstellingen per jaar. Deze theatervoorstellingen raken een breed publiek, en worden door zo’n 30.000 bezoekers per jaar bezocht. Zo’n 40% van de bezoekers komen uit Wageningen, een andere 40% uit de regio en 20% komt van buiten de regio. Het theater heeft een sociaal culturele functie. Zowel amateurclubs als basisscholen en de balletschool worden door het theater gefaciliteerd. Maar ook aan studenten met bv. hun toneelverenigingen wordt binnen het theater de ruimte geboden om daar hun culturele activiteiten uit te voeren. Het theater biedt ook ruimte voor zakelijk verhuur in de vorm van feesten, partijen en beurzen. Het theater is nog steeds erg afhankelijk van de gemeente Wageningen. Er is ongeveer een begroting van 2 miljoen waarvan €750.000 in de vorm van een exploitatiesubsidie en €225.000 in de vorm van onderhoudssubsidie.

De maatschappelijke effecten van de bezuinigingen bij de cultuurinstellingen

De Bblthk

- Verhoudingsgewijs was de Bblthk in 2010 meer financieel afhankelijk van de gemeente, omdat er toen hogere subsidies aan de Bblthk werden verstrekt. De Bblthk is daarom nu ook iets meer afhankelijk geworden van de gemeenschap.
- De Bblthk heeft de bezuinigingen goed kunnen dragen. De Bblthk spreekt van goed management binnen de organisatie om de bezuinigingen efficiënt in de organisatie in te richten.

- Bezuinigingen werden door de Bblthk omgezet in proactief beleid. Dit betekende wel dat er personeel uit moest, ongeveer 10% van het betaald personeel.
- De contributietarieven van de leden zijn 10% omhoog gegaan, naast de jaarlijkse indexering.
- De dienstverlening is uitgebreid. Zo werden de openingstijden verlengd, van 44 uur in de week naar 57 uren in de week dat de bibliotheek open was.
- De Bblthk heeft geen activiteiten moeten staken of minderen. De bezuinigingen hebben eerder geresulteerd in uitbreiding en coproductie. De aanscherping van de coproductie heeft ervoor gezorgd dat de participatie tegelijkertijd werd vergroot.
- De bezuinigingen hebben ook geen invloed gehad op de kwaliteit van de activiteiten.
- De bezuinigingen hebben geen invloed gehad op het ledenaantal. Het aantal bezoekers van de Bblthk is gestegen. De bblthk heeft zo ongeveer 240.000 bezoekers per jaar, dit is een algemene trend maar is ook iets door de bezuinigingen versterkt.
- Er worden meer activiteiten verricht dan voorheen, maar met dezelfde inspanningen. Dit kan komen doordat de Bblthk efficiënt gebruikt maakt van haar netwerk. Goedkoop en effectief.

Cultuureducatie ’t Venster

- De inkomsten uit lesgelden zijn omlaag gegaan van €585.000 in 2010 naar €325.000 in 2015. De overige inkomsten zijn echter wel gestegen van € 82.838 in 2010 naar € 225.293 in 2015.
- De ambities van ’t Venster zijn door de bezuinigingen verschoven. De opdracht voor ‘t Venster is namelijk herzien van minder individuele ontwikkeling naar een breed aanbod in het onderwijs; verschuiving van buitenschoolse cultuureducatie naar binnenschoolse cultuureducatie.
- Er is een grote reorganisatie doorgevoerd onder het personeel.
- De bezuinigingen hebben een efficiencyslag binnen de organisatie opgeleverd. 't Venster maakte de keuze om te korten in de zogenaamde niet-lesgebondenuren. Voorheen was er per 75 minuten les, 25 minuten voorbereidingstijd. Dat is nu 95/5 geworden. Dat betekent 20 procent minder salaris voor het personeel.
- Contributie voor de leden is verhoogd. De lesgelden voor muzieklessen zijn verhoogd van €325 per jaar in 2013, naar €599 per jaar. Dit had ook te maken met het verplicht heffen van BTW op lessen voor cursisten van 18 jaar en ouder, hierdoor werden de lessen 21% duurder.
- Individuele muzieklessen zijn een stuk minder geworden, maar ook theater en kunst. Dit is in verhouding allemaal evenveel afgenomen. Ongeveer 50% afname.
- De kwaliteit van de lessen is niet minder geworden. Maar de accommodatie en de middelen zijn er wel op achteruit gegaan.

Theater Junushoff

- De prijzen van de kaartjes voor de voorstellingen zijn niet verhoogd. Dit is niet mogelijk.
- De kwaliteit van de voorstellingen zijn niet achteruitgegaan.
- Er heeft geen verandering plaatsgevonden met betrekking tot de betaalde krachten.
- Het theater moest vanwege de bezuinigingen meer inkomsten genereren door meer publiek te trekken. Daarom heeft het theater ervoor gekozen om een samenwerkingsverband te starten met theater Cultura uit Ede.
- Deze samenwerking tussen Junushoff en Cultura heeft ervoor gezorgd dat er in 2013 ongeveer al 20% meer publiek uit Ede naar het Junushoff kwam. Daarnaast heeft de samenwerking er ook tot een kostenbesparing geleid aangezien de kosten, waar het gaat om het maken van reclame, werden gedeeld.

- Junushoff geeft aan dat zij, vanwege de bezuinigingen, ook kleine culturele organisaties hebben geholpen en gefaciliteerd.
- De bezuinigingen hebben ertoe geleid dat het aanbod van voorstellingen iets werd aangepast. Dit komt mede door de samenwerking met Cultura aangezien de bevolkingssamenstelling van Ede anders is dan die van Wageningen.

Beantwoording empirische deelvraag 4

Alles overziend kan geconcludeerd worden dat de bezuinigingen hebben geleid tot een efficiencyslag binnen de interne organisatievoering van de Bblthk, ’t Venster en het Junushoff. Deze efficiencyslag heeft een reorganisatie met zich meegebracht bij zowel ’t Venster als de Bblthk. Zo heeft het bij de Bblthk geleid tot 10% minder betaald personeel en bij ’t Venster tot een salarisverlaging van 20%. Daarnaast zijn bij de Bblthk en ‘t Venster de contributietarieven van leden omhooggegaan: bij de Bblthk namelijk met 10% en bij 't Venster zijn de lesgelden voor muzieklessen verhoogd van €325 per jaar in 2013, naar €599 per jaar anno nu (deels veroorzaakt door BTW-plicht). ’t Venster, de Bblthk en het Junushoff geven aan dat de bezuinigingen niet hebben geleid tot een verslechtering van de kwaliteit van de activiteiten.
’t Venster heeft haar ambities omwille van de bezuinigingen moeten verschuiven. De opdracht vanuit de gemeente voor ’t Venster is namelijk herzien van minder subsidie voor individuele ontwikkeling op het gebied van muziekeducatie, naar meer subsidie voor een breed aanbod muziek, dans, theater en beeldend in het onderwijs.
Als laatste kan worden geconcludeerd dat de bezuinigingen ertoe hebben geleid dat zowel het Junushoff als de Bblthk individueel de samenwerking hebben opgezocht met andere (gelijksoortige) organisaties binnen de sector. Er worden nu meer activiteiten aangeboden, er wordt een groter publiek bereikt en hierdoor worden er voldoende inkomsten gegenereerd.

Hoofdstuk 5 Gevolgen bezuinigingen Sport

Empirische deelvraag 3: Welke instellingen in de samenleving zijn door de bezuinigingen in de periode 2010-2015 geraakt en hoe kwam dit tot stand?

Aanleiding

De aanleiding van de bezuinigingen op het gebied van sport is hetzelfde als de aanleiding van de bezuinigingen op het gebied van cultuur (zie hoofdstuk 4). De gemeenteraad heeft op 21 juni 2011 besloten dat een gedeelte van de door het Rijk opgelegde bezuinigingen ten laste komt van het sportbudget. Vanaf 2014 zal er een bedrag van €455.000 per jaar minder worden uitgegeven aan sport op het budget van €2.668.771. €90.000, - is per 1 januari 2011 al gerealiseerd door de nieuwe exploitatieovereenkomst bij De Vlinder. In 2012 is er een bedrag van €165.000 gerealiseerd en in 2013 is het bedrag €445.000. Deze bezuiniging is met behulp van het nieuwe beleidsplan ''Wageningen Sport'' gerealiseerd.

Aanpak

De bezuinigingen en het huidige sportbeleid ''Wageningen Sport' is tot stand gekomen na een evaluatie van het sportbeleid ''Actieplan Sport en Bewegen 2008-2011''. Hierin werd voornamelijk gekeken of het sportbeleid tussen 2008-2011 alle Wageningers, van jong tot oud, de mogelijkheid biedt om te sporten en bewegen. Oftewel, is er voldoende capaciteit in de gemeente Wageningen om deze mogelijkheid te bieden. Uit deze evaluatie werden de volgende conclusies getrokken:

- Wat betreft veldsport is de capaciteit gemiddeld gezien voldoende.

Wat betreft zaalsport is de vraag of er voldoende capaciteit is afhankelijk van welke norm gehanteerd wordt. Moet de zaalbehoefte voor een sport als zaalhockey gehonoreerd worden aangezien deze sport maar 4 maanden per jaar beoefend wordt? Is korfbal een binnen- of een buitensport? Moet er ook zaalruimte voor krachttraining zijn?

De vraag of er wel of niet voldoende capaciteit is wordt daarom bepaald aan de hand van de bezettingsgraad. Hiervoor zijn de volgende drie normen:

- De **VNG-norm** (Vereniging Nederlandse Gemeenten) is **1600 gebruiksuren** per jaar voor **onderwijs en sportverenigingen**. Op basis van deze norm is de bezettingsgraad van de gemeentelijke accommodaties **116%.**

- De **NOC*NSF-norm** is **1400 gebruiksuren** per jaar **uitsluitend voor gebruik door sportverenigingen**. Op basis van deze norm is de bezettingsgraad van de gemeentelijke accommodaties **78%.**

- De norm '**technische maximaal gebruik'** gaat uit van een gebruiksmogelijkheid van 44 weken per jaar, 7 dagen per week, 14,5 uur per dag (08.30 uur tot 23.00 uur). Dit betekent dat de technische bezettingsgraad in **4466 uur per accommodatie** is. Bij de gemeentelijke accommodaties van Wageningen is dit **42%.**

Dus afgezet tegen het 'technisch maximaal gebruik' is er op het moment van evalueren een overschot aan binnensportaccommodaties. Het sluiten van bijvoorbeeld een accommodatie zou dus moeiteloos kunnen worden opgevangen door de andere locaties. In Wageningen is dit mogelijk aangezien alle accommodaties zich bevinden binnen de afstand van 7,5 km (afstandsnorm schoolgebruik).

De voornaamste reden voor een lager gebruik dan mogelijk is de vraaggerichte inroostering waardoor bepaalde avonden en uren minder of niet bezet zijn (dagelijks van 16.00 uur tot 18.00 uur, etenstijd). Ook wordt er per half uur of soms zelfs per kwartier verhuurd waardoor er minder uren beschikbaar zijn.

Bij het beleid tot en met 2011 wordt het grootste deel (95%) van het sportbudget (€2.668.771) besteed aan accommodaties en gebruikerssubsidies. Gebruikerssubsidies worden gegeven aan verenigingen die een (meestal niet-gemeentelijke) accommodatie huren waarvan de huur onevenredig hoog is.

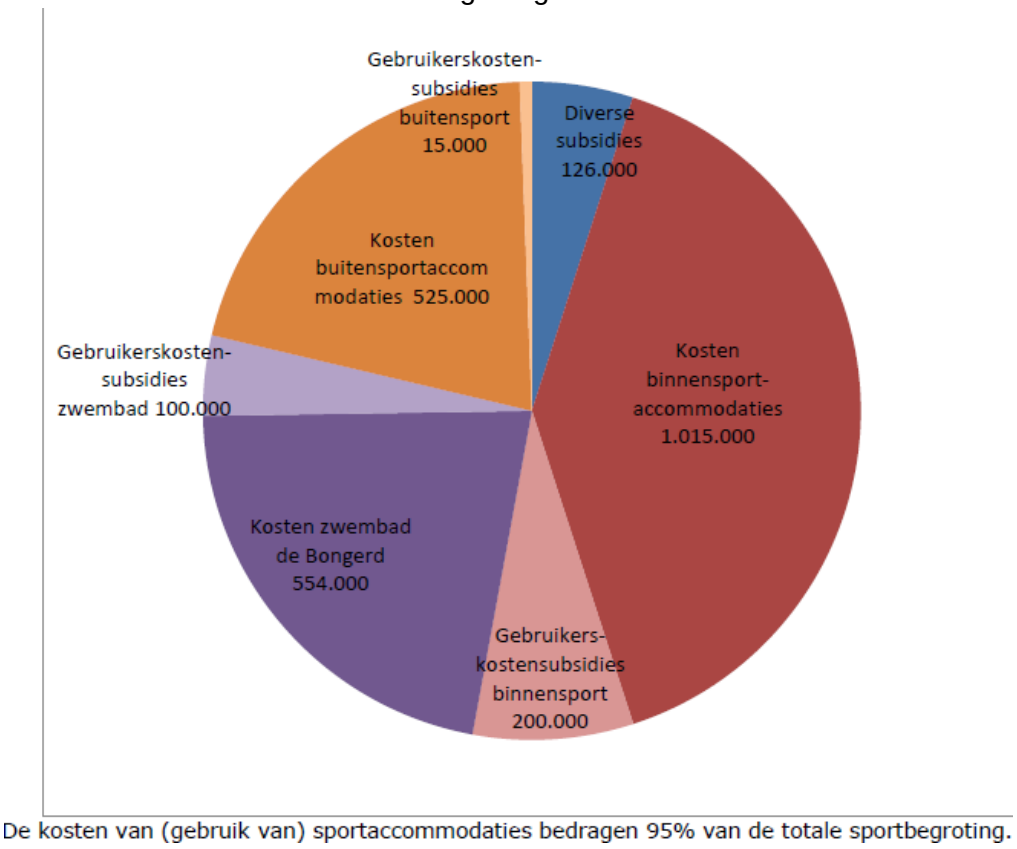

Figuur 1: Kostenverdeling subsidies Sport 2011. (Wageningen, Wageningen Sport!, 2012)

De overige 5% van de begroting bestaat uit het verstrekken van verschillende subsidies (jeugdsportsubsidies, trainerskostensubsidies/kadersubsidies, gebruikerssubsidies, evenementensubsidies, incidentele subsidies, renovatiesubsidies). Dit bedrag is als volgt verdeeld:

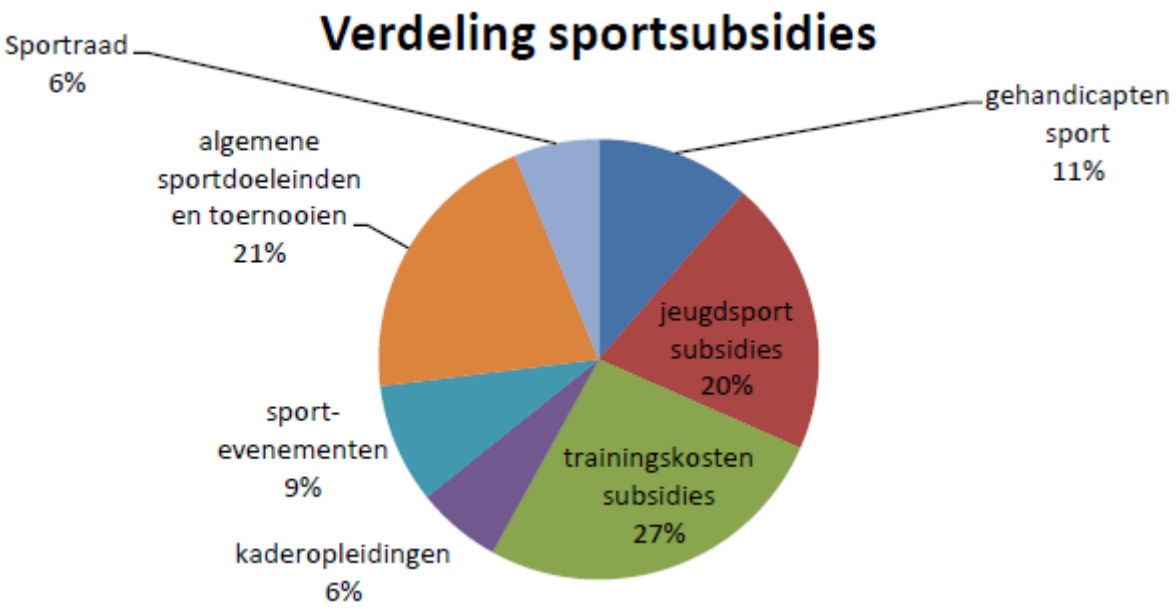

Figuur 2: Verdeling sportsubsidies 2011. (Wageningen, Wageningen Sport!, 2012)

In het sportbeleid van 2008-2011:

- Investeert de gemeente niet in sporten in de openbare ruimte.
- Investeert de gemeente apart in sportbuurtwerk.
- Is er een teruggaveregeling voor sporters die een inkomen hebben tot 120% van het bijstandsniveau.
- Is er verschil het alcohol- en voedingsbeleid van verenigingen.

<u>Conclusies met betrekking tot ''Actieplan Sport en Bewegen 2008-2011''</u>

- Er zijn voldoende mogelijkheden om te sporten.
- Wageningen beschikt over goede en veilige sportaccommodaties.
- Het beleid is gericht op investeren in accommodaties, door de onevenredig lage huurprijs vindt het grootste deel van de subsidiering indirect plaats.
- Het beleid richt zich niet op het realiseren van beleidsdoelstellingen op het gebied van plezier, gezondheid en sociale samenhang.
- Volwassenen bewegen minder dan het landelijk gemiddelde, er zijn er teveel die onvoldoende bewegen.
- Het beleid richt zich niet op aandachtgroepen (jongeren met een lage SES, inwoners met overgewicht).
- Het beleid richt zich niet op de 8.000 sporters die sporten in de openbare ruimte.
- Er is een versnippering aan subsidies, het effect van deze subsidies is ook niet duidelijk (niet resultaat- of effectgericht).
- Er is sprake van ongelijke behandeling van verenigingen (in gelijke omstandigheden) wat betreft het betalen van de huur van accommodaties.
-

<u>Feitelijke bezuiniging</u>

Uit de evaluatie van het Actieplan Sport en Bewegen 2008-2011 is gebleken dat op de accommodaties (95% van het sportbudget) bezuinigd moet worden. Door het constateren van overige beperkingen van het oude sportbeleid is de visie van de Gemeente Wageningen op sport gewijzigd. Waar sporten eerst voornamelijk als doel werd gezien wordt het in het sportbeleid van 2012 ook als middel gebruikt voor een gezonde Wageningse samenleving. Hierin wordt van de verenigingen eigen verantwoordelijkheid en samenwerking verwacht om

het bezuinigingsdoel te behalen. Om het nemen van verantwoordelijkheid en het samenwerken te stimuleren is er een interactief proces in gang gezet om de verenigingen te betrekken bij de totstandkoming van het nieuwe beleidsplan.

In de beleidsnota ''Wageningen Sport 2012'' staat een aantal scenario's beschreven om tot de €455.000 te bezuinigen. Hier wordt onderscheid gemaakt tussen twee hoofdscenario's, een waarbij verenigingen kiezen voor hogere huur en een waarbij de verenigingen kiezen voor het eigen beheer van de sportaccommodaties. Doormiddel van interviews met verenigingen, beleidsambtenaren en raadsleden is duidelijk geworden welke scenario's uiteindelijk zijn uitgevoerd.

- Al voordat de beleidsnota sport is opgesteld is de aanbesteding van de Vlinder al gerealiseerd (1 januari 2011). Dit heeft toen een besparing van €90.000 opgeleverd, dit is uiteindelijk €118.000 geworden in 2013/2014/2015.
- Eigen beheer van de accommodaties "Aanloop'' en ''Tarthorst'' zijn samen goed voor een besparing van €65.000 (€20.000/Aanloop + €45.000/Tarthorst).
- In beide scenario's wordt het afschaffen van de verschillende subsidieregelingen genoemd wat een besparing van €79.500 heeft opgeleverd. Hierbij gaat het voornamelijk om de jeugdsportsubsidie (€7,80 per jeugdlid, €19.500 totaal), gebruikerssubsidie (€19.000 totaal), sportevenementensubsidie (€8.500 totaal), trainerskosten- en kaderopleidingensubsidie (€31.500 totaal) en incidentele subsidies. Op de subsidiering van de gehandicaptensport, het sportcafé en de sportraad wordt niet bezuinigd.
- Taakstellende bezuiniging zwembad de Bongerd van €100.000.
- Taakstellende bezuiniging Korfbal/De Zoom/VKV van €30.000.
- Besparing op kunstgrasvelden van €5.000. Omdat een verdergaande manier van eigen beheer niet mogelijk is, is het niet mogelijk gebleken hierop meer te besparen.

Naast de bezuinigingen die op het gebied van sport zijn ingevoerd is er besloten om sporten in de buitenruimte mogelijkheden tot ontwikkeling te geven door jaarlijks een budget van €20.000 beschikbaar te stellen. Het beoogde effect hiervan is dat sport in de buitenruimte te stimuleren wat uiteindelijk zal zorgen voor kostenbesparing op het programma sport.

Beantwoording empirische deelvraag 3:

De verenigingen die geraakt zijn door de bezuinigingen op het gebied van sport zijn alle verenigingen die gebruikmaken van een accommodatie die voorheen in beheer was van de gemeente en alle verenigingen die jeugdsportsubsidie (of andere geschrapte subsidies) kregen van de gemeente. Dit zijn dus in ieder geval alle geïnterviewde verenigingen. De aanpak van deze bezuiniging kwam tot stand in overleg met en samenwerking met de betrokken sportverenigingen.

Empirische deelvraag 4: Wat zijn de effecten van de bezuinigingen op de betrokken instellingen en de inwoners van de gemeente Wageningen?
Maatschappelijke functie en financiële afhankelijkheid

De sportverenigingen leveren een bijdrage aan de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de inwoners van Wageningen. Van de 72% van de Wageningse volwassenen die aan de beweegnorm voldoet (5 dagen per week 30 minuten matig intensief bewegen) sport 46% bij een vereniging. Georganiseerde sport draagt bij aan een verbetering van sociale samenhang, participatie en zelfredzaamheid. Waar in het oude sportbeleid hierover geen beleidsdoelstellingen waren opgenomen is dit in het nieuwe sportbeleid wel het geval. Sport wordt nu gebruikt als middel en is geen doel op zich.

De sportverenigingen zijn in grote mate financieel afhankelijk van de gemeente Wageningen. Dit geldt voornamelijk voor de verenigingen die gebruikmaken van een gemeentelijke accommodatie (sportzaal, zwembad of sportveld) of afhankelijk zijn van een gebruikerssubsidie. Daarnaast werden in het oude sportbeleid sportverenigingen financieel ondersteund door verschillende subsidies. In het nieuwe sportbeleid is er een omslag gemaakt van 'gemeentelijk beheer en huren onder de kostprijs' naar 'eigen beheer en/of reëlere huurprijzen'. Dit heeft effect gehad voor alle verenigingen die gebruikmaken van gemeentelijke accommodaties.
Volledig zelfstandige verenigingen zoals golf, tennis en hockey zijn in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten aangezien zij eigen accommodaties bezitten en de kosten voor aanleg en onderhoud van de velden geheel voor eigen rekening nemen. Omdat de gemeente Wageningen zich alleen richt op de eigen gemeentelijke accommodaties hebben deze verenigingen niet de beschikking over middelen van de gemeente Wageningen om hun accommodatie te onderhouden. Voor hockey geldt dat zij gedeeltelijk worden gesubsidieerd in de aanleg van een nieuw veld.

Samenvatting maatschappelijke effecten sportverenigingen

Volleybalvereniging

- De vereniging heeft moeite met het leveren van vrijwilligers voor taakstelling m.b.t het beheer van de Olympiahal. Hierdoor hebben zij een slechtere positie ten opzichte van andere verenigingen wat betreft de zaalhuur. De vraag is in hoeverre dit leidt tot meer gebruik op ongunstiger tijden.
- De jeugdsportsubsidie is geschrapt waardoor de vereniging €7,80 per jeugdlid misloopt.

KV Wageningen

- De jeugdsportsubsidie is geschrapt waardoor de vereniging €7,80 per jeugdlid misloopt. Voor KV Wageningen betekent dit +- €2.000 per jaar.
- De regeling wat betreft kunstgrasvelden is sinds twee jaar veranderd. Waar de gemeente tot 2010 hielp met investeringen moet de vereniging dit nu hoofdzakelijk zelf betalen. Dit kost dan €250.000 voor de aanleg van kunstgrasvelden en lichten.
- De vereniging is door de jaren heen verzelfstandigd en is zich gaan richten op andere bronnen van inkomsten zoals hogere contributies, hogere horecaprijzen en sponsoren. Daarnaast levert de verhuur van de accommodatie (voor kerkdiensten, scholen, bootcamps, boogschieten) in zekere zin ook geld op, ook al wordt er gewerkt met vriendenprijzen.
- Ook de kunstgrasregeling gaat jaarlijks zo'n €7.000 tot €8.000 kosten.
- De vereniging haalt jaarlijks zo'n €10.000 aan oud papier op, de angst is dat dit in de toekomst ook zal wegvallen.
- Doordat de sportnota een coproductie is tussen de gemeente en de sportvereniging voelt KV dat zij een gelijkwaardige gesprekspartner is geworden.
- KV krijgt een nieuwe sporthal waarvan zij het volledige beheer op zich nemen. De kosten van een nieuwe sporthal worden gedragen door de vereniging en door de gemeente Wageningen.

Basketbalvereniging Pluto

- De huurovereenkomst is aangepast, dit betekent een hogere huurprijs. Om deze kostenverhoging beperkt te houden heeft er een verschuiving plaatsgevonden in de uitvoerende taken rondom de accommodatie. De vereniging voert nu zelf het beheer

uit waarbij ze voor bepaalde taken nog wel een vergoeding krijgt van de gemeente. De financiële gevolgen zijn hierdoor beperkt gebleven.
- Leden moeten zich meer inzetten om activiteiten te ondersteunen. Vrijwilligerswerk is niet meer zo vrijwillig als voorheen.
- De vereniging heeft hard moeten werken om aanvullende mogelijkheden voor inkomsten te benutten.
- De kwaliteit van de activiteiten is beter geworden, meer eigen verantwoordelijkheid heeft geleid tot het beter benutten van de mogelijkheden.
- Het contact en de samenwerking met de gemeente is verbeterd.

Wageningse zwem- en waterpolovereniging de Rijn
- De badhuursubsidie is niet geïndexeerd waardoor deze subsidie vaststaat terwijl de badhuur jaarlijks hoger wordt.
- De jeugdsportsubsidie is geschrapt wat de vereniging €1.600 per jaar kost.
- De gemeente heeft bezuinigd op het beheer van het zwembad, hierdoor maakt de vereniging extra schoonmaakkosten á €5.000-6.000 per jaar. Ook duurt het soms langer voordat er taken die bij Sportfondsen horen gedaan worden.
- Er is bezuinigd op betaalde trainers, dit zijn nu allemaal vrijwilligers met de maximale vrijwilligersvergoeding van €1.500 per jaar. Dit gaat ten koste van het niveau van de club.
- De contributie is de afgelopen twee jaar verhoogd met €1. Dit is nu €39 per maand.
- Er is voor gekozen de baduren niet te verminderen maar mindere kwaliteit te leveren. Daarom zijn ook de doelen naar beneden bijgesteld omdat het niet realistisch bleek voor veel baduren en hoge prestaties te gaan. De wens om bij de top te horen hebben ze laten varen.
- De vereniging is van 1e klasse landelijk naar 1e klasse regionaal gegaan. Ook de regionale functie wat betreft wedstrijdzwemmen is er niet meer.
- Talenten vertrekken naar andere verenigingen.
- Betrokkenheid en communicatie met de gemeente is verbeterd.

Beantwoording empirische deelvraag 4:

Bij de bezuinigingen op het gebied van sport zijn de grootste bezuinigingen terecht gekomen bij de verenigingen die het meest afhankelijk zijn van de sportaccommodaties van de gemeente Wageningen. Bij de duurdere accommodaties zoals het zwembad, waarbij de verenigingen volledig afhankelijk zijn van gebruikerssubsidies van de gemeente, is te zien dat bijvoorbeeld de Zwem- en Waterpolovereniging van Rijn door de hoge kosten van het zwembad flink aan kwaliteit heeft moeten inleveren. Ook de kleinere verenigingen die door een beperkt ledenaantal minder capaciteit hebben om vrijwilligers te leveren voor extra taken, in ruil voor huurverlaging, hebben meer moeite gehad om de bezuinigingen te verwerken. Ook hebben kleinere verenigingen doordat het beheer van de accommodaties naar andere verenigingen is gegaan minder inspraak in tijden waarop zij een zaal mogen en kunnen gebruiken.

Tot slot kan geconcludeerd worden dat voor de inwoners van Wageningen de toegankelijkheid van sport niet verminderd is als gevolg van deze bezuinigingen.

Hoofdstuk 6 Bevindingen

In dit hoofdstuk worden de bevindingen van het onderzoek beschreven. Het gaat hierbij om het normenkader en de daaruit voorkomende conclusies en aanbevelingen. Ook worden de volgende deelvraag beantwoord:

Analytische deelvraag:

-Hoe verhouden zich de genomen bezuinigingen tot de door de Rekenkamer Wageningen gekozen uitgangspunten / normenkader?

Normenkader

Om de bezuinigingen te beoordelen wordt gebruikgemaakt van het opgestelde normenkader. De bezuinigingen worden in onderstaande tabellen telkens getoetst aan het normenkader. Om onderscheid te maken tussen de verschillende coalitieakkoorden is ervoor gekozen om de normen op te delen van 2010 – 2014 en van 2014 – 2018. In dit onderzoek zijn niet alle normen onderzocht.

Voor de periode 2010 – 2014 is geen onderzoek gedaan naar:

- Bij bezuinigingen begint de gemeente eerst bij zichzelf. De concrete bezuinigingen in 2010 en 2011 staan in dit teken;
- Het college wil bezuinigingen realiseren door burgers meer zelf te laten regelen;
- De lokale lasten voor inwoners en ondernemers worden niet meer dan trendmatig verhoogd. Een eventueel meer dan trendmatige verhoging van de Onroerende Zaak Belasting (hierna: OZB) blijft zo lang mogelijk achterwege.

Voor de periode 2014 – 2018 is geen onderzoek gedaan naar:

- In de begroting moet er ruimte komen voor nieuw beleid: oud voor nieuw, en niet voorzien nieuw beleid;
- Het sociaal domein blijft bij bezuinigingen buiten schot;
- Het uitbesteden van taken en diensten om bezuinigingen te realiseren is aanvaardbaar, mits de zeggenschap van de gemeente over belangrijke taken/diensten niet in het geding komt.

Normenkader Cultuur

Normenkader 2010 – 2014 en 2014 - 2018

Norm 1:

Bezuinigingen op welzijn, cultuur, en sport mogen niet ten koste gaan van de toegankelijkheid van deze voorzieningen voor minima

Norm 2:

Bezuinigingen mogen niet ten koste gaan van het voorzieningenniveau in de sociaal zwakkere wijken

Norm 3:

Organisaties, verenigingen en instellingen moeten bezuinigen door betere onderlinge samenwerking en/of goedkopere huisvesting. Over die bezuinigingen wordt met hen overlegd

Norm 4:
Er dient voor gezorgd te worden dat bezuinigingen op maatschappelijk gebied voor de minst draagkrachtigen moeten worden opgevangen. Het college wil voorkomen dat deze bevolkingsgroep wordt uitgesloten van maatschappelijke participatie doordat zij niet meer kan deelnemen aan voorzieningen

Norm 5:

- Bij bezuinigingen kiest de gemeente niet voor de kaasschaafmethode, maar maken we inhoudelijke beleidskeuzes;

Norm/organisatie	't Venster	Bibliotheek	Junushoff
Norm 1: Voorzieningen minima	-Lesgelden zijn gestegen. Van €325,- naar €599,- -Bredere doelgroep door meer muziekonderwijs op scholen. -Individuele muzieklessen zijn met 50% afgenomen.	-Openingstijden zijn verruimd van 40 naar 57 uur per week. -Er worden meer events georganiseerd. -Contributie is 10% gestegen, geen invloed op ledenaantal.	-Geen wijzigingen door bezuinigingen.
Norm 2: Sociaal zwakkere wijken	-Individuele lessen zijn minder toegankelijk voor minima.*	-Bezuinigingen hebben geen invloed gehad.	-Bezuinigingen hebben geen invloed gehad.
Norm 3: Samenwerking	-Er is gestuurd op meer samenwerking tussen de G3. Dit verliep moeizaam en in eerste instantie zonder succes. -Daarom is de Taskforce cultuur opgericht, onder leiding van externe gespreksleider. Heeft geleid tot een alternatief bezuinigingsscenario. Dit scenario is door de gemeenteraad vastgesteld.		
Norm 4: Uitsluiting	-Individuele lessen zijn minder toegankelijk voor lagere klassen*.	-Bezuinigingen hebben geen invloed gehad.	-Bezuiniging hebben geen invloed gehad
Norm 5: Geen kaasschaaf	Voldaan, er zijn door de gemeente inhoudelijke keuzes gemaakt gebaseerd op maatwerk.		

Tabel 6: Normenkader Cultuur

*Mensen met een minimum inkomen **kunnen** een beroep doen op het "ik doe mee"-fonds. Betreft € 150,- per jaar per volwassene en € 250,- per jaar per kind. De lessen bij 't Venster vallen ook onder de voorzieningen.

Normenkader Sport

Norm/ Organisatie	KV Wageningen	Pluto	De Rijn	Volleybal Wageningen	De Bongerd
Norm 1: Voorzieningen minima	-Minimale contributieverhoging, vaak enkel indexering. -Meer aanmeldingen voor “ik doe mee fonds”.				
Norm 2: Sociaal zwakkere wijken	-Geen wijziging in de toegankelijkheid in de sociaal zwakkere wijken.				
Norm 3: Samenwerking	-Nieuwe sporthal wordt gebouwd. Deze komt in eigen beheer.	-Meer mogelijkheden door eigen beheer.	-	-Meer afhankelijkheid van anderen door samenwerking.	-
	-Samenwerking in sportraad				
Norm 4: Uitsluiting	-Het “ik doe mee fonds” biedt de mogelijkheid voor de minst draagkrachtigen om te kunnen participeren op het gebied van sport.				
Norm 5: Geen kaasschaaf	-Alle jeugdsport subsidies zijn ingetrokken. -De verenigingen hebben in overleg met de gemeente de keuze gemaakt om op een bepaalde manier te bezuinigen.				

Tabel 7: Normenkader Sport

Beantwoording analytische deelvraag

Analytische deelvraag:

-Hoe verhouden zich de genomen bezuinigingen tot de door de Rekenkamer Wageningen gekozen uitgangspunten / normenkader?

Op basis van bovenstaande tabellen kan geconcludeerd worden dat de genomen bezuinigingen in lijn zijn met het normenkader. Dat wil zeggen dat, op basis van de informatie verzameld bij de instellingen en verenigingen, er minimale maatschappelijke effecten zijn geweest wanneer deze bezuinigingen worden getoetst aan het normenkader.

Opvallende uitkomst is dat de toegankelijkheid van individuele muzieklessen voor de lagere klassen is afgenomen.* Dit komt vooral door de aanzienlijke verhoging van de lesgelden bij ‘t Venster. Daartegenover staat wel dat meer groepslessen op scholen wordt gegeven.*Mensen met een minimum inkomen **kunnen** een beroep doen op het “ik doe mee”-fonds

Hoofdstuk 7 Beantwoording hoofdvraag en conclusies

In dit hoofdstuk wordt de hoofdvraag beantwoord op basis van de antwoorden van de deelvragen. Verder worden de conclusies van het onderzoek beschreven onderverdeeld op de onderdelen Sport en Cultuur.

Beantwoording hoofdvraag

Hoofdvraag:

> *Wat zijn de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen die de gemeente Wageningen in de periode 2010-2015 heeft doorgevoerd?*

De maatschappelijke effecten van de bezuinigingen in de gemeente Wageningen zijn beperkt geweest. De gemeente voldoet grotendeels aan het op de coalitieakkoorden gebaseerd normenkader.
Er kan geconcludeerd worden dat de bezuinigingen hebben geleid tot meer samenwerking tussen de sportverenigingen om de gezamenlijke doelstellingen te bereiken. De samenwerking tussen de cultuurinstellingen is vooral gevonden met gelijksoortige instellingen en niet zozeer tussen de grote drie onderling. De individuele toegankelijkheid van de muziekschool is verminderd. Daarentegen is er door de gemeente gekozen voor een breder aanbod op scholen.
Uit de gehouden interviews met de raadsleden is gebleken dat er ten tijde van de besluitvorming binnen de gemeenteraad niet expliciet is stilgestaan bij de eventuele gevolgen en effecten van de bezuinigingen, de doelstellingen of de uit te voeren evaluaties.

Conclusies algemeen

- Wat betreft het proces van de bezuinigingen is uit de gehouden interviews met de raadsleden gebleken dat ten tijde van de besluitvorming binnen de gemeenteraad niet expliciet is stilgestaan bij de eventuele gevolgen/effecten van de bezuinigingen.
- Ten tijde van de besluitvorming binnen de raad is geen normenkader opgesteld als opdracht aan het college van B&W met betrekking tot de door te voeren bezuinigingen. Wel heeft de gemeenteraad ten tijde van het besluit dat er 380.000 bezuinigd moest worden op het gebied van cultuur bij amendement bepaald dat “deze besparing niet tot onacceptabele gevolgen mag leiden”.
- Uit de interviews blijkt dat door de gemeenteraad geen evaluaties hebben plaatsgevonden over de voortgang en gevolgen van de bezuinigingen.
- Uit de interviews blijkt de manier waarop een bezuiniging gedragen en opgevangen wordt door een instelling of vereniging sterk afhankelijk is van het management dat wordt gevoerd en de keuzes die door het management worden gemaakt. In 2011 is er onderzoek gedaan naar de maatschappelijke gevolgen van de voorgenomen bezuinigingen op kunst en cultuur. Hieruit bleek dat de effecten van de voorgenomen bezuinigingen op kunst en cultuur sterk afhankelijk zijn van de wijze waarop de instellingen op die bezuinigingen anticiperen.

Conclusies Cultuur

Op het gebied van Cultuur kan op basis van de verkregen informatie uit zowel de cultuurnota’s en kadernota’s als ook uit de gevoerde gesprekken met de verschillende instellingen het volgende worden geconcludeerd:

- De gemeente heeft de samenwerking tussen de G3 aangemoedigd. Echter heeft dit in eerste instantie niet tot een akkoord tussen de G3 geleid. Dit heeft in het proces van de voorbereiding van de bezuinigingen tot een jaar vertraging geleid.

- De gemeente heeft daarna door middel van een Taskforce de regie in handen genomen. De totstandkoming van de cultuurnota bleek een participatietraject te zijn aangezien het door de Taskforce aangedragen alternatieve bezuinigingsscenario door de gemeenteraad is gevolgd en vastgesteld. Op deze manier hebben de bezuinigingen meer draagvlak gekregen.
- De Bblthk heeft de bezuinigingen middels proactief management kunnen dragen.
- Openingstijden van de Bblthk werden verruimd. Dit heeft als bijkomend maatschappelijk effect dat de Bblthk meer toegankelijk werd.
- ’t Venster heeft een substantiële daling van het aantal leden gehad en de contributie met bijna 50% verhoogd.
- Het individuele aanbod van muziek, dans, theater en beeldend is verminderd. De gemeente heeft de keuze gemaakt om zich op het gebied van o.a. muziekles te richten op een bredere doelgroep door meer muziekles op scholen te subsidiëren.
- De instellingen hebben aangegeven dat zij het belangrijk en van waarde vinden om een uitgebreide informele dialoog te voeren tijdens het proces van bezuinigingen tussen de betrokken organisatie en de politiek. Verder vinden de instellingen het formele inspraakmoment van weinig toegevoegde waarde.
- De G3 geeft aan dat de kwaliteit van de activiteiten niet achteruit is gegaan door de bezuinigingen.
- De G3 geeft aan dat door de bezuinigingen er meer samenwerking is gezocht en ontstaan met gelijksoortige instellingen zowel binnen als buiten de gemeente. Tussen de G3 is overleg, echter is de onderlinge samenwerking niet beduidend vergroot.

Conclusies Sport

Op het gebied van Sport kan op basis van de verkregen informatie uit zowel de sportnota en kadernota’s als ook uit de gevoerde gesprekken met verschillende sportverenigingen en de ambtenaar sport het volgende worden geconcludeerd:

- Over het algemeen geven de sportverenigingen aan dat bij de totstandkoming van de sportnota in de periode 2011-2012 een constructieve en goede samenwerking is geweest tussen de sportverenigingen en de gemeente. Dit gebeurde middels interactieve bijeenkomsten, informele gesprekken met ambtenaren, wethouders en raadsleden.
- Uit de interviews blijkt dat de verenigingen door de bezuinigingen meer samenwerking ervaren met de gemeente.
- Ook heeft de aankondiging van de bezuinigingen en de sportnota geleid tot actieve samenwerking tussen de sportverenigingen. De sportraad dacht samen na over een oplossing die voor alle verenigingen acceptabel moest zijn.
- De bezuinigingen hebben onder andere het eigen beheer van sporthallen voor de sportverenigingen met zich meegebracht. Dit heeft geleid tot meer taken voor de verenigingen.
- De bezuinigingen hebben er voor de waterpolovereniging toe geleid dat er is bezuinigd op betaalde trainers. Door deze bezuiniging op betaalde trainers zijn er nu trainers met de maximale vrijwilligersvergoeding en dat gaat ten koste van het niveau van de club, want geconstateerd is dat de vereniging van 1^{e} klasse landelijk naar 1^{e} klasse regionaal is gegaan. Ook de regionale functie wat betreft wedstrijdzwemmen is er niet meer. Talenten vertrekken naar andere verenigingen.

Aanbevelingen

Op basis van de analyse van de bezuinigingen en de interviews zijn de volgende verbeteringen mogelijk:

- Maak effectief gebruik van het budgetrecht van de gemeenteraad door aan de voorkant duidelijke afspraken te maken met het college van burgemeester en wethouders over het vervolgtraject.
- Zorg daarbij dat de gemeenteraad bij elke stap in het bezuinigingsproces op dat moment wordt betrokken waarbij de raad haar invloed kan doen gelden. Zodat het proces van bezuinigen een proces van co creatie wordt tussen college van B&W, de gemeenteraad en waar mogelijk de samenleving.
- Stel bij bezuinigingen in voorkomende gevallen uw criteria en randvoorwaarden vast op basis waarvan naar bezuinigingen kan worden gezocht.
- Maak gebruik van de energie in de samenleving, ook om tot criteria en randvoorwaarden te komen. Ook bij bezuinigingen komt er veel energie en creativiteit los. Houd daarom niet alleen vast aan voorgenomen scenario's, maar sta open voor alternatieven vanuit de samenleving.
- Ook bij het zoeken van alternatieven binnen de samenleving, blijft de gemeente als hoeder van het algemeen belang, eindverantwoordelijk. En draagt daarom de zorg voor voortgang en doorpakken. Gebruik daarom met beleid waar nodig doorzettingsmacht.
- Een goed criterium zou kunnen zijn: zelf, samen, gemeente. Ga na wat inwoners zelf kunnen doen, om vervolgens na te gaan wat organisaties in de samenleving samen kunnen doen en waar nodig wat de gemeente vanuit haar zorgplicht moet doen.
- Houd ook na het doorvoeren van bezuinigingen de vinger aan de pols. Evalueer tijdig de stand van zaken. Zijn de bezuinigingen ook daadwerkelijk doorgevoerd? Zo nee: binnen welke termijn dan wel? En welke effecten kunnen er geconstateerd worden.
- Zorg dat deze monitoring ondergebracht wordt in de jaarlijkse planning- en control cyclus (jaarrekening en begroting). Acteer als raad daar ook op.
- Blijf onverminderd inzetten op intensieve communicatie en meedenken als gemeente met maatschappelijke instellingen bij het bedenken en uitvoeren van bezuinigingen. De gemeente als partner. Probeer steeds daadwerkelijk open te staan voor alternatieve ideeën vanuit de sector zelf en houd daarbij het hoofddoel overeind.
- Zorg daarbij voor eenduidige werkwijze binnen de gemeentelijke organisatie, zodat de samenleving op gelijke wijze wordt benaderd en ondersteund in het bezuinigingsproces.

Bibliografie

Eijkelhof, F. H. (2011). *Praktisch Gemeenterecht (11e druk).* Groningen/Houten: Noordhoff .

Wageningen, G. (2010, Juni 22). *Kadernota.* Opgeroepen op januari 12, 2017, van archief08.archiefweb.eu: https://archief08.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20160219112117/http://www.wageningen.nl/dsresource?type=pdf&objectid=WageningenIntern:15822&versionid=&subobjectname=

Wageningen, G. (2010, Oktober 28). *Najaarsnota.* Opgeroepen op januari 12, 2017, van Overzicht finanaciele documenten: https://archief08.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20160219112117/http://www.wageningen.nl/dsresource?type=pdf&objectid=WageningenIntern:17326&versionid=&subobjectname=

Wageningen, G. (2011, Mei 24). *Kadernota.* Opgeroepen op januari 12, 2017, van Overzicht financiele stukken: https://archief08.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20160219112117/http://www.wageningen.nl/dsresource?type=pdf&objectid=WageningenIntern:21646&versionid=&subobjectname=

Wageningen, G. (2012, Mei 22). *Kadernota.* Opgeroepen op januari 12, 2017, van Overzicht financiele stukken: https://archief08.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20160219112117/http://www.wageningen.nl/dsresource?type=pdf&objectid=WageningenIntern:24756&versionid=&subobjectname=

Wageningen, G. (2012, Juli 1). *Wageningen Sport!* Opgeroepen op januari 12, 2017, van www.google.nl: https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwj48PP75bzRAhVJO1AKHekfBAgQFggaMAA&url=https%3A%2F%2Fwww.kennisbanksportenbewegen.nl%2F%3Ffile%3D2643%26m%3D1422883197%26action%3Dfile.download&usg=AFQjCNHxTqmWGWk3NSvoE96zvokflbqGLA&sig2=IB0aZ_8S7EN-75fihOn7Jw&bvm=bv.143423383,d.ZWM

Wageningen, G. (2013, September 01). *Cultuurnota 2014 en verder.* Opgeroepen op januari 12, 2017, van Cultuurnota 2014: https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwifysj74bzRAhVTIFAKHTRzAzYQFgggMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.wageningen.nl%2FMediatheek%2FDocumenten%2FArchievenoverzicht%2FPDF_bestanden_Ontdek_Wageningen%2FBijlagen_bij_concept_cultuurbeleid.org&usg=AFQjCNGQIX16dCahmU8j-GP83T-ZP0y24A&sig2=WmPiB5V7yd18HMRlBXMUMw&bvm=bv.143423383,d.ZWM

Wageningen, G. (2013, Mei 28). *Kadernota.* Opgeroepen op januari 12, 2017, van www.wageningen.nl: https://archief08.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20160219112117/http://www.wageningen.nl/dsresource?type=pdf&objectid=WageningenIntern:31161&versionid=&subobjectname=

Wageningen, G. (2016, 10 6). *Archief.* Opgehaald van tpedigitaal.nl: https://www.tpedigitaal.nl/archief/

Bijlage 1 Onderzoeksopzet

Hoofdvraag:
Wat zijn de maatschappelijke effecten van de bezuinigingen die de gemeente Wageningen in de periode 2010-2015 heeft doorgevoerd?

Deelvragen:
Theoretische deelvraag:

-Welke relevante theorie is beschikbaar met betrekking tot maatschappelijke effecten en bezuinigingen?

Empirische deelvragen:

-Welke bezuinigingsrondes zijn er in de periode 2010 - 2015 in de gemeente Wageningen geweest en waaruit bestaan de vastgestelde bezuinigingen?

-Wat is de spreiding van de bezuinigingen over de programma's?

-Welke instellingen en groepen in de samenleving zijn door deze bezuinigingen geraakt?

-Wat zijn de effecten van de bezuinigingen op de betrokken instellingen en de inwoners van de gemeente Wageningen?

Analytische deelvraag:

-Hoe verhouden zich de genomen bezuinigingen tot de door de Rekenkamer Wageningen gekozen uitgangspunten/ normenkader?

Adviserende deelvraag:

-Welke verbeteringen zijn er mogelijk voor de gemeente Wageningen met betrekking tot toekomstige bezuinigingen?

Onderzoeksmethode:
De onderzoeksmethode is toegespitst op de verschillende deelvragen. Het lastig is om de maatschappelijke effecten van gemeentelijke bezuinigingen te meten. Dit komt omdat een maatschappelijk effect ook door andere zaken dan enkel gemeentelijke bezuinigingen beïnvloed wordt. Hieronder vallen bijvoorbeeld landelijke wetgeving, zoals WMO en belastingen.

Theoretische deelvraag:
-Welke relevante theorie is beschikbaar met betrekking tot maatschappelijke effecten en bezuinigingen?

De theoretische deelvraag zal beantwoord worden door middel van deskresearch. Hierbij zal onderzocht worden welke theorieën en wetenschappelijke onderzoeken relevant zijn met betrekking tot dit onderzoek. Tevens zullen de vergelijkbare onderzoeken bij de gemeente Brummen, Voorst en Hellendoorn hierin meegenomen worden om theoretische onderbouwing van maatschappelijke effecten bij bezuinigingen te beschrijven.

Empirische deelvragen:
-Welke bezuinigingsrondes zijn er in de periode 2010 - 2015 in de gemeente Wageningen geweest en waaruit bestaan de vastgestelde bezuinigingen?

-Wat is de spreiding van de bezuinigingen over de programma's?

-Welke instellingen en groepen in de samenleving zijn door deze bezuinigingen geraakt?

-Wat zijn de effecten van de bezuinigingen op de betrokken instellingen en de inwoners van de gemeente Wageningen?

Om deze deelvragen te beantwoorden zullen de verschillende financiële documenten van de periode 2010 – 2015 worden geanalyseerd. Hierbij gaat het om de programmabegrotingen, kadernota's en jaarrekeningen. Dit gebeurt door middel van deskresearch. Daarnaast zal door middel van een interview met de Teammanager Finance en Control de bezuinigingen worden besproken. De Teammanager Finance en Control is daarnaast contactpersoon. Ook zullen documenten worden opgevraagd waarin de bezuinigingen zijn gespecificeerd. Hiermee wordt een compleet beeld gevormd waar de gemeente Wageningen op heeft bezuinigd.

Verder zal door middel van deskresearch en op basis van die informatie van de Teammanager Finance en Control geïnventariseerd worden welke instellingen door de bezuinigingen worden getroffen. Bij het onderzoek naar de bezuinigingen en analyse van de financiële documenten wordt gebruikgemaakt van kwantitatief onderzoek.

Om de effecten te meten van de bezuinigingen worden interviews gehouden bij de betrokken instellingen. Hierbij gaat het om kwalitatief onderzoek. Het type interview dat gebruikt zal worden betreft half gestandaardiseerde interviews. Door dit type interviews worden de resultaten beter vergelijkbaar en kunnen de interviews efficiënter verwerkt worden in het onderzoek. Daardoor is het mogelijk, om in de relatief korte tijd die beschikbaar is voor het onderzoek, meer informatie te verzamelen. Echter door interviews te houden is er nog steeds de mogelijkheid om door te vragen op antwoorden die de geïnterviewde geeft. Hierdoor wordt de kwaliteit ten opzichte van een enquête verhoogt.

<u>Analytische deelvraag:</u>
-Hoe verhouden zich de genomen bezuinigingen tot de door de Rekenkamer Wageningen gekozen uitgangspunten/ normenkader?

Op basis van de uitkomsten van de empirische deelvragen wordt een analyse gemaakt hoe de effecten zich verhouden ten opzichte van de uitgangspunten en het normenkader.

Hiervoor wordt in samenwerking met de Rekenkamer een normenkader vastgesteld om de bezuinigingen en de daardoor ontstane maatschappelijke effecten te beoordelen. Deze zullen zoals beschreven in "Definitie van het probleem" voornamelijk bestaan uit de normen die in het coalitieakkoord zijn gesteld. Daarnaast kunnen deze worden aangevuld met het normenkader uit de eerdere onderzoeken van de Rekenkamers van Brummen en Voorst en West Twente (Hellendoorn). Door het gebruik van eerdere, vergelijkbare onderzoeken wordt de kwaliteit van dit onderzoek gewaarborgd. Daarmee kan de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van de bezuinigingen getoetst worden.

<u>Adviserende deelvraag:</u>
-Welke verbeteringen zijn er mogelijk voor de gemeente Wageningen met betrekking tot toekomstige bezuinigingen?

Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is om de gemeente Wageningen te informeren en adviseren over de maatschappelijke effecten van bezuinigingen. Om die reden zal de laatste deelvraag bestaan uit adviezen en verbetermogelijkheden. Op basis van de uitkomsten van de theoretische deelvraag, de onderzochte feitelijke bezuinigingen, de maatschappelijke effecten daarvan voor de betrokken instellingen en inwoners van de gemeente Wageningen en de analyse van de bezuinigingen ten opzichte van de uitgangspunten en het normenkader kunnen deze adviezen worden geformuleerd. Dit zal mede gebeuren in samenwerking en overleg met de Rekenkamer Wageningen. Door samenwerking en overleg met de Rekenkamer kan de kwaliteit en juistheid van de adviezen worden gewaarborgd.

Informatiebronnen
Tijdens dit onderzoek wordt gebruikgemaakt van verschillende informatiebronnen. Deze bronnen bestaan uit:

- Financiële documentatie gemeente Wageningen. Hieronder vallen de jaarrekening, programmabegroting en kadernota van de periode 2010 tot en met 2016; (Wageningen, Archief, 2016)
- Beleidsdocumentatie gemeente Wageningen. Hieronder vallen alle beleidsdocumenten met betrekking tot bezuinigingen, zoals amendementen. Bron: gemeente Wageningen;
- Interview Teammanager Finance en Control. Tijdens dit interview wordt informatie met betrekking tot de bezuinigingen verzameld.
- Interviews betrokken instellingen. Tijdens deze interviews wordt informatie verzameld over de effecten van bezuinigingen voor de instellingen. Tevens wordt hierin informatie verzameld over hoe de bezuinigingen worden opgevangen en hoe de bezuinigingen zijn gecommuniceerd/ overlegt met de betrokken instellingen.
- Interviews betrokken maatschappelijke partijen. Tijdens deze interviews wordt informatie verzameld over de effecten van bezuinigingen volgens betrokken maatschappelijke partijen.

Betrokken instellingen:
Er is nog geen inzicht in beleidsdocumentatie van de gemeente Wageningen met betrekking tot de bezuinigingen van de afgelopen jaren. Hierdoor is er geen betrouwbare bron waarin alle instellingen die te maken hebben gehad met bezuinigingen vermeld staan. Desondanks zijn enkele betrokken instellingen met behulp van krantenartikelen toch in kaart gebracht. De volgende instellingen zullen geïnterviewd worden:

- 't Venster (Voorz./secr./pen.) (2012) €65.000/ 20%
- Junushoff (dir./fin. beheer) (2012) €25.000/ 2,5%
- Bibliotheek (directeur) (2012) €60.000/ 6 %
- Solidez (totaal bezuinigd op maatschappelijk ondersteunend werk €995.000/ 16%)
- Het Groene Wiel
- De woningstichting
- Sportverenigingen (2012) €350.000

Zodra er toegang is tot de juiste documentatie zal deze lijst bijgewerkt worden.

Betrokken maatschappelijke partijen:

- WMO (WMO Adviesraad) (2012) €150.000/ (2013) €350.000

Betrouwbaarheid en Validiteit
Om de betrouwbaarheid van de informatie te waarborgen dient rekening gehouden te worden met de politieke kleur van raadsleden tijdens de interviews. Hiermee wordt in de vraagstelling rekening gehouden door zoveel mogelijk te vragen naar feiten en niet naar meningen. Wanneer meerdere of een groot deel van de raadsleden, van verschillende partijen, hetzelfde antwoord geven op een vraag kan geconcludeerd worden dat het antwoord een algemeen geaccepteerde mening of opvatting is van de situatie.

Daarnaast dient rekening gehouden te worden met de positie van de betrokken instellingen. Als het gaat om bezuinigingen zou het kunnen zijn dat de betrokken instellingen de gevolgen aandikken of uitvergroten. Daarom dienen de maatschappelijke effecten op een bepaalde instelling onderbouwt te zijn met feiten en cijfers. Een voorbeeld hiervan kan zijn het aantal vrijwilligers of leden van een instellingen.

Ook zullen alle interviews ter controle worden aangeboden aan de geïnterviewde om fouten te voorkomen op bijvoorbeeld het gebied van interpretatie en juistheid van de informatie. Daarmee worden de uitkomsten van de interviews betrouwbaarder en de kwaliteit verhoogd.

Om de validiteit van het onderzoek en de informatie te waarborgen zullen tijdens de interviews dezelfde vragen worden gesteld. Hierdoor kunnen de uitkomsten vergeleken worden. Ook als het gaat om de bezuinigingen wordt validiteit in acht genomen door de gegevens te analyseren met vergelijkbare gemeentes en met eerdere onderzoeken van de Rekenkamer in Brummen, Voorst en West Twente (Hellendoorn). Om de uitkomsten vergelijkbaar te maken wordt al tijdens de opzet en uitvoering van het onderzoek bij de gemeente Wageningen rekening gehouden met deze eerdere onderzoeken. Mede door de uitkomsten vergelijkbaar te maken wordt de bruikbaarheid van het eindrapport vergroot. De gemeente Wageningen kan daardoor namelijk haar eigen beleid, bezuinigingen en de maatschappelijke effecten daarvan in perspectief plaatsen van andere gemeentes.

De controleerbaarheid van de informatie wordt gewaarborgd door met name een goede en consequente bronvermelding te gebruiken. Hiervoor wordt gedurende het gehele proces gebruikgemaakt van de APA-normen.

Beperkingen
Voor het onderzoek zijn de volgende beperkingen van toepassing:

1. Tijd is een belangrijke beperking. Er is beperkte tijd voor het conceptrapport en het opleveren van het eindrapport;

2. Beschikbaarheid van bronnen. Voor het onderzoek is er veel afhankelijkheid van de betrokken partijen. Hierbij gaat het om tijd voor interviews en toezenden van documenten;

3. Het eindrapport gaat naar twee partijen, namelijk de Rekenkamer Wageningen en de HAN. Daarom dient er rekening gehouden te worden met het feit dat het eindrapport mogelijk niet volledig voldoet aan de eisen die de Rekenkamer Wageningen stelt aan rapportages. Met deze eisen wordt wel zoveel mogelijk rekening gehouden tijdens het onderzoek en de uitwerking daarvan;

4. Tijdens het onderzoek wordt enkel gekeken naar de directe maatschappelijke effecten van de bezuinigingen. De indirecte en neveneffecten worden tijdens dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

Randvoorwaarden
Voor het onderzoek zijn de volgende randvoorwaarden van toepassing:

1. Wekelijks overleg met docentbegeleider en maandelijks overleg met Rekenkamer Wageningen. Hiervoor is gekozen zodat er tijdig ingegrepen kan worden wanneer dit nodig is.;

2. Tijdig aanleveren van documenten en informatie tussen betrokken partijen. Zonder deze documenten en informatie kan de voortgang in gevaar komen;

3. Gezien de positie en rol van de Rekenkamer dient het onderzoek onafhankelijk te zijn en te voldoen aan de normen van de Rekenkamer met het oog op doelmatigheid, rechtmatigheid en doeltreffendheid.

4. Om de kwaliteit te waarborgen dienen altijd 2 onderzoekers aanwezig te zijn bij een gesprek, overleg of interview.

Bijlage 2: Lijst geïnterviewde betrokkenen

Naam persoon	Functie	Datum
Sjaak Driessen	Directeur Bblthk	06-12-2016
Gertjan van Leeuwen	Voorzitter KV Wageningen	06-12-2016
Dhr. J.C. Witt	Directeur ‘t Venster *	07-12-2016
Paul-Peter Lindner	Budgethouder sport	08-12-2016
Rien Bor	Fractievoorzitter Stadspartij	08-12-2016
Netty van den Berg	Budgethouder cultuur	09-12-2016
Petra van Amersfoort	Raadslid PvdA	09-12-2016
Peter de Haan	Fractievoorzitter ChristenUnie	09-12-016
Nico van der Poel	Voorzitter Wageningse Zwem- & Polo Club de Rijn	13-12-2016
Alexander Udink ten Cate	Raadslid VVD	13-12-2016
Onno Bakker	Penningmeester Basketbalvereniging Pluto	13-12-2016
Hettie van Nes	Fractievoorzitter GroenLinks	16-12-2016
Mies van Breeschoten	Voorzitter Volleybal Wageningen	18-12-2016
Martijn Weennink	Fractievoorzitter CDA	20-12-2016
Alwin Heij	Manager Zwembad de Bongerd	11-01-2017
Loek Buys	Directeur Junushoff	13-01-2017

* Op 7 december 2016 was de heer A. Spee directeur van ’t Venster.

Bijlage 3 Interviews verenigingen/instellingen

Interview basketbalvereniging Pluto

Algemeen

1. Wat voor maatschappelijke bijdrage(n) levert uw organisatie?

Wij zijn een Sportvereniging (Pluto, Basketbalvereniging). Dit voor zowel jeugd als volwassenen.

2. Welke doelgroep(en) maken gebruik van uw organisatie of de activiteiten van uw organisatie?

Sporters vanaf 6 jaar die graag Basketbal spelen

Bezuinigingen

3. In hoeverre is uw organisatie financieel afhankelijk (in de vorm van bijvoorbeeld subsidies) van de gemeente Wageningen?

Erg afhankelijk. Kostendekkend werken is niet mogelijk

4. Is deze financiële afhankelijkheid van de gemeente Wageningen in de periode 2010 - 2015 veranderd? Zo ja, op welke manier?

Ja, de huurovereenkomst is aangepast door de Gemeente. Tijdens deze periode hebben we samen met gemeente en collega verenigingen gekeken naar mogelijkheden om de kostenverhoging beperkt te houden. Dit is gedaan door verschuiving van uitvoerende taken rondom de accommodatie te verschuiven naar de vereniging (zelf beheer uitvoeren). Om bepaalde taken uit te voeren krijgen we nog wel een vergoeding van de gemeente

5. Is er bij uw organisatie in de periode 2010 tot heden bezuinigd door de gemeente Wageningen? Zo nee, heeft uw organisatie iets gemerkt van de gemeentelijke bezuinigingen in Wageningen?

Ja, dat hebben we gemerkt. Maar door verschuiving van taken en oppakken van uitvoerende beheertaken is dat beperkt gebleven in financiële gevolgen

6. In welke mate is er bij uw organisatie bezuinigd door de gemeente Wageningen?

Vanuit de gemeente behoorlijk veel. De binnensport in Wageningen heeft veel moeten bijdragen. De wijze van uitvoering heeft het wel voor Pluto mogelijk gemaakt om gezond verder te gaan.

Gevolgen bezuinigingen

7. Hoe is uw organisatie omgegaan met de bezuinigingen door de gemeente Wageningen?

Veel meer activiteiten rondom beheer zelf uit te voeren.

8. Heeft u de contributie voor uw leden verhoogd?

Nee, dat is niet nodig gebleken. Wel is aan de leden meer inzet ter ondersteuning van de activiteiten gevraagd. Daarnaast heeft Pluto hard gewerkt om aanvullende mogelijkheden voor inkomsten te benutten.

9. Heeft uw organisatie bepaalde activiteiten moeten staken of minderen door bezuinigingen door de gemeente Wageningen

Ja, de gemeente heeft veel uitvoerende taken rondom het beheer overgedragen aan Pluto.

10. Hebben de bezuinigingen gevolgen gehad voor het behalen van de kerntaken en doelstellingen van uw organisatie?

Nee, deze gevolgen zijn mee gevallen

11. Is de kwaliteit van uw activiteiten beter of juist minder geworden?

Wij vinden dat dit beter geworden is. Meer eigen verantwoordelijkheid heeft ook geleid tot meer benutten van de mogelijkheden. Wel is het zo dat het vrijwilligers werk van onze leden niet meer zo vrijwillig is als voorheen.

12. Hebben de bezuinigingen in de periode van 2010-2015 tot meer of minder leden geleid? (Bijvoorbeeld door meer opzeggingen of minder aanmeldingen).

Geen effect vanuit de bezuinigingen. Wellicht wel doordat mensen meer "moeten" doen. Hoewel we dat niet echt gemeten hebben

13. Maakt u gebruik van betaalde krachten? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

Ja, via vrijwilligerstoelagen bij bepaalde taken die uitgevoerd worden (schoonmaken, training geven etc.)

14. Maakt u gebruik van vrijwilligers? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

Ja, dit is het meest beïnvloed door de bezuinigingen

<u>Communicatie met Gemeente Wageningen</u>

15. Is uw organisatie door de gemeente Wageningen betrokken geweest bij de besluitvorming met betrekking tot de bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Ja, erg intensief. Mede ook omdat Pluto een van de verenigingen is geweest die de samenwerking heeft gezocht en actief de samenwerking heeft gezocht.

16. Hoe is er met uw organisatie gecommuniceerd met betrekking tot bezuinigingen?

Ledenvergaderingen, website verslagen van overleg met gemeente, een aparte werkgroep ingesteld met leden om het proces te begeleiden.

17. Bent u tevreden over de communicatie tussen uw instelling en de gemeente Wageningen met betrekking tot de bezuinigingen?

Ja, na een moeizame start is er een constructieve, open communicatie geweest. We hebben elkaar in die periode goed kunnen vinden

18. Heeft u verbeterpunten voor de gemeente Wageningen met betrekking tot dit onderwerp?

Ja, start het proces meer open en start de dialoog vanuit samenwerking. Grote bijeenkomsten werken minder goed dan de overleggen met vertegenwoordigers.

Stel de sport voorop, en leg het probleem voor. De samenwerking kan dan beter. Nu stond de bezuiniging voorop en werd de sport eigenlijk op achterstand gezet. Mix de bezuiniging liever niet met een sportnota. De sportnota moet echt voor de sport blijven.

Interview KV Wageningen

<u>Algemeen</u>

1. Wat voor maatschappelijke bijdrage(n) levert uw organisatie?

De vereniging heeft momenteel 600 leden, waaronder 200 niet spelende leden. Vooral voor deze laatste groep leden heeft de vereniging een maatschappelijk functie, want zij zien de vereniging als een soort van "tweede huis". Ook voor kinderen heeft de korfbalvereniging, maar sport over het algemeen, een maatschappelijke functie. De vereniging biedt iedereen een sport aan op hun eigen niveau. In de jeugd zien we al een stuk of 30 teams. Het is dus een echte breedtesport. Daarnaast probeert de vereniging ook nog dingen te organiseren voor kinderen, bv. door in de zomer op kamp te gaan. Daar zijn veel vrijwilligers voor nodig. Maar zo'n kamp is wel een manier van verbinding. Ook richting de maatschappij staat de

vereniging erg open, op zondag bijvoorbeeld worden er in het sportgebouw kerkdiensten georganiseerd door en voor buitenlandse universiteitsstudenten. Ook mogen er bootcamps worden georganiseerd, trainingen namens de stichting hulphond, boogschieten in de zomer en dit allemaal op het sportveld.

2. Welke doelgroep(en) maken gebruik van uw organisatie of de activiteiten van uw organisatie?

Binnen het korfbal heb je eigenlijk alle leeftijdscategorieën. Plus voor leden die niet spelen is het dus een soort van "tweede huis".

<u>Bezuinigingen</u>

3. In hoeverre is uw organisatie financieel afhankelijk (in de vorm van bijvoorbeeld subsidies) van de gemeente Wageningen?

Op dit moment is de organisatie niet zo heel erg afhankelijk. De vereniging is wel nauw verweven met de gemeente wanneer het gaat om bijvoorbeeld overeenkomsten omtrent het kunstgrasbeleid of het ophalen van oud-papier dat nu nog gebeurt door de vereniging. De gemeente heeft het beheer van sporthallen uitbesteed aan verenigingen en daar neemt ook de korfbalvereniging in deel. Uit de verhuur van sporthallen, die dus worden uitbesteed, maakt de vereniging winst.

4. Is deze financiële afhankelijkheid van de gemeente Wageningen in de periode 2010 - 2015 veranderd? Zo ja, op welke manier?

Er was een tijd dat er jeugdsportsubsidies aan sportverenigingen werden gegeven. Voor een grote club zoals deze vereniging, zou dat nog wel duizenden euro's zijn geweest. Ook bij de aanleg van de kunstgrasvelden van sportverenigingen heeft de gemeente vroeger veel geholpen met investeringen (ongeveer tot en met 2010). Sinds twee jaar is hieromtrent een nieuwe regeling gekomen, die regeling komt erop neer dat de vereniging hoofdzakelijk alles betaalt. Uiteindelijk ben je dan €250.000 kwijt aan de aanleg van kunstgrasvelden en de lichten. Over de jaren heen is de korfbalvereniging dus hartstikke verzelfstandigd: er werden geen jeugdsportsubsidies meer gegeven, het onderhoud van kleedkamers en de kunstgrasvelden waren nu taken van de verenigingen zelf. De vereniging moest zich nu dus richten op een andere "hoofdbron" van inkomsten via hogere contributies, hogere horecaprijzen, sponsoren werven. Daarnaast levert de verhuur van de accommodatie (voor kerkdiensten, scholen, bootcamps, boogschieten) in zekere zin ook geld op, alhoewel de sportvereniging in feite wel werkt met vriendenprijzen.

5. Is er bij uw organisatie in de periode 2010 tot heden bezuinigd door de gemeente Wageningen? Zo nee, heeft uw organisatie iets gemerkt van de gemeentelijke bezuinigingen in Wageningen?

De echte bezuiniging is de jeugdsportsubsidie geweest. Hierdoor mistte de vereniging een inkomst van €2000. Ook de kunstgrasregeling gaat jaarlijks zo'n €7000 tot €8000 kosten. Ook heerst er nu een nieuwe angst, want de kans bestaat dat de rol die de vereniging nu heeft bij het ophalen van oud-papier (wat de vereniging zo'n €10.000 oplevert) niet langer meer voor de vereniging, en verenigingen an sich wordt weggelegd.

6. In welke mate is er bij uw organisatie bezuinigd door de gemeente Wageningen?

Zie vraag 4 en 5.

<u>Gevolgen bezuinigingen</u>

7. Hoe is uw organisatie omgegaan met de bezuinigingen door de gemeente Wageningen?

De vereniging heeft de bezuinigingen opgevangen door middel van: contributieverhoging, horecagelden omhoog, sponsoren binnenhalen. Het beleid rondom het sporthalbeheer (waar de vereniging inkomsten uit kon genereren) ging gelijklopen met de bezuinigingen rondom de jeugdsportsubsidies. Op die manier klopt gelukkig je begroting wel weer, maar

het is zeker niet leuk.

8. Heeft u de contributie voor uw leden verhoogd?

Ja.

9. Heeft uw organisatie bepaalde activiteiten moeten staken of minderen door bezuinigingen door de gemeente Wageningen?

Nee.

10. Hebben de bezuinigingen gevolgen gehad voor het behalen van de kerntaken en doelstellingen van uw organisatie?

Ook niet. Als alle bezuinigingen er niet geweest waren, en als de oud-papier bezuiniging niet zal komen dan heeft het uiteindelijk enkel invloed gehad op de contributieverhoging en horecagelden.

11. Is de kwaliteit van uw activiteiten beter of juist minder geworden?

De kwaliteit is niet minder geworden. Op het moment dat je moet bezuinigen, moet je als vereniging gewoon vindingrijk worden en efficiënter werken met begrotingen.

12. Hebben de bezuinigingen in de periode van 2010-2015 tot meer of minder leden geleid? (Bijvoorbeeld door meer opzeggingen of minder aanmeldingen).

Het ledenaantal is niet naar beneden gegaan.

13. Maakt u gebruik van betaalde krachten? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

De enige mensen die betaald worden zijn de trainers van de selectie aangezien je op dat niveau gewoon moet concurreren met andere verenigingen.

14. Maakt u gebruik van vrijwilligers? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

Dat valt mee, maar er zullen in de toekomst –vanwege de nieuwe sporthal- meer horeca mensen nodig zijn.

<u>Communicatie met Gemeente Wageningen</u>

15. Is uw organisatie door de gemeente Wageningen betrokken geweest bij de besluitvorming met betrekking tot de bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Ja soms wel, soms minder. Het stopzetten van de jeugdsportsubsidie, dat was een mededeling waarna wel een discussie is geweest binnen de sportraad. Maar het bleef een besluit van de gemeente. Het kunstgrasbesluit is ook een mededeling geweest. Wat betreft de bezuiniging met het sporthalbeheer, heeft er wel heel veel en goed overleg plaatsgevonden. Tijdens die overleggen werd er met de gemeente besproken over wat je kan doen als gemeente om het voor een sportvereniging aantrekkelijk te maken om het sporthalbeheer over te nemen.

16. Hoe is er met uw organisatie gecommuniceerd met betrekking tot bezuinigingen?

Er is een sportnota c.q. beleidsplan (2012) geschreven. Daaromheen is een heel overleg geweest. Er werd een soort van denktank georganiseerd in 2011. Het goede van die sportnota is ook, dat de nota daarmee niet enkel een stuk papier was wat ergens in de onderla verdween, maar dat er dingen in staan die nu echt realiteit worden. Er was draagvlak en dus uiteindelijk ook daadkracht. Een mooie coproductie tussen de sportverenigingen en de gemeente.

17. Bent u tevreden over de communicatie tussen uw instelling en de gemeente Wageningen met betrekking tot de bezuinigingen?

De communicatie met de huidige beleidsmedewerkers binnen de gemeente is erg prettig.

Het aantal mensen –gemeenteraadsleden, wethouders, ambtenaren- bij de gemeente dat bereid is om samen te werken en om samen te denken met de sportvereniging is in de periode 2010-2015 gegroeid. Met name over de laatste jaren is geïnterviewde dan ook tevreden.

18. Heeft u verbeterpunten voor de gemeente Wageningen met betrekking tot dit onderwerp?

De communicatie verloopt momenteel goed. De geïnterviewde hoopt dat wat betreft de bezuiniging omtrent het oud-papier de gemeente de sportverenigingen de kans biedt om met alternatieven te komen, zodat de verenigingen wel inkomsten blijven behouden. Binnenkort is er een jaarlijkse evaluatie met beleidsambtenaren van het sporthalbeheer, waarin iedereen zijn inbreng kan leveren. De vereniging voelt dan ook dat zij een gelijkwaardiger gesprekspartner geworden is. Als vereniging moet je zelf actief zijn, maar je merkt nu ook dat je vanuit de gemeente zelf benaderd wordt om te brainstormen.

Interview Wageningse zwem- en waterpolovereniging de Rijn

<u>Algemeen</u>

1. Wat voor maatschappelijke bijdrage(n) levert uw organisatie?

Wij geven jonge kinderen zwemles in de Bongerd en proberen ze op deze manier op jonge leeftijd kennis te laten maken met de zwemsport. Daarnaast is het onze maatschappelijk taak om twee keer per jaar een evenement mee te organiseren voor alle kinderen in de gemeente Wageningen. Hiervoor leveren wij voornamelijk vrijwilligers.

Kinderen beginnen met zwemles waarna ze als ze het leuk vinden door kunnen stromen naar wedstrijdzwemmen of waterpolo.

2. Welke doelgroep(en) maken gebruik van uw organisatie of de activiteiten van uw organisatie?

Voornamelijk kinderen en jonge mensen die zwemsport beoefenen. De vrijwilligers zijn voornamelijk volwassenen die het leuk vinden om iets bij te dragen aan de vereniging waar ze zelf lange tijd lid van zijn geweest. We zouden wel teams voor volwassenen of ouderen willen hebben maar het zwembad zit zo vol dat we niet voldoende uren hebben om dat mogelijk te maken.

<u>Bezuinigingen</u>

3. In hoeverre is uw organisatie financieel afhankelijk (in de vorm van bijvoorbeeld subsidies) van de gemeente Wageningen?

De vereniging is voor een groot deel afhankelijk van de gemeente. Dit is voornamelijk de badhuursubsidie, deze is jaren geleden ingesteld omdat het huren van een zwembad vele malen duurder is dan het huren van een sporthal. De badhuursubsidie is het verschil in huur van een zwembad en een sporthal, door deze subsidie betalen wij voor de huur uiteindelijk net zoveel als voor een sporthal. Deze subsidie is alleen niet geïndexeerd, dat wil zeggen dat deze subsidie vaststaat terwijl de badhuur jaarlijks hoger wordt. Hierdoor betalen wij dus jaarlijks meer badhuur.

4. Is deze financiële afhankelijkheid van de gemeente Wageningen in de periode 2010 - 2015 veranderd? Zo ja, op welke manier?

Ja, er is door de gemeente gestuurd op meer zelfwerkzaamheid van de verenigingen door de accommodaties in eigen beheer te geven. Dit is bij het zwembad alleen niet gelukt omdat het onderhoud vele malen duurder is dat van sporthallen (dit is naar Sportfondsen gegaan). Wel zijn er meer taken naar de verenigingen gegaan waardoor wij als vereniging meer inzet

nodig hebben van vrijwilligers. Dus qua geld is er in die periode niet heel veel veranderd maar wel qua inzet van vrijwilligers.

5. Is er bij uw organisatie in de periode 2010 tot heden bezuinigd door de gemeente Wageningen? Zo nee, heeft uw organisatie iets gemerkt van de gemeentelijke bezuinigingen in Wageningen?

De jeugdsportsubsidie (2011, 2012). Daarnaast is er door de gemeente bezuinigd op het beheer van het zwembad (100.000), hiervan is de kwaliteit van het bad niet achteruitgegaan maar dit merken we voornamelijk omdat door Sportfondsen op het personeel is bezuinigd. Hierdoor maken wij extra schoonmaakkosten van €5000 a €6000 per jaar. Daarnaast duurt het soms wat langer voordat er taken die bij Sportfondsen horen gedaan worden.
De badhuursubsidie die niet mee veranderd.

6. In welke mate is er bij uw organisatie bezuinigd door de gemeente Wageningen?

Jeugdsportsubsidie, 1600 per jaar.

<u>Gevolgen bezuinigingen</u>

7. Hoe is uw organisatie omgegaan met de bezuinigingen door de gemeente Wageningen?

We hebben zelf bezuinigingen moeten doorvoeren. Er is niet bezuinigd op het aantal zwemuren maar wel op de betaalde trainers. Dit zijn nu allemaal vrijwilligers met de maximale vrijwilligersvergoeding a €1500 per jaar.

8. Heeft u de contributie voor uw leden verhoogd?

Er is geprobeerd de contributie niet te verhogen. Helaas hebben we de afgelopen twee jaar de contributie alsnog moeten verhogen met €1 per maand. Dit is nu €39 geworden.

9. Heeft uw organisatie bepaalde activiteiten moeten staken of minderen door bezuinigingen door de gemeente Wageningen?

De vereniging heeft geen activiteiten gestaakt of geminderd. Omdat zwemmen al een elitesport is hebben we ervoor gekozen de baduren niet te verminderen maar mindere kwaliteit te leveren.

10. Hebben de bezuinigingen gevolgen gehad voor het behalen van de kerntaken en doelstellingen van uw organisatie?

Jazeker, we hebben de doelen naar beneden bijgesteld omdat het niet realistisch is om en voor veel baduren en hoge prestaties te gaan. We hebben de wens om tot de top van Nederland te horen laten varen.

11. Is de kwaliteit van uw activiteiten beter of juist minder geworden?

De kwaliteit van de trainingen is minder geworden en het niveau van de vereniging is minder geworden. We zijn van de 1e klasse landelijk naar 1e klasse regionaal gegaan dit is een enorme stap terug. Voorheen hadden we ook een regionale functie wat betreft wedstrijdzwemmen, dit is ook niet meer het geval.

12. Hebben de bezuinigingen in de periode van 2010-2015 tot meer of minder leden geleid? (Bijvoorbeeld door meer opzeggingen of minder aanmeldingen).

Nee, omdat we ervoor hebben gekozen dit toegankelijk te houden. Wel zagen we een periode minder aanmeldingen voor de zwemlessen vanwege de crisis. Daarom hebben we ook actief het Ik Doe Mee fonds gepromoot zodat ook kinderen van ouders niet het even niet zo breed hadden zwemles konden volgens. Dit had dus niet te maken met de gemeentelijke bezuinigingen.

Wel zijn er door de mindere kwaliteit leden naar andere verenigingen gegaan omdat het niveau daar hoger is. Dit gaat over 4 a 5 leden per jaar.

13. Maakt u gebruik van betaalde krachten? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

Wij maakten voorheen gebruik van een betaalde hoofdtrainer a €12.000 per jaar. Dit is nu een vrijwillige trainer met de maximale vrijwilligersvergoeding a €1.500 per jaar.

14. Maakt u gebruik van vrijwilligers? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

We hebben op 400 leden 140 vrijwilligers. Deze begeleiden wedstrijden, geven trainingen, scheidsrechters, schoonmakers. Het aantal vrijwilligers is minder geworden en deze zijn ook moeilijker te krijgen. Dit heeft niks met de bezuinigingen te maken maar met andere maatschappelijke veranderingen, bijvoorbeeld dat veel ouders nu allebei werken waardoor ze geen tijd hebben om vrijwilliger te zijn.

<u>Communicatie met Gemeente Wageningen</u>

15. Is uw organisatie door de gemeente Wageningen betrokken geweest bij de besluitvorming met betrekking tot de bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Ja heel erg, ik was toentertijd ook lid van de sportraad. Dus ik heb uit twee gezichtspunten veel met de bezuinigingen te maken gehad. Wij hebben toentertijd met de gemeente geprobeerd via een stichting het beheer van het zwembad te doen. Dit is niet gelukt omdat we de subsidies niet konden doorschuiven naar die stichting. We hebben dit geprobeerd voor het btw-voordeel dat een stichting heeft. Vanuit deze stichting wilden we dan sportfondsen inhuren voor het beheer. Hier heeft de gemeente (Paul-Peter Lindner) goed in meegedacht en veel tijd ingestoken.

16. Hoe is er met uw organisatie gecommuniceerd met betrekking tot bezuinigingen?

Er is doormiddel van een overleg gecommuniceerd tussen de gemeente, de vereniging, de Watervrienden en de WUR over de bezuinigingen bij de bongerd. Alle betrokkenen dus.

17. Bent u tevreden over de communicatie tussen uw instelling en de gemeente Wageningen met betrekking tot de bezuinigingen?

Ja ondanks dat er bezuinigd is ben ik erg tevreden over de communicatie en de manier waarop wij betrokken zijn en inspraak hebben gekregen.

18. Heeft u verbeterpunten voor de gemeente Wageningen met betrekking tot dit onderwerp?

Wij hebben dit jaar voor het eerst ruim op tijd bericht gekregen over de hoogte van de subsidie voor volgend jaar. Dit is erg fijn en zouden wij elk jaar wel willen.

Interview Zwembad de Bongerd

<u>Algemeen</u>

1. Wat voor maatschappelijke bijdrage(n) levert uw organisatie?

Wij bieden diverse beweegprogramma's aan voor de inwoners van Wageningen, dragen bij aan de re-integratie van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en organiseren diverse programma's voor de kinderen uit de aandachtwijken die niet op vakantie kunnen.

2. Welke doelgroep(en) maken gebruik van uw organisatie of de activiteiten van uw organisatie?

Bedrijven, inwoners, eigenlijk iedereen inclusief de WUR

Bezuinigingen

3. In hoeverre is uw organisatie financieel afhankelijk (in de vorm van bijvoorbeeld subsidies) van de gemeente Wageningen?

Afhankelijk

4. Is deze financiële afhankelijkheid van de gemeente Wageningen in de periode 2010 - 2015 veranderd? Zo ja, op welke manier?

Ja, we hebben minder subsidie gekregen

5. Is er bij uw organisatie in de periode 2010 tot heden bezuinigd door de gemeente Wageningen? Zo nee, heeft uw organisatie iets gemerkt van de gemeentelijke bezuinigingen in Wageningen?

Ja, de gemeente heeft op het zwembad aanzienlijk bezuinigd.

6. In welke mate is er bij uw organisatie bezuinigd door de gemeente Wageningen?

2012 € 140000

Gevolgen bezuinigingen

7. Hoe is uw organisatie omgegaan met de bezuinigingen door de gemeente Wageningen?

Afstoten van de sporthallen naar beheer door de verenigingen en inkrimping van het beweegaanbod.

8. Heeft u de contributie voor uw leden verhoogd?

Nee, puur geïndexeerd

9. Heeft uw organisatie bepaalde activiteiten moeten staken of minderen door bezuinigingen door de gemeente Wageningen.

Ja,

10. Hebben de bezuinigingen gevolgen gehad voor het behalen van de kerntaken en doelstellingen van uw organisatie?

Deels, was het voorheen een 8 dan nu een 6 of 7 op dat niveau

11. Is de kwaliteit van uw activiteiten beter of juist minder geworden?

Wel wat minder geworden!

12. Hebben de bezuinigingen in de periode van 2010-2015 tot meer of minder leden geleid? (Bijvoorbeeld door meer opzeggingen of minder aanmeldingen).

Minder lange termijn leden doormiddel van meerbadenkaarten e.d. losse verkoop wat in trek, men wil niet afhankelijk zijn

13. Maakt u gebruik van betaalde krachten? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

Ja, 42 betaalde krachten.

14. Maakt u gebruik van vrijwilligers? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

Drie vrijwilligers.

Communicatie met Gemeente Wageningen

15. Is uw organisatie door de gemeente Wageningen betrokken geweest bij de besluitvorming met betrekking tot de bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Zeer actief stappenplan gezamenlijk doorlopen!

16. Hoe is er met uw organisatie gecommuniceerd met betrekking tot bezuinigingen?
De heer Paul Peter Lindner heeft gezamenlijk met ons dit project afgerond.

17. Bent u tevreden over de communicatie tussen uw instelling en de gemeente Wageningen met betrekking tot de bezuinigingen?
Prima, we hebben korte lijnen!

18. Heeft u verbeterpunten voor de gemeente Wageningen met betrekking tot dit onderwerp?
Altijd weer benieuwd wat men in petto heeft, vooralsnog niet!

Interview Bblthk

Algemeen

1. Wat voor maatschappelijke bijdrage(n) levert uw organisatie?

Om b(l)ij te blijven, dus om bij en blij te blijven. De bibliotheek opereert in het publieke domein en maakt vanuit de kernfuncties verbinding met iedereen van laag, midden tot aan hoog. Er zijn talloze activiteiten die worden georganiseerd door de bibliotheek bv. de digitale dienstverlening, debatavonden en allerlei educatieve, culturele en maatschappelijke activiteiten. Los van de activiteiten die niet publiek zijn, zijn er zo'n 110 avonden per jaar. Digitaalhuis -> op site. De bibliotheek anticipeert op de maatschappelijke ontwikkelingen.

2. Welke doelgroep(en) maken gebruik van uw organisatie of de activiteiten van uw organisatie?

Met name het laag en middensegment wat betreft de traditionele functie van de bibliotheek. En wat betreft de doelgroep binnen dit segment richt de bibliotheek zich vooral op zij die gebruik willen maken van onze voorzieningen (vb. willen -> kunnen -> moeten -> willen). Maar bij meer culturele activiteiten zoals events, dan gaat de doelgroep dwars door de drie straten (laag, midden, hoog) heen.

Bezuinigingen

3. In hoeverre is uw organisatie financieel afhankelijk (in de vorm van bijvoorbeeld subsidies) van de gemeente Wageningen?

De bibliotheek is voor driekwart afhankelijk van de gemeente Wageningen en 100% afhankelijk van de goodwill van gemeenschap, inwoners.

4. Is deze financiële afhankelijkheid van de gemeente Wageningen in de periode 2010 - 2015 veranderd? Zo ja, op welke manier?

Ja de financiële afhankelijkheid is in dusverre veranderd dat er in de periode van 2010-2015 er ongeveer 160.000 is bezuinigd op de bibliotheek. Verhoudingsgewijs was de bibliotheek in 2010 meer afhankelijk, puur omdat er meer geld was. Het aandeel van de gemeenschap is iets toegenomen.
De andere kant is dat als je om je heen kijkt, het niet vanzelfsprekend is dat jij niet hoeft te bezuinigen. Het is een economisch, maatschappelijk gegeven. De politiek, de representanten, maken keuzes. Op het moment dat je dan moet gaan bezuinigen, is goed management binnen de organisatie nodig.
Zo is slecht management bij geen bezuinigingen, tevens slecht management bij bezuinigingen. Als de ambitie van de organisatie niet in evenwicht is met zijn mogelijkheden, dan frustreer je niet enkel je eigen organisatie, maar ook je omgeving.

5. Is er bij uw organisatie in de periode 2010 tot heden bezuinigd door de gemeente Wageningen? Zo nee, heeft uw organisatie iets gemerkt van de gemeentelijke bezuinigingen in Wageningen?

Ja er is bezuinigd op de bibliotheek. Vooral in 2012 en 2013.

6. In welke mate is er bij uw organisatie bezuinigd door de gemeente Wageningen?

In totaal ongeveer 10% bezuinigd.

<u>Gevolgen bezuinigingen</u>

7. Hoe is uw organisatie omgegaan met de bezuinigingen door de gemeente Wageningen?

De organisatie gaat in wezen een soort cyclus door. Je krijgt een dreun, je zakt omlaag, en dan kan je daar wel blijven zitten, maar dat verandert niets aan de omstandigheden. Dus moet je weer opstaan en verder gaan. Voor de bibliotheek was het heel belangrijk dat de bezuinigingen werden omgezet in een proactief beleid. Dit betekende wel dat er betaald personeel uit moest. Ongeveer 10%.

8. Heeft u de contributie voor uw leden verhoogd?

De contributietarieven zijn 10% omhoog gegaan, naast de jaarlijkse indexering. Daarnaast is de dienstverlening uitgebreid. De bibliotheek ging van 44 uren in de week open, naar 57 uren in de week.
Na de vaststelling van de cultuurnota heeft de bibliotheek een overgangsperiode van 9 maanden gehad. Er moet een evenwichtsbalans worden gevonden tussen interne handelingen en externe handelingen. De uitkomst is dat het maatschappelijk draagvlak is vergroot. Dat zie je aan de wijze waarop de bibliotheek wordt gebruikt en je hoort het rechtstreeks. Om niet in de verdediging te gaan, maar in de aanval was een strategische keuze. Eind 2013-2014 en intern in 2015 (personele reductie, geëffectueerd). Intern een ingrijpende periode geweest.

9. Heeft uw organisatie bepaalde activiteiten moeten staken of minderen door bezuinigingen door de gemeente Wageningen?

Nee. De bezuinigingen hebben eerder geresulteerd in uitbreiding en coproductie, dan het staken van activiteiten of minderen van events. Via coproductie deel je de verantwoordelijkheden en de inspanningen meer. Dat is sinds de bezuinigingen wat aangescherpt, en dat heeft tegelijkertijd de participatie vergroot.

10. Hebben de bezuinigingen gevolgen gehad voor het behalen van de kerntaken en doelstellingen van uw organisatie?

Dit kan niet worden vastgesteld. Er zijn geen doelstellingen en kerntaken veranderd, alleen worden ze nu op een andere manier bereikt en georganiseerd.

11. Is de kwaliteit van uw activiteiten beter of juist minder geworden?

Grosso modo denkt de geïnterviewde dat er weinig veranderd is.

12. Hebben de bezuinigingen in de periode van 2010-2015 tot meer of minder leden geleid? (Bijvoorbeeld door meer opzeggingen of minder aanmeldingen)

Het aantal bezoekers is gestegen. Het bezoekerspercentage van de bibliotheek laat een stijgende lijn zien, de bibliotheek heeft zo ongeveer 240 duizend bezoekers per jaar. Er is een algemene dalende trend, als het gaat om leden van de bibliotheek, dat door de bezuinigingen iets is versterkt

13. Maakt u gebruik van betaalde krachten? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

10% minder betaalde krachten.

14. Maakt u gebruik van vrijwilligers? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

Als je het hebt over coproductie, objectief gezien wordt er dan een groter beroep op

vrijwilligers gedaan. Daarin kunnen we wel een kleine accentverschuiving waarnemen. De overige "traditionele" dienstverlening is hetzelfde gebleven.
Er worden meer activiteiten verricht dan voorheen, maar met dezelfde inspanningen. Met name in fysieke zin. Efficiënt gebruik maken van het brein van je netwerk, is vaak heel goedkoop en effectief.

Communicatie met Gemeente Wageningen

15. Is uw organisatie door de gemeente Wageningen betrokken geweest bij de besluitvorming met betrekking tot de bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Geïnterviewde heeft actief inspraak gedaan bij de vaststelling van de cultuurnota. Hij kreeg tijdens de raadsbehandeling 5 minuten formele spreektijd over een ingrijpend onderwerp dat gaat over meer dan €1 miljoen. Hij heeft dit als onbegrijpelijk ervaren.
Daarnaast uit geïnterviewde ontevredenheid over de meer politiek-bestuurlijke gang van zaken. En kampt de geïnterviewde met een oplossing op de vragen als: op welk moment krijg jij als instelling gelegenheid om met de politiek in gesprek te gaan? Wanneer praat je informeel en organisch met elkaar over de consequenties en waarom?

16. Hoe is er met uw organisatie gecommuniceerd met betrekking tot bezuinigingen?

Er zijn subtiele voorbesprekingen, dan zijn er goede en zakelijke gesprekken tussen de organisatie en de gemeente, waarin je probeert te argumenteren waarom je de dingen doet en waarom het zo moet blijven. Als organisatie word je, naar zijn mening, goed op de hoogte gehouden van het plan, de stand van zaken. Er vindt ook een bespreking met de woordvoerders van de politieke fracties plaats.

17. Bent u tevreden over de communicatie tussen uw instelling en de gemeente Wageningen met betrekking tot de bezuinigingen?

Geïnterviewde vindt dat er voor de besprekingen met de gemeenteraadsleden/ fractie woordvoerders meer ruimte zou moeten zijn.
Daarnaast is geïnterviewde van mening dat er geen organische communicatie is geweest. Geïnterviewde heeft het zo ervaren, dat hij meent dat er geen "echt dialoog" heeft plaatsgevonden, geen organische gedachtewisseling. Het inspraakmoment dat heeft plaatsgevonden met alle fracties heeft geïnterviewde dus niet als vruchtbaar ervaren, hij zou dan ook in het vervolg als er wederom een gelegenheid is waarbij de politiek en de bibliotheek met elkaar betrokken zijn. Hij niet meer alle fracties uitnodigt, maar streeft naar een echt dialoog met fracties afzonderlijk.

18. Heeft u verbeterpunten voor de gemeente Wageningen met betrekking tot dit onderwerp?

De relatie met de politiek in de breedte en de gemeentelijke ambtenaren is heel goed. Geïnterviewde vindt het belangrijk dat erover en weer verbinding met elkaar wordt gemaakt. En ervaart het dan ook zo, dat dit naar behoren gebeurt. Maar de verbeterpunten liggen in de communicatie: hoe kom je tot een echt gesprek? een dialoog? hoe leer je elkaars standpunten beter te begrijpen? Hoe kan de politiek en de bibliotheek de consequenties van bepaalde acties leren te begrijpen? Een betere uitleg geven van politieke/bestuurlijke keuzes, om ze zo, als organisatie, te kunnen begrijpen. Een dialoog met de politiek over de maatschappelijke effecten van bezuinigingen. Dit is allemaal erg belangrijk binnen zo'n proces, en dat is waar verbeteringen zeker moeten plaatsvinden.

Interview 't Venster

Algemeen

1. Wat voor maatschappelijke bijdrage(n) levert uw organisatie?

Het venster geeft les en cursussen op het gebied van kunsteducatie, dat wil zeggen muziek, dans, theater en kunst. Dat doen we in twee gemeentes, Wageningen en Renkum.

Daarnaast geven we kunsteducatie op basisscholen en twee middelbare scholen.

2. Welke doelgroep(en) maken gebruik van uw organisatie of de activiteiten van uw organisatie?

Alle inwoners van Wageningen in alle leeftijden. Zeker zes jaar geleden konden alle mensen meedoen, rijk en arm, maar door de bezuinigingen is daar wel wat in veranderd.

Bezuinigingen

3. In hoeverre is uw organisatie financieel afhankelijk (in de vorm van bijvoorbeeld subsidies) van de gemeente Wageningen?

Enorm afhankelijk, zonder subsidie kunnen we het zeker niet rondkrijgen. Dat geldt overigens ook voor schouwburgen en bibliotheken. 60 % van onze inkomsten zijn subsidies van de gemeente. Andere bronnen van inkomsten zijn subsidies van de provincies, lesgelden, bijdrages van scholen en allerlei andere commerciële activiteiten (verhuur, kinderfeestjes). De commerciële activiteiten zijn wel meer geworden.

4. Is deze financiële afhankelijkheid van de gemeente Wageningen in de periode 2010 - 2015 veranderd? Zo ja, op welke manier?

Ligt eraan hoe je ernaar kijkt. We zijn natuurlijk nog steeds afhankelijk van subsidie om te kunnen bestaan dus de afhankelijkheid is wat dat betreft niet veranderd.

5. Is er bij uw organisatie in de periode 2010 tot heden bezuinigd door de gemeente Wageningen? Zo nee, heeft uw organisatie iets gemerkt van de gemeentelijke bezuinigingen in Wageningen?

Ja, er is flink bezuinigd.

6. In welke mate is er bij uw organisatie bezuinigd door de gemeente Wageningen?

In maart 2010 kregen we nog €646.000 subsidie en momenteel nog maar €468.000. Ook de inkomsten uit lesgelden zijn omlaag gegaan van €585.000 in 2010 naar €325.000 in 2015.

Gevolgen bezuinigingen

7. Hoe is uw organisatie omgegaan met de bezuinigingen door de gemeente Wageningen?

De opdracht voor het Venster is herzien van minder individuele ontwikkeling naar een breed aanbod in het onderwijs. Daarnaast hebben een grote reorganisatie doorgevoerd onder het personeel. We hadden een soort T-splitsing met links de keuze om een soort ZZP-organisatie te worden of recht iedereen blijft in dienst en er wordt gekort in de niet lesgebonden uren. Er is gekozen voor het korten in niet lesgebonden uren. Eerst hadden we per 75 minuten lesgeven 25 minuten voorbereidingstijd, dat is 95/5 geworden. Dus dat is 20 procent minder salaris. Hier hebben we in overleg met het personeel voor gekozen. Overigens hebben we ook te maken gehad met frictiekosten, die zijn voor ons soort instellingen moeilijk te realiseren omdat we geen geld hebben om mensen te ontslaan.

8. Heeft u de contributie voor uw leden verhoogd?

De lesgelden voor muzieklessen zijn van €325 per jaar (12/13) naar €599 per jaar. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de subsidie die we krijgen bedoeld is voor muziekeducatie aan groepen en op scholen waardoor we de lesgelden wel moesten verhogen.

9. Heeft uw organisatie bepaalde activiteiten moeten staken of minderen door bezuinigingen door de gemeente Wageningen?

Nee maar de hoeveelheid individuele lessen is wel een stuk minder geworden. We hebben wel het aanbod enigszins veranderd om het toegankelijk te houden. Bijvoorbeeld meer

lessen in groepen

10. Hebben de bezuinigingen gevolgen gehad voor het behalen van de kerntaken en doelstellingen van uw organisatie?

Ja, maar de gemeente heeft de kerntaken en doelstellingen aangepast van minder individueel naar meer op scholen en groepen. Die doelstellingen halen we allemaal wel maar je kan je voorstellen dat de doelstellingen die we voorheen hadden niet meer haalbaar zijn.
Je ziet ook dat wij een organisatie zijn die de juiste skills heeft in de situatie zoals voor de bezuinigingen maar nog niet de skills heeft om te functioneren in deze nieuwe situatie.

11. Is de kwaliteit van uw activiteiten beter of juist minder geworden?

De kwaliteit is niet minder geworden van de lessen zelf omdat de docenten nog steeds erg gemotiveerd zijn. Maar de accommodatie en de middelen zijn er wel op achteruit gegaan, dit heeft voornamelijk te maken met dat de Melkert-banen weg zijn gegaan. Deze mensen deden het onderhoud maar zitten nu gewoon weer thuis.

12. Hebben de bezuinigingen in de periode van 2010-2015 tot meer of minder leden geleid? (Bijvoorbeeld door meer opzeggingen of minder aanmeldingen).

Individuele muzieklessen is een stuk minder geworden, maar ook theater en kunst. Dit is in verhouding allemaal evenveel afgenomen. Ongeveer 50% afname.

13. Maakt u gebruik van betaalde krachten? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

Ja nog steeds. De Melkert-banen zijn verdwenen, personeel is eruit gegaan en het personeel heeft 20% in moeten leveren. Nu zitten we in een model waarin we mensen in vaste dienst hebben en ZZP'ers. We proberen van alle mensen in vaste dienst af te komen, door frictiekosten kunnen we dit moeilijk bewerkstelligen.

14. Maakt u gebruik van vrijwilligers? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

Nee, de werkzaamheden die bij het Venster nodig zijn kunnen niet door vrijwilligers gedaan worden i.v.m. kwaliteit en veiligheid. We zijn wel van plan hier meer mee te gaan doen.

<u>Communicatie met Gemeente Wageningen</u>

15. Is uw organisatie door de gemeente Wageningen betrokken geweest bij de besluitvorming met betrekking tot de bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Daar zijn we wel bij aanwezig geweest maar dat was het vorige college. Als je een hoorzitting organiseert om iedereen inspraak te geven dan zit je ermee dat elke instelling een verschillend gewicht en grootte heeft waardoor dit niet helemaal in evenwicht is. Maar uiteindelijk besluit de raad wat er gaat gebeuren en die hebben besloten voornamelijk op ons te bezuinigen omdat dat bij het Venster makkelijk kon.

16. Hoe is er met uw organisatie gecommuniceerd met betrekking tot bezuinigingen?

Dit is verder goed gecommuniceerd, al waren het voornamelijk mededelingen.

17. Bent u tevreden over de communicatie tussen uw instelling en de gemeente Wageningen met betrekking tot de bezuinigingen?

De toonzetting aan het begin van het debat was ''warrig''.

18. Heeft u verbeterpunten voor de gemeente Wageningen met betrekking tot dit onderwerp?

Meer met instellingen individueel spreken in verband met het verschil in gewicht.

Interview Junushoff

Algemeen

1. Wat voor maatschappelijke bijdrage(n) levert uw organisatie?

Het theater Junushoff
Aanbieden theaterprogramma 130 voorstellingen 30.000 bezoekers per jaar. 40 Wageningen, 40% regio, 20% daarbuiten. Veel samenwerking in de regio met Cultura uit Ede.
Sociaal culturele functie, amateurclubs, basisscholen en balletschool die hier komen. Ook de studenten komen hier in de vorm van toneelverenigingen. Binnen de sociaal culturele functie nog speciale evenementen tijdens bijvoorbeeld 4 en 5 mei.
Zakelijke verhuur in de vorm van feesten en partijen, beurzen. Hier ook 30.000 bezoekers per jaar.

2. Welke doelgroep(en) maken gebruik van uw organisatie of de activiteiten van uw organisatie?

Breed publiek. Theater is wat elitair. Dus de hoger opgeleide mensen komen naar het theater en door de sociaal culturele functie worden ook andere doelgroepen aangesproken.

Bezuinigingen

3. In hoeverre is uw organisatie financieel afhankelijk (in de vorm van bijvoorbeeld subsidies) van de gemeente Wageningen?

Afhankelijk, 2 miljoen begroting waarvan €750.000 exploitatiesubsidie en €225.00 onderhoudssubsidie. Begroting is weinig veranderd sinds 2010

4. Is deze financiële afhankelijkheid van de gemeente Wageningen in de periode 2010 - 2015 veranderd? Zo ja, op welke manier?

Ja, we hebben minder subsidie gekregen 2x €25.000

5. Is er bij uw organisatie in de periode 2010 tot heden bezuinigd door de gemeente Wageningen? Zo nee, heeft uw organisatie iets gemerkt van de gemeentelijke bezuinigingen in Wageningen?

Ja, er is 2x bezuinigd

6. In welke mate is er bij uw organisatie bezuinigd door de gemeente Wageningen?

2010 €25.000 en 2015 €25.000.

Gevolgen bezuinigingen

7. Hoe is uw organisatie omgegaan met de bezuinigingen door de gemeente Wageningen?

Meer inkomsten genereren door meer publiek te trekken. Daarom is de samenwerking aangegaan met Cultura in Ede. 2013 was het eerste jaar en toen is er rond de 20% meer publiek uit Ede naar de Junushoff gekomen. Bij deze samenwerking is de gemeente niet betrokken geweest. Door de samenwerking met Cultura in Ede zijn er kostenbesparing geweest door grotere inkoop en delen van kosten als het gaat om reclame. Ook de kleine culturele organisaties zijn door Junushoff meer gefaciliteerd dan voor de bezuinigingen.

8. Heeft u de contributie voor uw leden verhoogd?

Nee, puur geïndexeerd

9. Heeft uw organisatie bepaalde activiteiten moeten staken of minderen door bezuinigingen door de gemeente Wageningen.

Er zijn iets meer voorstellingen gedaan. Ook een iets ander aanbod, meer populair. Dit komt mede door de andere bevolkingssamenstelling van Ede. Aangezien de samenwerking met Cultura.

10. Hebben de bezuinigingen gevolgen gehad voor het behalen van de kerntaken en doelstellingen van uw organisatie?

Bezuinigingen zijn opgevangen door extra inkomsten. Daardoor is zowel de omvang als kwaliteit niet veranderd.

11. Is de kwaliteit van uw activiteiten beter of juist minder geworden?

Niet minder geworden door opvang bezuinigingen door hogere inkomsten.

12. Hebben de bezuinigingen in de periode van 2010-2015 tot meer of minder leden geleid? (Bijvoorbeeld door meer opzeggingen of minder aanmeldingen).

Door de economische crisis kwamen er minder bezoekers. Dit kwam niet door de bezuinigingen. Nadat de samenwerking met Cultura is gestart zijn de bezoekersaantallen gestegen.

13. Maakt u gebruik van betaalde krachten? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

Ja, is niet veranderd.

14. Maakt u gebruik van vrijwilligers? Zo ja, wat waren de ontwikkelingen in de periode van 2010-2015 hierin?

15 vrijwilligers. Hierin is heeft geen wijziging plaatsgevonden.

<u>Communicatie met Gemeente Wageningen</u>

15. Is uw organisatie door de gemeente Wageningen betrokken geweest bij de besluitvorming met betrekking tot de bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Zeer actief stappenplan gezamenlijk doorlopen!

16. Hoe is er met uw organisatie gecommuniceerd met betrekking tot bezuinigingen?

Cultuurnota uit de taskforce voortgekomen. Na de vaststelling van de cultuurnota is er weinig tot geen verandering geweest in de bezuinigingen. Ook aangezien de bezuiniging goed door Junushoff kon worden opgevangen heeft dit niet tot veel problemen geleid. Ook niet in de communicatie.

17. Bent u tevreden over de communicatie tussen uw instelling en de gemeente Wageningen met betrekking tot de bezuinigingen?

Er zijn verschillende keren overleggen geweest met de gemeente. Vooral als het gaat om de samenwerking met 't Venster is er sinds 2015 veel druk gezet door de gemeente.

18. Heeft u verbeterpunten voor de gemeente Wageningen met betrekking tot dit onderwerp?

Toenmalig college van B&W heeft een inwoners enquête gehouden om mensen uit Wageningen te vragen naar de mening. Dit is een vertekende respons geweest en daar is ook niks mee gedaan. Daarom is het een ongelukkige move geweest

Bijlage 4 Interviews ambtenaren

Interview ambtenaar Cultuur, Netty van den Berg

1. Waarom is er op uw programma bezuinigd en hoe is deze keuze tot stand gekomen?

Cultuur moest een bijdrage leveren aan de gemeentelijke bezuinigingsopgave. Er is een taakstelling opgelegd. Dit is een keuze geweest van de gemeenteraad.

2. Op welke organisaties is door uw afdeling bezuinigd in de jaren 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 en 2015?

In de Kadernota 2011 is bepaald dat de bibliotheek in 2012 € 25.000, in 2013 € 50.000 en in 2014 en 2015 € 60.000 bezuinigt. Bij het vaststellen van de "cultuurnota 2014 en verder - samen werken aan cultuur", is besloten de subsidie vanaf 1 januari 2015 met € 100.000,- structureel te verlagen.
Voor het centrum van de kunsten, 't Venster is in de Kadernota 2011 een bezuiniging opgelegd van € 60.000 vanaf 2013. Bij het vaststellen van de "cultuurnota 2014 en verder - samen werken aan cultuur", is besloten de subsidie slechts gedeeltelijk te continueren. De subsidie wordt vanaf 2015 structureel met € 150.000 verlaagd. Vanaf 2017 wordt de subsidie nogmaals met € 50.000,- verlaagd. Dat betekent dat "t Venster per 2017 structureel een bedrag van € 200.000 minder subsidie krijgt ten opzichte van 2014.
Voor Theater Junushoff is bij het vaststellen van de "cultuurnota 2014 en verder - samen werken aan cultuur" besloten de subsidie vanaf 2015 met € 25.000 structureel te verlagen.
In dezelfde cultuurnota is besloten dat het gemeentearchief wordt versoberd tot alleen de wettelijke taken en extra inkomsten gaat genereren. Dit levert een besparing op van 52.500,-

3. Hoeveel is er op deze organisaties bezuinigd?

Zie hiervoor de antwoorden bij vraag 2.

4. In hoeverre zijn de organisaties binnen uw programma financieel afhankelijk van de gemeente Wageningen?

De grote vier culturele instellingen: Theater Junushoff, de bblthk, 't Venster en museum de Casteelse Poort, zijn zeer sterk afhankelijk van gemeentelijke subsidies. Zonder subsidie is geen continuïteit mogelijk.

5. Is deze financiële afhankelijkheid, naar uw mening, veranderd in de periode 2010 – 2015?

Nee, die situatie was ook al zo in 2010.

6. Hoe is de keuze om op een bepaalde organisatie te bezuinigen tot stand gekomen binnen uw afdeling?

In 2011 heeft het college een besluit genomen voor de eerste bezuinigingen (zie document 11.0200691). Vervolgens is er door de gemeenteraad bij raadsbesluit d.d. 2 juli 2012 (12.0207166) omtrent de kadernota een extra bezuiniging opgelegd tot het opleggen van een bezuinigingsopdracht op uitvoering van het cultuurbeleid ad. € 380.000,-. Bij vaststelling van de cultuurnota 2014 en verder – samen werken aan cultuur (13.0214666) is door de raad besloten om de cultuurnota 2014 vast te stellen met een bezuinigingsopdracht van € 310.000,-.

7. Welke methodes om te bezuinigen zijn er voor uw programma gebruikt?

Verminderen subsidies aan culturele organisaties en het gemeentearchief zie hierboven.

8. Welke afwegingen zijn gemaakt om tot de keuze te komen om op een bepaalde organisatie te bezuinigen?

Zie hiervoor bijgevoegde cultuurnota vanaf bladzijde 11, paragraaf 2, vertrekpunten voor cultuurbeleid in Wageningen.

9. Zijn hiervoor normen of doelstellingen opgesteld door uw afdeling of de gemeente Wageningen als geheel?

Ja, tijdens een interactieve bijeenkomst met mensen uit het culturele veld zijn op basis van een visie en uitgangspunten twintig voorlopige doelstellingen gepresenteerd. Zie hiervoor ook bijgevoegde cultuurnota.

10. Welke partijen binnen de gemeentelijke organisatie zijn hierbij betrokken geweest?

Via sociale media, de 'Stad Wageningen' en daarbij de mogelijkheid om doelstellingen te prioriteren (enquête/vragenlijst) zijn zoveel mogelijk burgers van Wageningen als adviseur betrokken bij het maken van het cultuurbeleid. De uitkomsten van het prioriteren van doelstellingen en inhoudelijke reacties uit de stad zijn verzameld en verwerkt en meegenomen in het vervolgproces. Een aantal culturele instellingen kreeg de gelegenheid om zelf budgetten te koppelen aan doelstellingen, maar zij gaven na rijp beraad aan moeite te hebben met het prioriteren van de doelstellingen. Daarom stelde de gemeente zelf twee scenario's voor de bezuinigingsopgave voor.

Deze scenario's werden vastgelegd in de „conceptnota Nieuw cultuurbeleid, Samenwerken, kiezen en versterken". Deze werd gepresenteerd tijdens een hoorzitting (inspraakprocedure overeenkomstig afdeling 3.4 Awb) op 4 juli 2013. Een van de resultaten van deze avond was dat de instellingen de kans vroegen en kregen om een alternatief scenario voor de bezuinigingen te ontwikkelen. De bijeenkomst van deze „Taskforce cultuur", vond plaats op 14 augustus 2013.

De resultaten van deze Taskforce zijn vastgelegd in het scenario 2(b) in deze cultuurnota.

11. Heeft er afstemming plaatsgevonden tussen de verschillende programma's met betrekking tot te nemen bezuinigingen? Zo ja, op welke manier heeft dit plaatsgevonden?

Op B&W en raadsniveau bij vaststellen van de kadernota.

12. Hoe zijn het College van Burgemeester en Wethouders en de Raad hierbij betrokken geweest?

Zie voorgaande vragen.

13. Hoe zijn de betreffende organisaties waarop bezuinigd is betrokken geweest bij de besluitvorming?

Zie hiervoor bovenstaande uitleg en de cultuurnota.

14. In welk tijdsbestek zijn deze besluiten tot stand gekomen?

2011 - 2013

15. Zijn er alternatieven aangedragen en besproken?

Ja, zie hiervoor de scenario's in de cultuurnota

16. Is tijdens de besluitvorming rekening gehouden met de (maatschappelijke) gevolgen van de te nemen bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Ja, zie hiervoor hoofdstuk 2 (pagina 11) van de cultuurnota.

17. Zijn door uw afdeling of de gemeente als geheel evaluaties uitgevoerd als het gaat om de (maatschappelijke) effecten van de bezuinigingen? Zo ja, op welke manier is dit gebeurd?

Er zijn geen evaluaties uitgevoerd. Er zijn ook geen aanwijzingen vanuit het culturele veld of de stad gekomen. Wel is er een stijging van het aantal aanvragen voor het "ik doe mee fonds", maar dit zou ook te verklaren zijn doordat dit fonds laagdrempeliger is geworden en er meer promotie voor gemaakt is.

18. Bent u, terugkijkend op het proces van de bezuinigingen, tevreden over de behaalde resultaten en waarom vindt u dit?

Ja, tot nu toe redden de organisaties het om ondanks de bezuinigingen een goed aanbod neer te leggen aan de inwoners van de stad.

19. Zijn er verbeteringen mogelijk als het gaat om bezuinigingen? Zo ja, welke verbeteringen?

Ja, in tegenstelling tot de keuze van taakstelling (antwoord vraag 1) zou het beter zijn eerst vanuit de inhoud te kijken. "Wat wil ik bereiken met cultuur en wat heb ik daarvoor nodig" in plaats van eerst het bezuinigingsbudget neer te leggen en dan pas te prioriteren.

<u>Interview ambtenaar sport Paul-Peter Lindner</u>

1. Waarom is er op uw programma bezuinigd en hoe is deze keuze tot stand gekomen?

In 2011 werd er een nieuw beleidsplan op het terrein van sport gemaakt, dat doet de gemeente standaard met de inwoners, vooral met de sportverenigingen. Er werden bijeenkomsten georganiseerd in de periode april t/m september van 2011 waarin werd gediscussieerd over de vraag: wat zijn onze ambities? Toen gaf de gemeenteraad aan dat er €455.000 meerjarig bezuinigd moest worden op de sport, dat is 20%. Wat je vooral ziet tijdens zo'n bijeenkomst is continu de interactie tussen de inwoners, verenigingen en de gemeente. Uiteindelijk ging de vraag heel sterk over "wat gaan we niet meer doen?" "Waar gaan we op bezuinigen, en wat is belangrijk voor de sportvereniging?". Elke partij – vereniging- die geïnteresseerd was mocht komen. (De data waarop deze bijeenkomsten plaatsvonden en de aanwezige partijen staan vermeld in de sportnota).

2. Op welke organisaties is door uw afdeling bezuinigd in de jaren 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 en 2015?

Het beleidsplan die dateert van 2012, ook wel de sportnota genoemd is leidend wat betreft de keuze om te gaan bezuinigingen. Het beleidsplan loopt nu nog steeds, totdat het herroepen wordt. Ondanks het feit dat het beleidsplan nu nog steeds loopt, staan er wel doelstellingen in die behaald moeten worden in 2015 en 2016. Het gedetailleerde antwoord hierop valt terug te lezen in het beleidsplan, de sportnota.

3. Hoeveel is er op deze organisaties bezuinigd?

Ook dit valt te herleiden uit het beleidsplan, de sportnota.

4. In hoeverre zijn de organisaties binnen uw programma financieel afhankelijk van de gemeente Wageningen?

Momenteel geeft de gemeente alleen nog subsidies in het beheer of de exploitatie van een sportlocatie uit, want zonder die subsidie zouden de verenigingen het niet redden. Alle sportaccommodaties zijn bijna allemaal in bezit van de overheid, en die worden allemaal onder kostprijs ter beschikking gesteld. Dat doe je als overheid uit een maatschappelijk belang.

5. Is deze financiële afhankelijkheid, naar uw mening, veranderd in de periode 2010 – 2015?

Jazeker, de financiële afhankelijkheid is verlaagd. Een kleine achtergrondschets van de ontwikkeling die zich heeft plaatsgevonden in de periode 2010-2015:
Op het moment dat er moest worden bezuinigd, in 2011/2012, bestonden er nog allerlei kleine subsidies voor trainers, evenementen, jeugdspelers etc. Dat ging dan om een paar honderd euro hier en een paar duizend euro daar. Die subsidies bestaan nu niet meer. Wat we zagen is dat verenigingen vooral graag een goedkopere accommodatie willen, liever dat dan die kleine subsidies. Echter kwamen we destijds nog steeds niet aan het bedrag van €455.000 wat er bezuinigd moest worden. Wat de gemeente destijds ook had geïnventariseerd, was dat in bepaalde wijken van de gemeente Wageningen de deelname aan sport écht achterbleef. Dat bracht ons aan het nadenken: is sport voor de gemeente een doel? Of is sport voor de gemeente een middel? Uiteindelijk, met dit in het achterhoofd, werd de sportnota opgesteld. Sport is voor de gemeente een middel. Toen deed het fenomeen van "buurtsportcoaches" zijn intrede, dit houdt in dat gemeenten een soort van regisseurs aanstellen om sport te bevorderen. Daar zat vanuit het rijk een hele aardige subsidie bij. Eindresultaat: de ambities van de inwoners, verenigingen en gemeente gingen omhoog ondanks het feit dat er bezuinigingen plaatsvonden. Het maatschappelijk belang, met daarbij sport als middel, stond voor de gemeente Wageningen tijdens de bezuinigingen voorop. Ook werd het sporthalbeheer die in handen was van de gemeenten, uitbesteed aan andere sportverenigingen. Met dit sporthalbeheer ontstond er een nieuwe tendens: er was niet meer een relatie van "verhuurder tot huurder" maar een relatie van "overheid en burger". Een positieve verschuiving van relaties dus. Uiteindelijk heeft men de doelstelling om €455.000 te bezuinigen op sport, behaald. De raad ging akkoord met de sportnota op 6 februari 2012 en de implementatie van de sportnota was rond ongeveer rond 1 januari 2013. Toen moest er nog €100.000 bezuinigd worden op het zwembad de Bongerd. Er zaten verenigingen bij (bv. de Vlinder, Pluto) die nog geen ervaring hadden met het inrichten van het eigen beheer van een sporthal, het sluitend maken van begrotingen etc. In tegenstelling tot Korfbalvereniging Wageningen. En toen kon men merken dat het bijvoorbeeld bij de kleine sporthallen misging met hun begrotingen en organisaties.
Echter is de algemene tendens wat de bezuinigingen met zich mee brachten: de verenigingen gingen veel meer zelf doen.

6. Hoe is de keuze om op een bepaalde organisatie te bezuinigen tot stand gekomen binnen uw afdeling?

In intensief overleg met de verenigingen, het college, de raad.

7. Welke methodes om te bezuinigen zijn er voor uw programma gebruikt?

Inhoudelijke keuzes per vereniging.

8. Welke afwegingen zijn gemaakt om tot de keuze te komen om op een bepaalde organisatie te bezuinigen?

Zie sportnota.

9. Zijn hiervoor normen of doelstellingen opgesteld door uw afdeling of de gemeente Wageningen als geheel?

Nee, het enige wat vast stond is dat er ongeveer €455.000 moest worden bezuinigd en de ambitie om buurtsportcoaches in te zetten.

10. Welke partijen binnen de gemeentelijke organisatie zijn hierbij betrokken geweest?

De concernafdeling ruimte en samenleving.

11. Heeft er afstemming plaatsgevonden tussen de verschillende programma's met betrekking tot te nemen bezuinigingen? Zo ja, op welke manier heeft dit plaatsgevonden?

Nee. Dit is een raadsaangelegenheid.

12. Hoe zijn het College van Burgemeester en Wethouders en de Raad hierbij betrokken geweest?

Uiteindelijk is alles vastgesteld in het beleidsplan sport, en dat is door de raad vastgesteld. De wethouder is zelf heel intensief betrokken geweest. Interactieve bijeenkomsten tussen de gemeente en de verenigingen/belanghebbenden vinden met name ambtelijk plaats. Alhoewel de wethouder ook weleens aanwezig was.

13. Hoe zijn de betreffende organisaties waarop bezuinigd is betrokken geweest bij de besluitvorming?

Er zijn veel bijeenkomsten georganiseerd, om samen na te denken hoe de bezuinigingen ingericht moesten worden. Lees: sportnota

14. In welk tijdsbestek zijn deze besluiten tot stand gekomen?

12 maanden.

15. Zijn er alternatieven aangedragen en besproken?

Er moest worden bezuinigd. Het enige alternatief vanuit de gemeente was het omhoog doen van de huurprijzen, tot op een niveau dat de verenigingen het niet konden betalen. Het was dus kiezen tussen twee kwaden: of het betalen van hogere huur door de verenigingen, of het zelfredzaam worden van verenigingen.

16. Is tijdens de besluitvorming rekening gehouden met de (maatschappelijke) gevolgen van de te nemen bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Ja. De gemeente was continu in gesprek met de sportverenigingen over wat een dergelijke bezuiniging nu precies betekent voor zijn/haar vereniging. Daarin liet de gemeente blijken te geloven in hun eigen veerkracht, dit geloof was veel hoger dan hun eigen geloof hierin.

17. Zijn door uw afdeling of de gemeente als geheel evaluaties uitgevoerd als het gaat om de (maatschappelijke) effecten van de bezuinigingen? Zo ja, op welke manier is dit gebeurd?

De gemeente heeft tijdens het proces continu gemonitord. Van minstens de helft van de vereniging krijgt de budgethouder maandelijks een nieuwsbrief, en op die manier blijft de budgethouder met de verenigingen in contact en op de hoogte van wat er speelt.

18. Bent u, terugkijkend op het proces van de bezuinigingen, tevreden over de behaalde resultaten en waarom vindt u dit?

Trots en tevreden. Vooral vanwege het feit dat de verenigingen blijk hebben gegeven van hun eigen veerkracht, daar waar de gemeente altijd al in geloofde. Zo heeft de gemeente maar voor een ton geïnvesteerd, en leverde het de verenigingen veel meer op.
Toen de sportnota was vastgesteld en de bezuinigingen werden doorgevoerd kon je zien dat de ambities binnen de clubs zijn gestegen. De gemeente verstrekte geen subsidies meer, maar ging wel meedenken met de organisaties en hun vraag. Dit verschilt natuurlijk wel per vereniging, en hoe zeer zij openstaan hiervoor.
Wanneer een sportvereniging bij de gemeente vraagt om een subsidie is het standaardantwoord van de gemeente: wat kan jij zelf doen? En de jaren hebben laten zien dat dat prachtige maatschappelijke effecten oplevert, het zogenoemde multiplieereffect. Daarnaast zien we nog een ander maatschappelijk effect: Wageningen gaat tegen de

landelijke maatschappelijke trend in: in Wageningen wordt er meer gesport. Ook bestaat er in Wageningen nu het "ik-doe-mee-fonds" voor mensen met een laag inkomen. Uit dit fonds kunnen deze mensen zo hun lidmaatschap van een sportvereniging betalen.

19. Zijn er verbeteringen mogelijk als het gaat om bezuinigingen? Zo ja, welke verbeteringen?

Uiteindelijk zijn het allemaal keuzes die je als gemeente moet maken. Zo'n bezuinigingsproces is een leerproces. Je leert ervan dat het ook zo kan. De budgethouder vond het vooral belangrijk om zich tijdens het bezuinigingsproces te focussen op het gedrag van mensen, van de verenigingen. Daarbij hield hij rekening met de vraag "accepteren jullie dit?". Je zoekt naar een wederzijdse, draagbare oplossing. Er heeft geen blauwdrukproces plaatsgevonden. Er werd vooral gekeken naar de mensen, de situatie, de emoties, het respect hebben voor elkaar. Er werd een nieuwe verhouding gezocht en die is volgens de budgethouder ook bereikt.

Bijlage 5 Interviews raadsleden

Interview GroenLinks

1. Namens welke politieke partij bent u als raadslid actief voor de gemeente Wageningen.

GroenLinks, Hettie van Nes

2. Sinds wanneer bent u als raadslid actief voor de gemeente Wageningen?

Sinds 2010

3. Kunt u toelichten in welke mate bezuinigingen in de periode van 2010-2015 hebben plaatsgevonden op de programma's: sport- en cultuur, onderwijs en het sociaal domein.

Op cultuur is 300.000 bezuinigd. Hiervoor is een cultuurnota gemaakt. De coalitie wilde bepaalde programma's beschermen. Sport en cultuur waren nog de enige programma's waar nog wat te halen was. Minimabeleid en WMO is ook bezuinigd. Doelbanen is ook op gekort. Mensen met een gesubsidieerde baan die op die manier kunnen participeren in de samenleving. Deze doelbanen hebben 1 miljoen bezuinigingen opgeleverd.

4. Kunt u toelichten waarom er destijds is gekozen om te bezuinigen op deze programma's?

In het coalitieakkoord zijn bepaalde afspraken gemaakt om niet op specifieke programma's of onderdelen te bezuinigingen.

5. Hoe heeft het besluitvormingsproces plaatsgevonden?

Overzicht gekregen van bezuinigingsmogelijkheden waarbij de frictiekosten zo min mogelijk zou zijn. Dit is zonder coalitie invloed. Het college doet hierin een voorstel.

6. Welke afwegingen zijn gemaakt om tot de keuze te komen om op een bepaalde organisatie te bezuinigen binnen het besluitvormingsproces?

Altijd inhoudelijke keuzes gemaakt.

7. Zijn er tijdens de besluitvorming normen en/of doelstellingen opgesteld met betrekking tot de doorgevoerde bezuinigingen op organisaties?

Niet op het gebied van sport en cultuur. Op het gebied van MO-beleid zijn er wel doelstellingen gemaakt door de raad.

8. Hoe zijn de betreffende organisaties waarop bezuinigd is betrokken geweest bij de besluitvorming?

Bij het MO-beleidsplan zijn de maatschappelijke organisaties en de burgers betrokken geweest.

9. In welk tijdsbestek zijn deze besluiten om te bezuinigen tot stand gekomen?

MO-beleidsplan is jaren werk. Cultuur ongeveer een jaar en sport wat korter.

10. Zijn er tijdens de besluitvorming alternatieven aangedragen en besproken?

De raad heeft naast het voorstel van het college een lijst met alternatieven gekregen.

11. Op welke manier heeft u invloed uitgeoefend in de besluitvorming?

Belangrijk vinden wij; budget volgt beleid, dit houdt in dat er eerst gekeken wordt wat we willen bereiken en dan hiervoor budget vinden. Ook hebben we invloed uitgeoefend op het

cultuurbeleid, hierdoor is er minder bezuinigd op 't Venster.

12. Is tijdens de besluitvorming rekening gehouden met de (maatschappelijke) gevolgen van de te nemen bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Hier wordt rekening mee gehouden door met de organisaties in gesprek te gaan en door de organisaties te betrekken in het proces van bezuinigen.

13. Welke bezuinigingsmethoden zijn er voor de programma's sport- en cultuur, onderwijs en het sociaal domein gebruikt?

Inhoudelijke beleidskeuzes. Geen kaasschaafmethode.

14. Zijn er door de gemeente evaluaties uitgevoerd als het gaat om de (maatschappelijke) effecten van de bezuinigingen? zo ja, op welke manier is dit gebeurd?

Er zijn door de gemeente geen evaluaties uitgevoerd.

15. Bent u, terugkijkend op het proces van de bezuinigingen, tevreden over de behaalde resultaten en waarom vindt u dit?

In grote lijnen ben ik wel tevreden. Alleen de doelbanen is vervelend. We hebben steeds gekeken wat betekent het als we bezuinigen.

16. Zijn er verbeteringen mogelijk als het gaat om bezuinigingen? Zo ja, welke verbeteringen?

Altijd kleine verbeteringen mogelijk. Geen grote aanpassingen.

<u>Interview VVD</u>

1. Namens welke politieke partij bent u als raadslid actief voor de gemeente Wageningen?

Alexander Udink ten Cate, raadslid VVD.

2. Sinds wanneer bent u als raadslid actief voor de gemeente Wageningen?

Sinds 2005 actief

3. Kunt u toelichten in welke mate bezuinigingen in de periode van 2010-2015 hebben plaatsgevonden op de programma's: sport- en cultuur, onderwijs en het sociaal domein.

Er zijn twee zaken geweest die veel discussie hebben teweeggebracht. Sporthallen door verenigingen zelf beheerd. Probleem is dat sommige het beter deden dan anderen. Cultuur is bezuinigd op de G3. Voorgesteld is dat bij de bibliotheek meer activiteiten zouden gaan plaatsvinden. In de loop der jaren heeft de bibliotheek meer naar zich toe getrokken. Dit is een goede zaak. 't Venster is een traditionele muziekschool, ontzettend aanbodgericht. Als het helemaal particulier is gaat er meer richting de populaire stromingen. Huur moest omlaag met ongeveer 25%. Samenwerking met Junushoff en eventueel samenvoeging waardoor er een centrale locatie voor cultuur zou ontstaan.

4. Kunt u toelichten waarom er destijds is gekozen om te bezuinigen op deze programma's?

Die keuze is door de raad gemaakt op basis van voorstellen van het college.

5. Hoe heeft het besluitvormingsproces plaatsgevonden?

Via de traditionele weg. Alle partijen hebben inspraak gehad zowel formeel als informeel.

6. Welke afwegingen zijn gemaakt om tot de keuze te komen om op een bepaalde organisatie te bezuinigen binnen het besluitvormingsproces?

In wezen gaat het zo dat B&W komt met een voorstel. Iedereen (fracties) komen dan met moties en amendementen. Afwegingen zitten vooral in het verzachten van gevolgen van de bezuinigingen. Dit gaat dan met veel overleg met de betrokken instellingen.

7. Zijn er tijdens de besluitvorming normen en/of doelstellingen opgesteld met betrekking tot de doorgevoerde bezuinigingen op organisaties?

Geen normen of doelstellingen in de praktijk althans. Dit soort geluiden worden wel in de raad besproken maar er worden geen besluiten genomen op basis van normen of doelstellingen.

8. Hoe zijn de betreffende organisaties waarop bezuinigd is betrokken geweest bij de besluitvorming?

Vooral door inspraak momenten zowel formeel als informeel.

9. In welk tijdsbestek zijn deze besluiten om te bezuinigen tot stand gekomen?

Redelijk lang ongeveer 9 maanden tot 1 jaar. Dit komt door voorstellen en aanpassing waardoor het redelijk lang duurde.

10. Zijn er tijdens de besluitvorming alternatieven aangedragen en besproken?

Vooral op het gebied van aanpassingen van grote bezuinigingen en teruggeven door bijvoorbeeld huurverlaging bij 't Venster.

11. Op welke manier heeft u invloed uitgeoefend in de besluitvorming?

Moties en amendementen. Maar vooral in het informele circuit overleggen en invloed op de instellingen. En voorstel op samenwerking en huur 't Venster. Opdracht van de raad om de G3 samen te laten werken en te overleggen.

12. Is tijdens de besluitvorming rekening gehouden met de (maatschappelijke) gevolgen van de te nemen bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Kunnen de minder bedeelden, lagere klassen nog wel meedoen in de samenleving.

13. Welke bezuinigingsmethoden zijn er voor de programma's sport- en cultuur, onderwijs en het sociaal domein gebruikt?

Sport: meer eigen initiatief.
Cultuur: meer samenwerking tussen instellingen. En subsidie sturing.

14. Zijn er door de gemeente evaluaties uitgevoerd als het gaat om de (maatschappelijke) effecten van de bezuinigingen? zo ja, op welke manier is dit gebeurd?

Nee, wel in de informele sfeer. En de raad wordt wel geïnformeerd door het college hierover.

15. Bent u, terugkijkend op het proces van de bezuinigingen, tevreden over de behaalde resultaten en waarom vindt u dit?

Ja best wel tevreden. De G3 worden aangespoord te vernieuwen en innoveren. Uiteindelijk dient de gemeente bij calamiteiten altijd betaald. Op het gebied van sport is er veel eigen initiatief nodig en dat is er ook. Deze zijn alleen afhankelijk van velden en hallen. Minder afhankelijk van subsidies. Enige pijnpunt zijn de sporthallen.

16. Zijn er verbeteringen mogelijk als het gaat om bezuinigingen? Zo ja, welke verbeteringen?

Door de lange besluitvorming zijn er veel gesprekken geweest met de betrokken partijen die hierdoor ook inspraak en discussie plaats heeft kunnen vinden.

Interview ChristenUnie

1. Namens welke politieke partij bent u als raadslid actief voor de gemeente Wageningen?

Peter de Haan ChristenUnie.

2. Sinds wanneer bent u als raadslid actief voor de gemeente Wageningen?

Sinds 2011.

3. Kunt u toelichten in welke mate bezuinigingen in de periode van 2010-2015 hebben plaatsgevonden op de programma's: sport- en cultuur, onderwijs en het sociaal domein.

Nadruk op 2012 en 2013. Flink bezuinigd op de G3. Nieuwe sportnota waarin de accommodaties werden uitbesteed aan de sportverenigingen zelf. Groen onderhoud ook omlaag.

4. Kunt u toelichten waarom er destijds is gekozen om te bezuinigen op deze programma's?

Meeste beleidsvrijheid op de gebieden zoals sport en cultuur. Ook de meeste financiële vrijheid. Hoe kan dit op de meest evenwichtige manier. Niet helemaal evenredig verdeeld.

5. Hoe heeft het besluitvormingsproces plaatsgevonden?

Hoorzitting waarbij alle partijen bijeenkwamen en konden aangeven wat de eventuele gevolgen zouden zijn. Dit heeft in bepaalde mate bijgedragen in het besluit om te bezuinigen en de mate waarin. Vanuit de raad georganiseerd om de raad te informeren over de begroting en de bezuinigingen die daarin voortkwamen.

6. Welke afwegingen zijn gemaakt om tot de keuze te komen om op een bepaalde organisatie te bezuinigen binnen het besluitvormingsproces?

Verdeling van bezuinigingen en hoe de G3 samen de bezuinigingen konden opvangen. Ook op het gebied van sport is er een overleg geweest tussen partijen en de raad. Verder een motie om overleg tussen partijen te realiseren op zowel cultuur als sport. Geen kaasschaafmethode maar inhoudelijke keuzes.

7. Zijn er tijdens de besluitvorming normen en/of doelstellingen opgesteld met betrekking tot de doorgevoerde bezuinigingen op organisaties?

Ja, er worden doelen gesteld. Bijvoorbeeld door cultuur beschikbaar te stellen voor de jeugd. Dit gebeurt in begrotingen en kadernota's.

8. Hoe zijn de betreffende organisaties waarop bezuinigd is betrokken geweest bij de besluitvorming?

Door een hoorzitting zijn de organisaties betrokken.

9. In welk tijdsbestek zijn deze besluiten om te bezuinigen tot stand gekomen?

Ongeveer 2 maanden om daarop invloed uit te oefenen als raadslid.

10. Zijn er tijdens de besluitvorming alternatieven aangedragen en besproken?

Ja, in de vorm van moties en amendementen.

11. Op welke manier heeft u invloed uitgeoefend in de besluitvorming?

Door met de andere fracties samenwerking te zoeken.

12. Is tijdens de besluitvorming rekening gehouden met de (maatschappelijke) gevolgen van de te nemen bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Ja door overleg met de betrokken partijen.

13. Welke bezuinigingsmethoden zijn er voor de programma's sport- en cultuur, onderwijs en het sociaal domein gebruikt?

Inhoudelijke keuzes meer dan kaasschaaf. Ook vooral op activiteiten in stand te houden en efficiëntie vergroten.

14. Zijn er door de gemeente evaluaties uitgevoerd als het gaat om de (maatschappelijke) effecten van de bezuinigingen? zo ja, op welke manier is dit gebeurd?

Nee er zijn geen evaluaties uitgevoerd. Wel gesprekken met betrokken partijen als er signalen komen uit de maatschappij.

15. Bent u, terugkijkend op het proces van de bezuinigingen, tevreden over de behaalde resultaten en waarom vindt u dit?

Vooral de bezuiniging op' t Venster is te hard. De gebruikers en leden van 't Venster zijn te hard geraakt. Sport is goed gegaan.

16. Zijn er verbeteringen mogelijk als het gaat om bezuinigingen? Zo ja, welke verbeteringen?

Liever niet "samen met de stad" het beste is als de gemeente zelf de keuzes maakt. En ook de communicatie is voor verbetering vatbaar.

<u>Interview PVDA</u>

1. Namens welke politieke partij bent u als raadslid actief voor de gemeente Wageningen?

Raadslid voor PVDA op sociaal domein.

2. Sinds wanneer bent u als raadslid actief voor de gemeente Wageningen?

Sinds 2014 raadslid, steun lid sinds 2010.

3. Kunt u toelichten in welke mate bezuinigingen in de periode van 2010-2015 hebben plaatsgevonden op de programma's: sport- en cultuur, onderwijs en het sociaal domein.

Bibliotheek, Junushoff en 't Venster. Solidez is bezuinigd en PK voor jongeren.

4. Kunt u toelichten waarom er destijds is gekozen om te bezuinigen op deze programma's?

Ruim 1 miljoen bezuinigen en kijken waar is het mogelijk om dit te halen. Er kon meer samengewerkt worden tussen de organisatie.

5. Hoe heeft het besluitvormingsproces plaatsgevonden?

Via de formele weg die alle processen van besluitvorming doorlopen. Het college heeft bezuinigingsvoorstellen aangedragen bij de gemeenteraad.

6. Welke afwegingen zijn gemaakt om tot de keuze te komen om op een bepaalde organisatie te bezuinigen binnen het besluitvormingsproces?

Keuzes en afwegingen worden vooral gemaakt op basis van behoudt van activiteiten in plaats van het vasthouden aan locaties en gebouwen.

7. Zijn er tijdens de besluitvorming normen en/of doelstellingen opgesteld met betrekking tot de doorgevoerde bezuinigingen op organisaties?

Ja er worden normen en kaders vastgesteld in de vorm van amendementen.

8. Hoe zijn de betreffende organisaties waarop bezuinigd is betrokken geweest bij de besluitvorming?

Deze partijen hebben invloed doordat er veel gesprekken gevoerd worden met de betrokken instellingen/organisaties.

9. In welk tijdsbestek zijn deze besluiten om te bezuinigen tot stand gekomen?

Voor deze bezuinigingen is er een langere periode uitgetrokken. Volgens mij ging het om een jaar in totaal om dit te beslissen.

10. Zijn er tijdens de besluitvorming alternatieven aangedragen en besproken?

Ja, het college heeft alternatieven aangedragen

11. Op welke manier heeft u invloed uitgeoefend in de besluitvorming?

Via moties en amendementen. Daarnaast hebben we ons ingezet voor het sociale domein.

12. Is tijdens de besluitvorming rekening gehouden met de (maatschappelijke) gevolgen van de te nemen bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Betaalbaarheid, aanbod en bereikbaarheid van voorzieningen.

13. Welke bezuinigingsmethoden zijn er voor de programma's sport- en cultuur, onderwijs en het sociaal domein gebruikt?

Minder subsidie, meer samenwerking. Kosten omlaag van bijvoorbeeld gebouwen.

14. Zijn er door de gemeente evaluaties uitgevoerd als het gaat om de (maatschappelijke) effecten van de bezuinigingen? zo ja, op welke manier is dit gebeurd?

Nee nog niet op dit gebied. Vooral gesprekken wanneer er signalen uit de samenleving komen.

15. Bent u, terugkijkend op het proces van de bezuinigingen, tevreden over de behaalde resultaten en waarom vindt u dit?

Wel tevreden, goed gegaan. Enigste is jongerencentrum 10PK

16. Zijn er verbeteringen mogelijk als het gaat om bezuinigingen? Zo ja, welke verbeteringen?

Communicatie is altijd een verbeterpunt.

<u>Interview Stadspartij</u>

1. Namens welke politieke partij bent u als raadslid actief voor de gemeente Wageningen?

De Stadspartij

2. Sinds wanneer bent u als raadslid actief voor de gemeente Wageningen?

Sinds 1998 gemeenteraadslid. De eerste 10 jaar gemeenteraadslid voor de PvdA, daarna uit de partij gestapt en in 2008 actief als raadslid voor de Stadspartij. Sinds 2014 ook actief als fractievoorzitter van de Stadspartij.

3. Kunt u toelichten in welke mate bezuinigingen in de periode van 2010-2015 hebben plaatsgevonden op de programma's: sport- en cultuur, onderwijs en het sociaal domein?

Wat betreft sport: er zijn in die periode een aantal sportfaciliteiten geprivatiseerd. Verenigingen hebben het beheer over hun hal waar zij sporten gekregen. Clubhuizen waren al in grote mate eigen beheer. Er is veel gebeurd qua bezuinigingen op het terrein van sport in die periode, overigens niet allemaal tot grote ontevredenheid van verenigingen. Wel werd er druk gelegd op het bestuur van de sportverenigingen om het management en de financiën wat betreft het sporthalbeheer, zelf uit te voeren.
Wat betreft cultuur: cultuureducatie 't Venster had in die periode het meeste geld nodig, maar daar werd juist op gekort. Naar berekeningen van de fractie van Rien Bor is er op de bibliotheek 10% bezuinigd (de bibliotheek moest ongeveer €100.000 bezuinigen), op cultuureducatie 't Venster werd er 25% bezuinigd en op theater Junushoff werd er 2% bezuinigd.
Men vond dat destijds een evenredig en goede verdeling onder de cultuurpoten. De stadspartij streeft al jaren naar een betere exploitatie van theater Junushoff, want meer dan de helft van de bezoekers komen van buiten Wageningen.
Wat betreft het sociaal domein: momenteel is de gemeente bezig met het implementeren van de drie decentralisaties en het beleid daaromtrent. Er is een fors tekort op het sociaal domein, ongeveer 3 miljoen, een manier om dat tekort te dichten moet nog gevonden worden.

4. Kunt u toelichten waarom er destijds is gekozen om te bezuinigen op deze programma's?

Simpelweg: gebrek aan geld. De gemeente Wageningen heeft een begroting van ongeveer 90 miljoen, waarvan ongeveer 50 tot 55 miljoen vaste uitgaven zijn. Er is dus eigenlijk maar 30 miljoen dat enigszins beïnvloedbaar is, daarmee kun je schuiven.

5. Hoe heeft het besluitvormingsproces plaatsgevonden?

Via het formele kanaal.

6. Welke afwegingen zijn gemaakt om tot de keuze te komen om op een bepaalde organisatie te bezuinigen binnen het besluitvormingsproces?

Rien Bor zat met zijn partij, in de tijd dat de bezuinigingen rondom sport- en cultuur plaatsvonden, niet in de coalitie. Dus hij kent de overwegingen niet. Waarschijnlijk op basis van wat de organisaties destijds van de gemeente kregen.

7. Zijn er tijdens de besluitvorming normen en/of doelstellingen opgesteld met betrekking tot de doorgevoerde bezuinigingen op organisaties?

Er werd gesproken over een cultuurplein in Wageningen, een zogenoemd Kulturhaus, waarin 't Venster, Junushoff en de bibliotheek een plaats kunnen vinden.

8. Hoe zijn de betreffende organisaties waarop bezuinigd is betrokken geweest bij de besluitvorming?

Een lobbycircuit vanuit de organisaties kwam op gang. Er zullen vast ook wel gesprekken zijn geweest tussen het college en de organisaties. Daarnaast zijn er bijeenkomsten

geweest in 't Venster, waarbij ook raadsleden waren uitgenodigd.

9. In welk tijdsbestek zijn deze besluiten om te bezuinigen tot stand gekomen?

Een cyclus van drie maanden. Bij de kadernota wordt het al aangekondigd en dan wordt het uiteindelijk in de begroting door de raad vastgesteld.

10. Zijn er tijdens de besluitvorming alternatieven aangedragen en besproken?

Bij het Junushoff is het niet gebeurd. Er vond wel een gesprek met de bibliotheek plaats, waarin de directeur aangaf dat als deze bezuinigingen het voor de komende jaren zullen zijn, hij oplossingsgericht zou zoeken naar een efficiënte manier om die bezuinigingen op te vangen. Dit door te korten in personeel, en het verruimen van de openingstijden van de bibliotheek. 't Venster daarentegen zat in zak en as.
De verdeling van de bezuinigingen, was niet conform wat de Stadspartij regel vond.

11. Op welke manier heeft u invloed uitgeoefend in de besluitvorming?

De Stadspartij heeft veel gesprekken gevoerd met 't Venster over wat de minimale bezuinigingen zouden kunnen zijn voor de organisatie. Daarnaast ook in gesprek gegaan met de directeur van de bibliotheek. Daarnaast ook contact met de media gezocht, persberichten gepubliceerd. Op die manier heeft de partij geprobeerd om het publiek en de algemene discussie te beïnvloeden.

12. Is tijdens de besluitvorming rekening gehouden met de (maatschappelijke) gevolgen van de te nemen bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

De bezuinigingen zijn grondig gesproken in de raad. Er heeft een heftige discussie plaatsgevonden over wat nu wel reëel is en wat niet reëel is. GroenLinks kwam vooral op voor Junushoff en vonden de bezuinigingen bij 't Venster wel gerechtvaardigd. De bibliotheek gaf –wellicht te snel- aan dat zij het wel zouden redden met de bezuinigingen. Onderwerp van bespreking was destijds ook de huisvesting van 't Venster, aangezien de huisvesting an sich al veel geld kost. Er werd dan ook in de raad gesproken of er betere locaties waren voor deze organisatie.

13. Welke bezuinigingsmethoden zijn er voor de programma's sport- en cultuur, onderwijs en het sociaal domein gebruikt?

De in vraag 3 geschatte percentages bij cultuur. Bij sportverenigingen zijn zowaar alle subsidies geschrapt, dus zoeken de verenigingen naar andere inkomsten. Zij zoeken het in de zelfwerkzaamheid van leden, het ophalen van oud-papier, het sporthalbeheer. De sportverenigingen worden zelfredzaam en verzelfstandigen door efficiënter te werken, het meer gebruik maken van vrijwilligers, andere geldbronnen zoeken. Innovatief en initiatiefrijk worden.

14. Zijn er door de gemeente evaluaties uitgevoerd als het gaat om de (maatschappelijke) effecten van de bezuinigingen? Zo ja, op welke manier is dit gebeurd?

Nee

15. Bent u, terugkijkend op het proces van de bezuinigingen, tevreden over de behaalde resultaten en waarom vindt u dit?

Wel tevreden over het feit dat de bezuinigingen doorgevoerd zijn, dat moest nu eenmaal gedaan worden. De Stadspartij had graag gezien dat er op andere fronten iets minder werd bezuinigd, en op andere weer iets meer. Echter kon de partij die nuances moeilijk aanbrengen, want de coalitie heeft nu eenmaal de meerderheid.

16. Zijn er verbeteringen mogelijk als het gaat om bezuinigingen? Zo ja, welke verbeteringen?

Qua verbetering is de Stadspartij van mening dat de bereikbaarheid van Wageningen op peil moet worden gehouden. Een mooie ontwikkeling, is de ontwikkeling die er ontstond na het intreden van de nieuwe coalitie. Op het moment dat er in 2014 een nieuw college ontstond, heeft er kort daarna een collegeberaad plaatsgevonden. Daarin werd de financiële situatie van de gemeente Wageningen aangekaart. Er werd gepraat over vragen als: hoe gaan we met deze financiële situatie om? Wat willen wij? Wat willen jullie? Er moesten knopen worden doorgehakt, een koers moest worden uitgestippeld en dat gevolgd door daadkracht. Ook is het huidige college veel opener richting de fracties, dan de vorige. Er vindt nu ook binnen het ambtelijk apparaat een omslag plaats om opener te worden. Deze cultuuromslag binnen het college en nu dus ook binnen het ambtelijk apparaat heeft een goed effect gehad op de gemeenschap van Wageningen. Dat horen wij veel terug.

<u>Interview CDA</u>

1. Namens welke politieke partij bent u als raadslid actief voor de gemeente Wageningen?

Het CDA

2. Sinds wanneer bent u als raadslid actief voor de gemeente Wageningen?

Sinds 2010-2014 eerste periode. Woordvoerder infrastructuur, financiën en sport.

3. Kunt u toelichten in welke mate bezuinigingen in de periode van 2010-2015 hebben plaatsgevonden op de programma's: sport- en cultuur, onderwijs en het sociaal domein.

In het weerstandsvermogen wordt het kapitaal versus de risico's weergeven. Als oppositie/raadslid krijg je beperkte informatie. Het raadslid prefereert een benchmark, om te kijken wat efficiënt is. Of er op het Junushoff meer bezuinigd kon worden, weet het raadslid niet. Soms heb je als raadslid namelijk te weinig inzicht waar de andere bezuinigingsopties liggen. Het argument dat het Junushoff vooral mensen trekt van buiten Wageningen is volgens het raadslid niet valide. Hij noemt dit vooral dorpsdenken. Het Junushoff heeft volgens het raadslid juist een regionale functie.

4. Kunt u toelichten waarom er destijds is gekozen om te bezuinigen op deze programma's?

Cultuur: eerst was er een opgave om de grote drie er samen uit te laten komen. Na een jaar was er niks uitgekomen. 't Venster had toch wat meer het imago van luxe. Op de bibliotheek had volgens het raadslid meer bezuinigd volgens het raadslid moeten worden. Wat betreft 't Venster kan men zich afvragen of de muziekschool nog wel van deze tijd is. Daarnaast zit het Venster ook in een heel duur gebouw. Overigens is bij 't Venster al wel een redelijke bezuiniging teruggedraaid door het huidige college.
Sport: de kunstgrasvelden. Je hebt de plicht vanuit de gemeente om deze te onderhouden, maar er is wel een deel eigen beheer naar de verenigingen gegaan.
Hierdoor slaan de verenigingen nu meer de handen ineen, om te bereiken wat zij willen bereiken. Er is nu wel het een en ander samengekomen via de sportraad, ze stemmen gezamenlijk dingen af en komen dan naar de gemeente.
Het raadslid geeft aan dat hij voornamelijk acteert op het moment dat er vanuit de gemeenschap geluiden zijn.

5. Hoe heeft het besluitvormingsproces plaatsgevonden?

Formeel: er is een voorstel van het college en er vindt een hoorzitting plaats alvorens de besluitvorming in de raad. De afgelopen drie jaar zijn er vrij weinig sprekers geweest. Heeft dat te maken omdat die verenigingen denken: het heeft toch geen zin? dat weet het Raadslid niet.

Informeel: met zijn fractie is het raadslid wel langs geweest bij de bibliotheek en T Venster. Momenteel is er wel een nieuwe trend, waarin er veel meer informele interactie is met de instellingen/ vereniging/ omwonenden.

6. Welke afwegingen zijn gemaakt om tot de keuze te komen om op een bepaalde organisatie te bezuinigen binnen het besluitvormingsproces?

Het theater is zo'n belangrijke voorziening voor de stad, voor de studenten en voor de omgeving (veel publiek van buiten Wageningen). Bij het Junushoff wordt er echt een agenda gezet voor de doelgroepen die ze willen bereiken. Wat betreft die functie, moet je het theater niet kapot bezuinigen.

Kijk naar het gebouw van t Venster, hoe kan je hier efficiënt mee werken. Daar is wel op ingezet, maar niet op doorgezet.

7. Zijn er tijdens de besluitvorming normen en/of doelstellingen opgesteld met betrekking tot de doorgevoerde bezuinigingen op organisaties?

College heeft van tevoren gezegd: we willen niet gaan kaasschaven, maar echte keuzes maken.

Wordt er op de doelstelling teruggekomen? de normen en uitgangspunten zijn vaak zo abstract en zo hoog dat je het moeilijk kan toetsen volgens het raadslid.

8. Hoe zijn de betreffende organisaties waarop bezuinigd is betrokken geweest bij de besluitvorming?

Zowel formeel als informeel (zie vraag 5)

9. In welk tijdsbestek zijn deze besluiten om te bezuinigen tot stand gekomen?

Meestal/normaal destijds 6-8 weken. Maar destijds was er wel een opdracht aan de grote drie waardoor het langer duurde.

10. Zijn er tijdens de besluitvorming alternatieven aangedragen en besproken?

Met name om te kijken of er met de locaties geschoven kon worden.

11. Op welke manier heeft u invloed uitgeoefend in de besluitvorming?

Pleidooi gehouden: zoek de samenwerking, sla de handen ineen. Ook binnen de commissie neem je al vroeg een standpunt in. In een amendement ben je vaak al te laat. Je moet vroeg al ideetjes in je vraagstelling aanbrengen, om iets op gang te brengen.

12. Is tijdens de besluitvorming rekening gehouden met de (maatschappelijke) gevolgen van de te nemen bezuinigingen? Zo ja, op welke manier?

Als je gaat bezuinigen, moet je je doelstelling dan niet bijschaven? daar focuste het CDA zich met name op. Wat betreft collectief, binnen de raad dan zingt iedere partij zijn eigen lied.

13. Welke bezuinigingsmethoden zijn er voor de programma's sport- en cultuur, onderwijs en het sociaal domein gebruikt?

Zelfstandiger worden.

14. Zijn er door de gemeente evaluaties uitgevoerd als het gaat om de (maatschappelijke) effecten van de bezuinigingen? zo ja, op welke manier is dit gebeurd?

Nee.

15. Bent u, terugkijkend op het proces van de bezuinigingen, tevreden over de behaalde resultaten en waarom vindt u dit?

Enigszins. Er zijn bezuinigingen -voor wat ik weet- doorgevoerd, wat uiteindelijk weinig negatieve effecten met zich mee hebben gebracht.
De sportverenigingen hebben het op een goede manier opgevangen.

16. Zijn er verbeteringen mogelijk als het gaat om bezuinigingen? Zo ja, welke verbeteringen?

Bij de keuze wat meer transparantie (statistieken, benchmarks) willen hebben als raadslid. Er is veel tekst, maar de essentie haal je er niet snel uit. Om de controlefunctie zo goed mogelijk uit te oefenen. Het college moet meer haalbare alternatieven aanbieden.